

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

**ΜΑΘΗΜΑ
ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΟΝΑΤΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΜΑΡΙΟΣ ΚΟΤΤΑΡΙΔΗΣ (ΑΜ:7118Μ007)

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΕ
ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ**

ΜΑΙΟΣ 2020

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Δονάτος Παπαγιάννης Καθηγητής Παντείου (Επιβλέπων)

Ηλίας Νικολόπουλος Καθηγητής Παντείου

**Μάρκος Παπακωνσταντής Επιστημονικός Συνεργάτης
Παντείου**

Copyright c Μάριος Κοτταρίδης

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση, ή διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της Διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς το συγγραφέα.

Η έγκριση της Διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει την αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΣΕΛΙΔΑ
Περιεχόμενα	3
1. Εισαγωγή	4
2. Περίληψη	5
3. Προϋποθέσεις ένταξης στην ΕΕ	7
4. Πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ	10
5. Πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ προς δυτικά Βαλκάνια	14
6. Στοιχεία κρατών των Δ. Βαλκανίων (Πολιτική, Οικονομία, γεωγραφία, ιστορία)	19
Α. Αλβανία	19
Β. Βόρεια Μακεδονία	24
Γ. Σερβία	29
Δ. Μαυροβούνιο	35
Ε. Κόσοβο	38
ΣΤ. Βοσνία Ερζεγοβίνη	42
7. Διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης	43
8. Η συνδρομή της ΕΕ στην ασφάλεια των Δυτικών Βαλκανίων	48
9. Περιφερειακή Συνεργασία	50
10. Η κατάργηση της βίζας και η πρόοδος της διαδικασίας σύνδεσης έως το 2013	54
11. Η στασιμότητα της περιόδου 2014-2017	57
12. Από τη νέα Στρατηγική της Επιτροπής, στην αναβολή ένταξης	60
13. Οι πρόσφατες εξελίξεις το 2020	66
14. Η πρόοδος, και η απόκλιση σε σχέση με τα κριτήρια ένταξης αναλυτικά για κάθε ένα κράτος	67
15. Η Στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια Αδριατική-Ιονίου	80
16. Η Ελλάδα και τα Δυτικά Βαλκάνια	82
17. Συμπεράσματα	84
18. Χρονολόγιο	88
Βιβλιογραφία	90

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η γέννηση της ευρωπαϊκής ιδέας ανάγεται αρχικά στον μεσοπόλεμο και έπειτα στη πρώτη περίοδο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και στις αρχές του ψυχρού πολέμου. Η πρόταση του Ρομπέρ Σουμάν προς την Γερμανία για την δημιουργία μιας κοινότητας άνθρακα και χάλυβα είχε ένα βασικό στόχο: τη συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών για την αποφυγή ενός νέου πολέμου. Την ιδέα ενστερνίστηκαν έξι χώρες και σταδιακά ιδρύθηκαν οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αποβλέποντας στην διασφάλιση της ειρήνης, στην ελευθερία του εμπορίου και στην επανοικοδόμηση της Ευρώπης.

Το φιλόδοξο εγχείρημα θεωρήθηκε επιτυχές από τα άλλα Ευρωπαϊκά κράτη, που επιδίωξαν την ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία σταδιακά διευρύνθηκε με αποτέλεσμα να αριθμεί σήμερα 27 μέλη.

Αν παρατηρήσει κάποιος τον χάρτη της Ευρώπης, θα διαπιστώσει ότι το μεγαλύτερο μέρος του καλύπτεται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως υπάρχει μια εκτεταμένη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, η οποία αν και είναι περιστοιχισμένη από κράτη-μέλη της Ένωσης, δεν ανήκει σε αυτήν. Πρόκειται για τις έξι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων: τη Σερβία, τη Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, το Κόσοβο, την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία.

Οι πέντε από αυτές τις χώρες, προέρχονται από τη διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας την δεκαετία του 1990. Υπό την ηγεσία πολιτικών ηγετών που χαρακτηρίζονταν από λαϊκισμό και έλλειψη διορατικότητας, τα κράτη αυτά που σχεδόν μιλούσαν την ίδια γλώσσα, οδηγήθηκαν σε καταστροφικούς πολέμους που άφησαν πίσω τους χιλιάδες χαμένες ανθρώπινες ζωές, πρόσφυγες, ερειπωμένες πόλεις και χωριά, κατεστραμμένες υποδομές, εθνικό μίσος και αγεφύρωτο χάσμα.

Οι εσωτερικές διχογνωμίες και τα αντικρουόμενα συμφέροντα των κρατών-μελών αποτέλεσαν εμπόδιο για την διαμόρφωση μια κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής της Ασφάλειας της Ένωσης που να έχει προληπτικό ή και πυροσβεστικό ρόλο στην επίλυση μίας βαθιάς κρίσης που εξελισσόταν στην γειτονιά της. Μετά τη στρατιωτική παρέμβαση του ΝΑΤΟ στη περιοχή, η ΕΕ από το 1999 και ύστερα έδειξε ενδιαφέρον για την περιοχή, επεδίωξε τη σταθεροποίηση των νεοϊδρυθέντων κρατών και καλλιέργησε την ελπίδα ενδεχόμενης μελλοντικής ένταξης.

Το σύνολο των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, επιδιώκουν την ένταξη τους στην ΕΕ. Ωστόσο, χαρακτηρίζονται ως κράτη πολιτικά ασταθή, χωρίς αποτελεσματικό κράτος δικαίου και επαρκώς οργανωμένη Διοίκηση, εθνικά ανομοιογενή (τα περισσότερα) με έντονες εθνικές διαχωριστικές γραμμές, με ανίσχυρες οικονομίες, χωρίς ιδιαίτερη παράδοση δημοκρατίας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και με αυξημένη εγκληματικότητα και διαφθορά. Αναμφίβολα, η διαδικασία προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία φαίνεται κουρασμένη από τις συνεχείς διευρύνσεις και ενδεχομένως προβληματισμένη από τις προηγούμενη ένταξη, τουλάχιστον

για μερικές από τις χώρες της Κεντροανατολικής Ευρώπης, δεν θα είναι μία εύκολη υπόθεση. Άλλωστε αυτό αποδεικνύεται από τη όλη εικοσαετή πορεία της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων, καθώς και από την δυσκολία με την οποία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε την Απόφαση για έναρξη διαπραγματεύσεων για την ένταξη στην ΕΕ της Αλβανίας και Βόρειας Μακεδονίας.

Ωστόσο, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, στο πλαίσιο της σταθεροποίησης της περιοχής, υπό την καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, έχουν πραγματοποιήσει βήματα προόδου σε πολλούς τομείς. Παρά το γεγονός ότι η ΕΕ παρουσιάζει μία κόπωση όσον αφορά το θέμα της διεύρυνσης και σημαντικό τμήμα της κοινής γνώμης των κρατών-μελών είναι αρνητικό, η προσπάθεια αμοτέρων των πλευρών, θα πρέπει να συνεχιστεί. Διότι το όφελος από την ένταξη στα πεδία της σταθερότητας, της ασφάλειας και της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και σε άλλους τομείς, θα είναι σημαντικό όχι μόνο για τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων και την ευρύτερη περιοχή, αλλά και για ολόκληρη την Ένωση.

Ειδικότερα η Ελλάδα, για την οποία τα συγκεκριμένα κράτη αποτελούν τη φυσική της ενδοχώρα (με δύο από τις έξι χώρες έχει κοινά σύνορα), έχει ιδιαίτερο συμφέρον, να ενταχθεί η περιοχή στην ΕΕ, διότι αυτή θα συμβάλλει θετικά στην εμπέδωση της ειρήνης και ασφάλειας, στη σταδιακή βελτίωση της πολιτικής σταθερότητας και των διμερών σχέσεων, στην οικονομική ανάπτυξη και στη μείωση των εθνικών εντάσεων και του οργανωμένου εγκλήματος στην ευρύτερη περιοχή.

Στη συγκεκριμένη εργασία, δεν θα υπάρξει ιδιαίτερη αναφορά στην Κροατία, η οποία θεωρείται μεν χώρα των δυτικών Βαλκανίων, αλλά έχει ήδη ενταχθεί στην Ένωση από το 2013.

2. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η προοπτική διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, την Σερβία, την Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, το Κοσσυφοπέδιο, την Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία και οι επιπτώσεις της για την ΕΕ, για τις ίδιες τις χώρες, για τα κράτη-μέλη και για την Ελλάδα.

Για να ενταχθεί ένα κράτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, απαιτούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι νομικές που προβλέπονται στην Συνθήκη της Λισαβόνας και πολιτικές (και οικονομικές) όπως έχουν καθοριστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης. Επιπλέον για τα Δυτικά Βαλκάνια ισχύουν και ειδικές προϋποθέσεις. (κεφ. 3)

Στο κεφάλαιο 4 αρχικά θα εξεταστεί η γενικότερη πολιτική της διεύρυνσης της ΕΟΚ/ΕΕ και θα περιγραφούν συνοπτικά οι επτά διευρύνσεις που οδήγησαν από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα των έξι ιδρυτικών κρατών-μελών το 1957, στην σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση των εικοσιεπτά χωρών. Θα επακολουθήσει μία αποτίμηση της τελευταίας μεγάλης διεύρυνσης του 2004 των δέκα κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής

Ευρώπης, καθώς και των τριών που εντάχθηκαν το 2007 και 2013 αντίστοιχα. Θα εξαχθούν επίσης γενικότερα συμπεράσματα από την συνολική πορεία των διευρύνσεων της ΕΟΚ/ΕΕ από το 1973 που πραγματοποιήθηκε η πρώτη, έως το 2013 που έλαβε χώρα η τελευταία προσχώρηση.

Αναφορικά με την υπό εξέταση διεύρυνση, τίθεται ένα βασικό ερώτημα: γιατί τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και γιατί η Ένωση, μετά από τόσες διευρύνσεις να εντάξει, στις κοινοτικές δομές τα συγκεκριμένα κράτη. Και αν στο πρώτο σκέλος της ερώτησης η απάντηση είναι προφανής, στο δεύτερο, πέραν των γενικότερων λόγων που μπορεί η ΕΕ να επιδιώκει την ένταξη ευρωπαϊκών κρατών στους κόλπους της, υπάρχουν ειδικοί λόγοι που άπτονται αφενός των αξιών της Ένωσης, αφετέρου της ασφάλειας και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή και αναλύονται στο κεφάλαιο 5.

Ποια είναι η ταυτότητα των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων; Στο κεφάλαιο 6 περιγράφονται σε γενικές γραμμές βασικά στοιχεία από την Ιστορία, την Γεωγραφία, την πολιτική κατάσταση και την οικονομία των έξι υπό ένταξη χωρών.

Ποια είναι η Πολιτική της ΕΕ απέναντι στα Δυτικά Βαλκάνια; Ποιές διαφορές υπάρχουν ανάμεσα στα ανωτέρω κράτη και στα άλλα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Τι είναι η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και πως διαμορφώθηκε σταδιακά; Ποιο είναι το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις σχέσεις της Ένωσης με τα κράτη την περιοχή και ποια τα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα συνδράμουν οικονομικά την διαδικασία σταθεροποίησης; Τα παραπάνω ερωτήματα απαντώνται στο κεφάλαιο 7.

Ποια είναι η συνεισφορά της ΕΕ στην ασφάλεια των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων; Η συμβολή της στην έλεγχο των κρίσεων στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ, μέσω στρατιωτικών ειρηνευτικών επιχειρήσεων και αστυνομικών αποστολών στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, ήταν σημαντική για τη σταθεροποίηση της περιοχής, όπως αποδεικνύεται στο κεφάλαιο 8.

Η προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας στο χώρο δικαιοσύνης ελευθερίας και ασφάλειας, στους τομείς του εμπορίου, της κοινοβουλευτικής συνεργασίας και ενέργειας, καθώς και στο ζήτημα της επιστροφής προσφύγων, όπως επίσης και η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανάπτυξη της περιφερειακής συνεργασίας στο χώρο των Βαλκανίων μέσω της νέας Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (CEFTA) και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, είχε ως βασικό στόχο την καθιέρωση του διάλογου και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών της περιοχής. (κεφάλαιο 9)

Η κατάργηση των θεωρήσεων διαβατηρίων, ως επιβράβευση για την μεταρρυθμιστική προσπάθεια των έξι χωρών και η πορεία της σύνδεσης με την ΕΕ, μέχρι την ένταξη της Κροατίας το 2013, περιγράφονται στο κεφάλαιο 10.

Η οικονομική κρίση, η κόπωση , ο ευρωσκεπτικισμός, οι αργές μεταρρυθμίσεις και τα μεγάλα προβλήματα των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων επέφεραν την στασιμότητα της περιόδου 2013-2017 (κεφάλαιο 11).

Η αλλαγή πορείας και η νέα κινητικότητα του 2018, η νέα Στρατηγική της Επιτροπής για την διεύρυνση και οι έξι εμβληματικές πρωτοβουλίες, οι διαγραφόμενες θετικές προοπτικές για την Σερβία και το Μαυροβούνιο για ένταξη το 2025, αρχικά έδωσαν ελπίδες, ωστόσο επακολούθησε η απογοήτευση για την Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών, τον Οκτώβριο του 2019. Η ενταξιακή πορεία των δύο τελευταίων ετών περιγράφονται στο κεφάλαιο, 12

Στο κεφάλαιο 13 περιγράφονται οι πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με την αποδοχή του αιτήματος της Βόρειας Μακεδονίας και της Αλβανίας για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

. Το κεφάλαιο 14 αναφέρεται στην πρόοδο που έχει συντελέσει, καθώς και στις δυσκολίες και στα προβλήματα που υφίστανται, ως προς την πλήρωση των κριτηρίων της ένταξης για τη Σερβία, τη Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, το Κοσσυφοπέδιο, τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία.

Η στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια Αδριατικής-Ιονίου προβλέπει συνεργασία σε τέσσερις βασικούς τομείς: τη γαλάζια ανάπτυξη, τις μεταφορές, το περιβάλλον και τον βιώσιμο τουρισμό. Περιλαμβάνει εκτός των τεσσάρων κρατών-μελών της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας), πέντε κράτη των Δυτικών Βαλκανίων την Αλβανία, τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη Βόρεια Μακεδονία (κεφάλαιο 15)

Το κεφάλαιο 16 αναφέρεται στις σχέσεις της Ελλάδας με τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων και τη συμβολή της στην προοπτική ενσωμάτωσης των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ. Επίσης αναλύεται το όφελος και το κόστος για τη χώρα.

Από τα συμπεράσματα που εξάγονται στο τελευταίο κεφαλαίο προκύπτει ότι αυξήθηκε το ΑΕΠ και βελτιώθηκε το βιοτικό επίπεδο σε όλα τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, οι μεταρρυθμίσεις σε γενικές γραμμές έχουν προχωρήσει με βραδείς ρυθμούς, οι εστίες εθνικών εντάσεων και η στασιμότητα σε σχέση με το κράτος δικαίου και το οργανωμένο έγκλημα παραμένουν. Πιθανότητες για ένταξη έχει το Μαυροβούνιο και η Σερβία στο βαθμό που αποδεχτεί το καθεστώς του Κοσόβου. Για την Αλβανία και Βόρεια Μακεδονία το θέμα μένει ανοικτό.

3. ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Νομικές προϋποθέσεις

Το άρθρο 49 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)

καθορίζει ποια κράτη μπορούν να υποβάλουν αίτηση προσχώρησης. Το υποψήφιο κράτος πρέπει να πληροί δύο προϋποθέσεις: [1]

- μία τυπική προϋπόθεση: να είναι ευρωπαϊκό κράτος.
Το κριτήριο είναι γεωγραφικό. Σε περίπτωση που ένα κράτος δεν είναι σαφές να προσδιοριστεί αν είναι ευρωπαϊκό με γεωγραφικά κριτήρια, τότε θα πρέπει να ληφθούν υπόψη άλλα κριτήρια όπως πολιτιστικά, πολιτικά, ιστορικά ή θρησκευτικά που να προσδιορίζουν την ευρωπαϊκή του ταυτότητα.
- μια ουσιαστική προϋπόθεση: να σέβεται τις κοινές αξίες των κρατών μελών (άρθρο 2 ΣΕΕ) και να δεσμεύεται να τις προάγει. Το ανωτέρω άρθρο περιγράφει τις θεμελιώδεις αξίες στις οποίες βασίζεται η Ένωση: του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, καθώς και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη της ΕΕ που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Συνεπώς τα υποψήφια κράτη για να ενσωματωθούν στην Ένωση οφείλουν να υιοθετήσουν τις κοινές αξίες.

Πηγή

1. Ευρωπαϊκό Δίκαιο σ.148 Δ. Παπαγιάννης 2016

Πολιτικές προϋποθέσεις

Το 1993, μερικά χρόνια μετά την κοσμογονικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στην Ανατολική Ευρώπη και ενώ ήταν προφανές ότι τα κράτη της ευρύτερης περιοχής θα επεδίωκαν την ένταξη τους στην ΕΕ, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Κοπεγχάγη, προέβλεψε περαιτέρω προϋποθέσεις, οι οποίες επαναλήφθηκαν στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου το 1997. Τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, χωρίς να είναι νομικά δεσμευτικά δημιουργούν πολιτική δέσμευση και αποτελούν ουσιώδη στοιχεία της διαδικασίας ένταξης μιας υποψήφιας χώρας στην ΕΕ. Σε αυτά περιλαμβάνονται: [1]

- η σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων,
- η οικονομία της αγοράς που λειτουργεί σε συνθήκες ανταγωνισμού και θα έχει την ικανότητα αντιμετώπισης ανταγωνιστικών πιέσεων στο πλαίσιο της ΕΕ,
- η ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του μέλους και αποδοχής του «κοινοτικού κεκτημένου» και υιοθέτηση των στόχων πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Επίσης, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου το 1997, απαιτήθηκαν επιπλέον υποχρεώσεις για τα υποψήφια κράτη: η δέσμευση για ειρήνη, ασφάλεια, σχέσεις καλής γειτονίας και ο σεβασμός της κυριαρχίας των άλλων κρατών, του απαραβίαστου των συνόρων, των αρχών της ΈΕ και του Διεθνούς Δικαίου. [2]

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2006, όρισε μια επιπλέον προϋπόθεση που αφορά την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση : την ικανότητα και δυνατότητα της ΕΕ (από πολιτικής, λειτουργικής και οικονομικής απόψεως) να εντάξει νέα μέλη. [3]

Πηγή

1. & 3 Ευρωπαϊκό Δίκαιο σ.148 Δ. Παπαγιάννης 2016
2. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ε. Σαχπεκίδου Σ. 161. Σάκκουλας 2013

Ειδικές προϋποθέσεις για τα Δυτικά Βαλκάνια

Η ένταξη μια χώρας των Δυτικών Βαλκανίων δεν θα εξαρτηθεί μόνο από την εκπλήρωση των προαναφερθέντων κριτηρίων. Επιπλέον έχουν τεθεί ειδικά για τα Δυτικά Βαλκάνια, δύο επιπλέον προϋποθέσεις : [1]

- η σύναψη σχέσεων καλής γειτονίας με όλα τα γειτονικά κράτη
- η συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά την διάρκεια των πολέμων της πρώην Γιουγκοσλαβίας

Πηγή

1. Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ. 299. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές 2016 Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας

Διαδικασία

Η διαδικασία, χωρίζεται σε τρία στάδια. Στο υπερεθνικό στάδιο καταρχήν, το υποψήφιο κράτος υποβάλλει αίτησή στο Συμβούλιο. Ακολουθεί ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των Εθνικών Κοινοβουλίων. Κατόπιν μη δεσμευτικής γνώμης της Επιτροπής και έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με πλειοψηφία των μελών του, το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα την αναγνώριση του κράτους ως υποψήφιου. Νέα προϋπόθεση που προβλέπεται στη Συνθήκη της Λισαβόνας αποτελεί η επιτακτική λήψη υπόψιν των κριτηρίων επιλεξιμότητας που συμφωνεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. [1]

Ακολουθεί το διακυβερνητικό στάδιο, όπου κατόπιν ομόφωνης απόφασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και θετικής εισήγησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ξεκινούν διαπραγματεύσεις σε κυβερνητικό επίπεδο μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και υποψήφιου κράτους. Για κάθε ένα εκ των 35 κεφαλαίων του κοινοτικού κεκτημένου διεξάγεται ξεχωριστή διαπραγμάτευση. Η Επιτροπή παρακολουθεί τη διαδικασία εφαρμογής του κεκτημένου από το υποψήφιο κράτος. Επίσης, εξετάζεται ανά κεφάλαιο αν το κεκτημένο έχει

ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους. Αν η υποψήφια χώρα έχει εφαρμόσει ένα κεφάλαιο του κεκτημένου, τότε κλείνει προσωρινά το κεφάλαιο. Η Επιτροπή συντάσσει ετήσιες εκθέσεις με τις οποίες ενημερώνει το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ύστερα από ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου και έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ακολουθεί η υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης μεταξύ των κρατών-μελών της Ένωσης και του νέου κράτους. Επακολουθεί το εθνικό στάδιο, όπου η Συνθήκη τίθεται προς επικύρωση, σύμφωνα με τους ισχύοντες συνταγματικούς κανόνες. [2]

Οι υποψήφιες για ένταξη χώρες λαμβάνουν χρηματοδότηση από την ΕΕ για την υλοποίηση των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων.

Πηγές

1. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ε. Σαχπεκίδου Σ. 161. Σάκκουλας 2013
2. Ένταξη στην ΕΕ διαδικασία προσχώρησης <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114536>

Συμφωνίες Σύνδεσης

Σύμφωνα με το άρθρο 217 Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η ΕΕ μπορεί να συνάψει με ένα ή περισσότερα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς, συμφωνίες που συνιστούν σύνδεση, η οποίες συνεπάγονται αμοιβαία δικαιώματα και υποχρεώσεις, κοινές δράσεις και ειδικές διαδικασίες.

Οι συμφωνίες σύνδεσης διακρίνονται με βάση τους πολιτικούς τους στόχους σε τρεις κατηγορίες, μία εκ των οποίων είναι οι συμφωνίες σύνδεσης με στόχο την μελλοντική ένταξη του συνδεδεμένου μέλους. Τέτοια συμφωνία έχουν υπογράψει οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ. Σημειώνεται ότι και η Ελλάδα είχε υπογράψει παρόμοια συμφωνία με την ΕΟΚ το 1961. Οι συγκεκριμένες συμφωνίες χαρακτηρίζονται ως δυναμικές, διότι τελικός σκοπός τους είναι η πλήρης ένταξη. Προβλέπουν τη δημιουργία οργάνων, όπως πχ Συμβούλιο σύνδεσης με σκοπό το συντονισμό των δραστηριοτήτων και με αρμοδιότητα έκδοσης αποφάσεων οι οποίες υπό προϋποθέσεις μπορούν να αναπτύξουν και άμεση ισχύ. Η διαδικασία ρυθμίζεται από το άρθρο 218 ΣΛΕΕ. [1]

Πηγή

1. Ευρωπαϊκό Δίκαιο σ.670 Δ. Παπαγιάννης 2016

4.Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ αποβλέπει στην ένταξη των Ευρωπαϊκών κρατών σε ένα κοινό πολιτικό και οικονομικό οικοδόμημα. Μέσω της διεύρυνσης επιδιώκεται η εδραίωση της ειρήνης, της σταθερότητας και της δημοκρατίας στην Ευρώπη, καθώς και η ενίσχυση του διεθνούς κύρους της Ένωσης.

Έξι κράτη η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ιταλία, η Γερμανία, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο, που υπέγραψαν τις ιδρυτικές Συνθήκες: την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) στο Παρίσι (18-4-1951), την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ) και Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) στη Ρώμη (25-3-1957), αποτέλεσαν τον αρχικό πυρήνα των τριών Κοινοτήτων στη βάση των αρχών της ειρήνης, της υπερεθνικότητας, του ελεύθερου εμπορίου και της ανάκτησης ισχύος της Ευρώπης.

Ωστόσο, η πρόταση του R. Schuman δεν αφορούσε μόνο έξι κράτη. Απευθυνόταν σε μεγάλο αριθμό Ευρωπαϊκών κρατών. Άλλωστε η Συνθήκη της Ρώμης του 1957, προέβλεπε ότι όποιο κράτος Ευρωπαϊκό το ζητήσει μπορεί να γίνει μέλος της Κοινότητας.

Η Μεγάλη Βρετανία αρχικά αντιτάχθηκε στη ένταξη λόγω της ηγεμονικής θέσης της στην Κοινοπολιτεία, της ειδικής σχέσης της με τις ΗΠΑ, αλλά κυρίως διότι ήταν αντίθετη στην εκχώρηση εθνικής κυριαρχίας σε υπερεθνικά όργανα. Προχώρησε το 1959 στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων συναλλαγών (ΕΖΕΣ) με μέλη τις χώρες Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, Αυστρία, Ελβετία και Πορτογαλία. Όμως, τα μέτρια αποτελέσματα της ΕΖΕΣ σε αντίθεση με τις εντυπωσιακές επιτυχίες που είχε η ΕΟΚ, μετά την απελευθέρωση του εμπορίου, μετέβαλαν την αρχική στάση του Ηνωμένου Βασιλείου. Από το 1961 το ΗΒ, η Δανία, η Νορβηγία και Ιρλανδία ζήτησαν την ένταξη στην ΕΟΚ, συναντώντας όμως τη σθεναρή άρνηση του στρατηγού De Gaulle. Ο διαδεχθείς τον τελευταίο G.Pompidou συναίνεσε στη προσχώρηση της Βρετανίας και ύστερα από την υπογραφή της Συνθήκης (22-1-1972), στις αρχές του 1973 πραγματοποιήθηκε η πρώτη διεύρυνση της (Ε.Ο.Κ.) με την συμμετοχή της Βρετανίας, της Δανίας και της Ιρλανδίας (στη Νορβηγία το δημοψήφισμα απέβη αρνητικό).

Με την Συνθήκη Προσχώρησης τον Μάιο του 1979 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη κατά σειρά διεύρυνση, με την χώρα μας να αποτελεί το δέκατο μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας από 1-1- 1981, παρά την αρνητική εισήγηση της Επιτροπής. Από το 1961, η Ελλάδα υπήρξε συνδεδεμένο μέλος της Κοινότητας με την Συμφωνία Σύνδεσης των Αθηνών. Η τρίτη διεύρυνση αφορά την Ισπανία και την Πορτογαλία, οι οποίες εντάχθηκαν στην Κοινότητα από την 1^η Ιανουαρίου 1986. Οι τρεις μεσογειακές χώρες έχοντας την εμπειρία δικτατορικών καθεστώτων, με την είσοδό του στην ΕΟΚ επιδίωκαν τη σταθεροποίηση του νέου δημοκρατικού πολιτεύματος, την ενίσχυση της διεθνούς θέσης τους, παράλληλα με την ανάπτυξη της ασθενούς οικονομίας τους.

Με την τέταρτη διεύρυνση σχεδόν ολοκληρώνεται η προσχώρηση των κρατών της ΕΖΕΣ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία εντάσσονται την 1-1-1995, κατόπιν της υπογραφής Συνθήκης προσχώρησης που υπογράφηκε στην Κέρκυρα την 25-6-1994. Αντίθετα, στην Νορβηγία και στην Ελβετία αρνητικά δημοψηφίσματα απέτρεψαν την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων το 1991, ο στόχος των περισσότερων χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ήταν η

προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το εγχείρημα ένταξης κρατών, χωρίς ιδιαίτερη δημοκρατική παράδοση, που βρίσκονταν σε μεταβατική διαδικασία, από μια οικονομία ελεγχόμενη από το κράτος σε μία οικονομία της ελεύθερης αγοράς, σε έναν Υπερεθνικό Οργανισμό όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την πολιτική συνοχής και τη διαδικασία εμβάθυνσης της Ένωσης. Από την άλλη πλευρά όμως ο στόχος της επανένωσης μιας διαιρεμένης ηπείρου ήταν μεγάλος. Χωρίς να έχει επιτευχθεί επίλυση όλων των προβλημάτων, υπεγράφη στην Αθήνα τον Απρίλιο του 2003 η Συνθήκη προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση 10 (8+2) νέων χωρών ως πλήρη μέλη: της, Εσθονίας, Λετονίας, Λιθουανίας, Πολωνίας, Τσεχίας, Σλοβακίας, Ουγγαρίας, Σλοβενίας, Μάλτας και Κύπρου. Η Συνθήκη τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαΐου 2004. Η ένταξη των 10 κρατών αποτέλεσε την μεγαλύτερη διεύρυνση την ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν συνεχεία, προσχώρησαν η Ρουμανία και η Βουλγαρία το 2007, καθώς και η Κροατία το 2013.

Οι διαδοχικές διευρύνσεις αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεων κατά τη διαδικασία έγκρισης της Συνθήκης της Λισαβόνας, στο βαθμό που ήταν απαραίτητες νέες θεσμικές ρυθμίσεις. Η ΕΕ προχώρησε σε ανάλογη προσαρμογή των θεσμικών της οργάνων και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, με γνώμονα την καλύτερη ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών και τη διατήρηση της αποτελεσματικότητας της.

Τον Δεκέμβριο του 2006, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με τη λεγόμενη «ανανεωμένη συναίνεση για τη διεύρυνση», η οποία βασίζεται στην «εμπέδωση, την εκπλήρωση προϋποθέσεων και την επικοινωνία», καθώς και στην ικανότητα της ΕΕ να ενσωματώνει νέα μέλη.

Πηγές

Ευρωπαϊκό Δίκαιο σ.51 Δ. Παπαγιάννης 2016

Αποτίμηση της μεγάλης διεύρυνσης με χώρες κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης

Πριν τη μεγάλη διεύρυνση υπήρχε ένας προβληματισμός, ότι το κόστος της διεύρυνσης θα είναι μεγαλύτερο από το όφελος, ότι η διεύρυνση θα αποδυναμώσει την ΕΕ, ή ακόμη ότι θα οδηγήσει στην διάλυσή της .

Σύμφωνα με τον Σ. Μπαμπανάση [1] η σχέση κόστους/οφέλους από την διεύρυνση είναι θετική για την Ένωση. Η διεύρυνση συνέβαλε στην ενοποίηση της Ευρώπης, στη διατήρηση της ειρήνης, της ασφάλειας και στη διασφάλιση της σταθερότητας και της συνεργασίας. Ενίσχυσε το κύρος σε διεθνές επίπεδο από πολιτική και οικονομική άποψη, καθώς σήμερα αποτελεί τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο του κόσμου. Υπήρξαν επενδυτικές πρωτοβουλίες και για τις νέες χώρες και τις παλαιές.

Από την άλλη, η διαδικασία προώθησης της σύγκλισης υπήρξε περιορισμένη, με αποτέλεσμα το χάσμα ανεπτυγμένων και υπό μετάβαση χωρών να παραμένει . Ως εκ τούτου, η προοπτική μίας Ευρώπης πολλών ταχυτήτων είναι πιθανή. Παράλληλα, η μεγάλη διεύρυνση δεν συνέβαλε θετικά στην εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης, γεγονός που ενδεχομένως ληφθεί υπόψη, σε τυχόν μελλοντική διεύρυνση.

Στα θετικά της διεύρυνσης για τα νέα κράτη συγκαταλέγονται πρωτίστως, η συμβολή στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού και πολιτικού συστήματος μέσω μεταρρυθμίσεων. Επιπρόσθετα, η προενταξιακή βοήθεια, η συγχρηματοδότηση έργων και υποδομών μέσω των ΕΔΕΤ, η αύξηση των ΑΞΕ, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και απόκτηση τεχνογνωσίας συνέβαλαν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη των ΧΚΑΕ.

Από την άλλη πλευρά για πολλές νέες χώρες-μέλη οι εκροές εισοδημάτων προς τις παλαιές είναι μεγαλύτερες από τις εισροές ενωσιακών πόρων. Η κατάργηση των δασμών και η υιοθέτηση του Ευρώ δεν ευνόησαν την ανταγωνιστικότητά τους. Επιπλέον, παρατηρήθηκε το φαινόμενο brain drain. Σημειώνεται, ότι μερικά νέα κράτη παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές της Ένωσης και είναι επιφυλακτικά για εκχώρηση νέων αρμοδιοτήτων στα όργανα της .

Όσον αφορά τις παλαιές χώρες η διεύρυνση λειτούργησε θετικά, καθώς απόκτησαν νέες μεγάλες αγορές, φθηνό και ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και καινούργιες επενδυτικές ευκαιρίες.

Πηγή

1. Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Στέργιος Μπαμπανάσης, 2019, Παπαζήσης

Γενικά συμπεράσματα για τις διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο αριθμός των κρατών που προσχώρησαν στην ΕΕ, αποδεικνύει την έλξη που ασκεί στα Ευρωπαϊκά κράτη η ενωσιακή διαδικασία, σε σύγκριση με την διακυβερνητική διαδικασία. Είναι χαρακτηριστικό ότι το σύνολο σχεδόν των κρατών που αρχικά επέλεξαν την δεύτερη (ΕΖΕΣ), την εγκατέλειψαν για να προσχωρήσουν στην ΕΕ. Ακόμα και τα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης επέλεξαν την ένταξη τους στην Ένωση, ενώ είχαν εναλλακτική επιλογή τον ΕΟΧ. [1]

Η διεύρυνση υπήρξε πάντα δύσκολος τομέας πολιτικής για την ΕΟΚ/ΕΕ. Οι λόγοι είναι τρεις, σύμφωνα με τον N. Nugent : Πρώτον, δεν υπήρξε μια πολιτική διεύρυνσης της ΕΟΚ/ΕΕ στη βάση συνεπών αρχών, εξαιτίας των αντικρουόμενων συμφερόντων των κρατών-μελών. Δεύτερον, η ΕΕ δεν διερεύνησε επαρκώς τις αιτήσεις, και εισήρθε πρόωρα σε ενταξιακές διαδικασίες, με αποτέλεσμα οι διαδικασίες διεύρυνσης για κάποια κράτη να είναι πολυετείς. Τρίτον, μετά την ένταξη των κρατών της ΕΖΕΣ του 1995, όλα τα υπό ένταξη κράτη θεωρούνται κράτη που παρουσιάζουν δυσκολίες για την Ένωση.[2]

Η ΕΕ σήμερα παρουσιάζει σημάδια κόπωσης από τις συνεχείς διευρύνσεις. Η Ευρώπη έχει συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια πέρα των οποίων οποιαδήποτε διεύρυνση είναι από νομικής και πολιτικής άποψης, μη επιτρεπτή. Εκτός των Βαλκανίων και ενδεχομένως της Ουκρανίας, δεν υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω διεύρυνση .[3]

Πηγές

1. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία Πολιτική Ν. Μούσης 2010 σ.17
2. Neill Nugent Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία Θεσμοί, Πολιτικές 2012. σ.98
3. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Δ. Παπαγιάννης 2016 σ.56

5.Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Λόγοι από την πλευρά των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων

Η ένταξη ενός κράτους στην Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγεται ακρωτηριασμό της εθνικής του κυριαρχίας. Το ερώτημα που τίθεται είναι γιατί τα κράτη είναι πρόθυμα να εκχωρήσουν μέρος της κυριαρχίας τους σε έναν υπερεθνικό Οργανισμό; Διότι υπάρχει η πεποίθηση ότι τα οφέλη που θα αποκομίσουν, υπερβαίνουν το κόστος από την παραχώρηση της εθνικής τους κυριαρχίας.

Ειδικότερα, τα οφέλη που προσδοκούν τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων από την προσχώρησή τους στην ΕΕ είναι κυρίως πολιτικά και οικονομικά:

- Εξασφάλιση ειρήνης σταθερότητας και ασφάλειας σε μια περιοχή που πριν δύο δεκαετίες αποτελούσε κατά το μεγαλύτερο μέρος της εμπόλεμη ζώνη, ενώ και σήμερα ακόμη υφίστανται εθνικές διαφορές και καλλιεργείται ο αλυτρωτισμός.
- Σταθεροποίηση του πολιτικού συστήματος και ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και του κράτους δικαίου.
- Αύξηση της πολιτικής ισχύος σε διεθνές επίπεδο και ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους θέσης σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.
- Ανάπτυξη των οικονομικών σχέσεων με τα άλλα κράτη-μέλη και παράλληλα σημαντική αύξηση εισαγωγών-εξαγωγών σε μια μεγάλη ενιαία αγορά χωρίς δασμούς, με ελεύθερο εμπόριο και ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων και εργαζομένων.
- Χρηματοδότηση μέσω των προενταξιακών μηχανισμών και απόκτηση σημαντικών κοινοτικών πόρων.
- Προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.
- Συγχρηματοδότηση έργων και υποδομών και ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων.
- Μεταφορά τεχνολογίας και απόκτηση τεχνογνωσίας και καλύτερων πρακτικών

Λόγοι από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει δηλώσει επανειλημμένα ότι επιβεβαιώνει την προσήλωση του στην ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και ότι τα Δυτικά Βαλκάνια θα γίνουν αναπόσπαστο μέρος της ΕΕ μόλις εκπληρώσουν στο ακέραιο τα κριτήρια προσχώρησης και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση να θέλει να διακινδυνεύσει τη διεύρυνση εντάσσοντας στους κόλπους της κράτη αδύναμα, υπό μετάβαση, όπως αυτά των Βαλκανίων; Ο Neill Nugent αναφέρει δύο ερμηνείες:[1]

Σύμφωνα με τη ορθολογική ερμηνεία «αν και τα δυνητικά οφέλη είναι λιγότερο ισχυρά σε σχέση με προηγούμενες διευρύνσεις, η σχέση κόστους/οφέλους από πολιτική, οικονομική και άποψη ασφαλείας είναι θετική για την ΕΕ».

Σύμφωνα με τη κονστρουκτιβιστική ερμηνεία, «αμφισβητείται κατά πόσο ο απολογισμός είναι θετικός και υποστηρίζεται η άποψη ότι καθοριστικός είναι ο παράγων των αξιών. Οι πολιτικοί και οι αξιωματούχοι της ΕΕ έχουν την τάση να στηρίζουν κράτη που γειτνιάζουν με τις χώρες της Ένωσης και επιδιώκουν τον εξευρωπαϊσμό, τον εκδυτικισμό και τον εκδημοκρατισμό τους».

Γενικότερα, η στρατηγική της Ένωσης για τη διεύρυνση περιλαμβάνει την ένταξη όλων των ευρωπαϊκών κρατών που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι ικανοποιούν τα νομικά και πολιτικά (και οικονομικά) κριτήρια.

Η ενδεχόμενη διεύρυνση θα συμβάλλει στην αποκατάσταση της ενότητας της Ευρώπης. Θα ενισχύσει περαιτέρω την θέση της από πολιτική και οικονομική άποψη. Από την Ευρώπη των 28-1, μελλοντικά πιθανό να έχουμε την Ευρώπη των 31 και ίσως στο απώτερο μέλλον την Ευρώπη των 33 κρατών-μελών. Η ένταξη θα αυξήσει τις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς και θα δημιουργήσει νέες επενδυτικές ευκαιρίες. Τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων μπορεί να μην ανήκουν στην κατηγορία των ιδιαίτερα ανεπτυγμένων κρατών, αλλά λόγω του μικρού μεγέθους τους, το κόστος της ένταξης όσον αφορά την προενταξιακή βοήθεια δεν θα είναι μεγάλο για τις δυνατότητες της ΕΕ.

Ο βασικότερος λόγος που η ΕΕ επιδιώκει την ένταξη των συγκεκριμένων χωρών είναι η εμπέδωση της ειρήνης, της ασφάλειας, της συνεργασίας και της σταθεροποίησης της περιοχής. [2] Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Jean Claude Juncker είχε δηλώσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι «η ΕΕ πρέπει να είναι περισσότερο ανοικτή για να δεχτεί νέα μέλη από τα Δυτικά Βαλκάνια, προκειμένου να αποφύγει τον κίνδυνο ενός πολέμου στην περιοχή... Εάν δεν ανοιχτούμε περισσότερο σε χώρες σε αυτή την ιδιαιτέρως περίπλοκη και τραγική περιοχή, εάν δεν τους προσφέρουμε μια ευρωπαϊκή προοπτική, θα δούμε τον πόλεμο να επιστρέφει στην περιοχή όπως το είδαμε την δεκαετία του '90». Είναι νωποί στη μνήμη των κατοίκων της περιοχής, οι πόλεμοι που συντάραξαν την πρώην Γιουγκοσλαβία. Συνοριακές διαφορές μεταξύ των κρατών, προβληματικές σχέσεις μεταξύ Σερβίας και Κοσόβου, έλλειψη αναγνώρισης του Κοσόβου από τη Σερβία και από αρκετές χώρες (μεταξύ αυτών 5 Ενωσιακές, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας), τεταμένες σχέσεις μεταξύ των τριών εθνοτήτων στη Βοσνία Ερζεγοβίνη και δυσλειτουργία του ομοσπονδιακού κράτους, μειονοτικά θέματα σε Βόρεια Μακεδονία (Τέτοβο), Αλβανία (Βόρεια Ήπειρος), Σερβία (Πρέσεβο, Σαντζάκ), Κόσοβο (Μητρόβιτσα) και αλυτρωτισμός ακραίων ομάδων, εθνικός διχασμός, λαϊκιστές και εθνικιστές πολιτικοί ηγέτες, ανίσχυρες οικονομίες, σε συνδυασμό με τη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα που μαστίζουν αρκετά από τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, συνθέτουν μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από αστάθεια και γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι το μέλλον

της ευρύτερης περιοχής είναι αβέβαιο. Η ΕΕ έχει συμφέρον να συμβάλλει στη σταθεροποίηση χωρών που βρίσκονται στη γειτονιά της, διότι οποιαδήποτε μελλοντική αποσταθεροποίηση θα επηρεάσει και την ίδια. Άλλωστε η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποδείξει ότι είναι «εξαγωγέας σταθερότητας και ευημερίας».

Σημαντικός λόγος για το ενδιαφέρον της Ένωσης για τα Δυτικά Βαλκάνια αποτελεί επίσης, η ανασχεση άλλων δυνάμεων που έχουν διεισδύσει στη περιοχή:

- Η Ρωσία εκμεταλλευόμενη τους πολιτιστικούς και οικονομικούς δεσμούς της με την περιοχή, καθώς και τα φιλορωσικά αισθήματα των Σέρβων και άλλων σλαβικών λαών, παρουσιάζει έντονη δραστηριότητα. Ανέκαθεν, και η τσαρική Ρωσία και η διάδοχός της Σοβιετική Ένωση είχαν παρουσία στα Βαλκάνια συνάπτοντας συμμαχίες και διατηρώντας σφαίρες επιρροής. Μετά την πτώση του κομμουνισμού, τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και συνακόλουθα του Συμφώνου της Βαρσοβίας και της Κομεκόν ο ρόλος της Ρωσίας μειώθηκε. Την περίοδο των πολέμων στην πρώτη Γιογκοσλαβία την δεκαετία του 90, η βαλκανική πολιτική της Ρωσίας ήταν κυρίως σερβοκεντρική, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον για προώθηση των σχέσεων με άλλες χώρες της περιοχής και με πρόθεση να αποσπάσει ανταλλάγματα από την Δύση. Στις προτεραιότητες της ρωσικής πολιτικής είναι το θέμα του Κοσόβου. Έχει εναντιωθεί στην ανεξαρτησία του και επομένως ανήκει στις χώρες που δεν το αναγνωρίζουν. Η ένταξη αρκετών πρώην κομμουνιστικών κρατών στο ΝΑΤΟ, η αμερικανική διείσδυση στην Υπερκαυκασία και την Κεντρική Ασία, η εγκατάσταση φιλοαμερικανικών κυβερνήσεων σε Ουκρανία και Γεωργία, δημιουργούν στη Ρωσία ένα σύνδρομο περικύκλωσης. Με την πολιτική της στην Χερσόνησο του Αίμου αποσκοπεί στο να έχει ενεργό ρόλο στην περιοχή κυρίως για να αποτρέψει την είσοδο περαιτέρω κρατών στο ΝΑΤΟ, ενδεχομένως και στην ΕΕ, αποβλέποντας να έχει υπό τον έλεγχο της μια περιοχή των Βαλκανίων που θεωρεί ότι έχει πρόσβαση. Ρωσικές εταιρίες έχουν αγοράσει διυλιστήρια και σταθμούς πετρελαίου σε Σερβία και Βοσνία Ερζεγοβίνη. Επιπλέον η Gasprom αποτελεί τον μεγαλύτερο προμηθευτή πετρελαίου στα δυτικά Βαλκάνια. Χρησιμοποιώντας τα τεράστια αποθέματα υδρογονανθράκων που διαθέτει, μέσω της ενεργειακής διπλωματίας επιχειρεί να διατηρήσει την επιρροή της και παράλληλα εκμεταλλεύεται πολιτικές και οικονομικές δυσκολίες για να την επεκτείνει, υπονομεύοντας ενδεχομένως τη σταθερότητα της περιοχής. Είναι διαδεδομένη η άποψη ότι η Μόσχα έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει εθνικές διαιρέσεις σε ευπαθή κράτη, δημιουργώντας προβλήματα στα Δυτικά Βαλκάνια. [3] Προσπαθεί να αποτρέψει διάφορες πολιτικές πρωτοβουλίες της Δύσης στη περιοχή: αντιτίθεται στην αναγνώριση της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, εμμέσως ενθαρρύνει την ρητορική του Μ. Ντόντικ για απόσχιση της Σέρβικης Δημοκρατίας από την Βοσνία Ερζεγοβίνη, υπονομεύει τις διπλωματικές πρωτοβουλίες της ΕΕ και ΗΠΑ για επίλυση της κρίσης στη Βόρεια Μακεδονία και έχει κατηγορηθεί ότι υποδαυλίζει τις εθνικιστικές διαδηλώσεις στην Ελλάδα και Βόρεια

Μακεδονία εναντίον της Συμφωνίας των Πρεσπών και επιπλέον κατηγορείται για εμπλοκή σε πραξικόπημα στο Μαυροβούνιο. Παράλληλα σε κομματικό επίπεδο, η «Ενωμένη Ρωσία» το κυβερνών κόμμα στην Ρωσική Ομοσπονδία, αναπτύσσει διακομματικές σχέσεις με παρόμοιας ιδεολογίας κόμματα σε Σερβία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο και Βόρεια Μακεδονία με στόχο την αποτροπή διεύρυνσης της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας στα Δυτικά Βαλκάνια.[4]

Ως λύση που θα απέτρεπε την ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση της περιοχής, υποστηρίζεται ότι είναι η είσοδος των χωρών στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ. [5]

- Τις τελευταίες δεκαετίες, η Κίνα έχοντας πραγματοποιήσει μεγάλα άλματα στη παραγωγική της βάση κατέχει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Με σκοπό να διοχετεύσει τα προϊόντα στην Ευρωπαϊκή αγορά έχει δημιουργήσει την πρωτοβουλία Belt and Road Initiative στην οποία συμμετέχει μεγάλος αριθμός χωρών. Ο «θαλάσσιος δρόμος του μεταξιού» με αφετηρία τα λιμάνια της Κίνας, διασχίζει τον Ινδικό Ωκεανό και την Ερυθρά θάλασσα και μέσω της Διώρυγας του Σουέζ καταλήγει στον Πειραιά, ο οποίος αποτελεί βασικό κόμβο και κεντρική πύλη της Κίνας στην Ευρώπη. Μέσω του λιμένα του Πειραιά, του οποίου την πλειοψηφία των μετοχών κατέχει θυγατρική εταιρία του κινεζικού κολοσσού China COSCO Shipping, διοχετεύονται τα κινεζικά προϊόντα στην Ανατολική και Δυτική Ευρώπη. Ουσιαστικά η Κίνα επιδιώκει την διασύνδεση της πρωτοβουλίας Belt and Road Initiative, με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνδεσιμότητα Ευρώπης-Ασίας και τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών. Συμπληρωματική της παραπάνω κινεζικής πρωτοβουλίας είναι η πρωτοβουλία 17+1, στην οποία εκτός της Κίνας, μετέχουν 17 κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Στις χώρες αυτές περιλαμβάνονται, εκτός της Ελλάδας η οποία εντάχθηκε το 2019, και πέντε κράτη των Δυτικών Βαλκανίων: Σερβία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία και Αλβανία (σημειώνεται ότι το Κόσοβο δεν αναγνωρίζεται από την Κίνα). Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει ως παρατηρητής. Παρακολουθεί τις δραστηριότητες της πρωτοβουλίας και ειδικότερα δράσεις που τυχόν υπεισέρθουν σε τομείς που άπτονται της αποκλειστικής της αρμοδιότητας. Η Κίνα έχει υπογράψει οικονομικές και τεχνικές Συμφωνίες με όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (εξαιρουμένου του Κοσσυφοπέδιου). Η συνεργασία που επιδιώκουν οι Κινέζοι αφορά ένα ευρύτατο φάσμα τομέων, από την ενέργεια μέχρι την υγεία και τον πολιτισμό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στα Σκόπια έχει ιδρυθεί το China-CEEC Cultural Cooperation and Coordination Center με αντικείμενο τον πολιτισμό. Όσον αφορά τις μεταφορές, χρηματοδοτούν την ανακατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής Βουδαπέστης-Βελιγραδίου και την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων Σερβίας-Μαυροβουνίου και Αλβανίας-Μαυροβουνίου, καθώς και αυτοκινητοδρόμους εντός των χωρών αυτών. [6] Τα επενδυτικά τους σχέδια δεν περιορίζονται μόνο στον τομέα των μεταφορών. Για την Κίνα τα Δυτικά Βαλκάνια και

ειδικότερα οι κομβικές για αυτήν χώρες Σερβία και Βόρεια Μακεδονία, αποτελούν ένα χώρο ζωτικής σημασίας από τον οποίο διέρχεται ο «δρόμος του μεταξιού». Η πιθανή ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ, διευκολύνει την περαιτέρω διείσδυση της Κίνας στις αγορές της Δύσης και ως εκ τούτου επενδύει μεγάλα κεφάλαια στη περιοχή. Αναμφίβολα τα κράτη της περιοχής θα έχουν ανάλογα οικονομικά οφέλη. Τουλάχιστον στη περίοδο που διανύουμε, η διείσδυση της Κίνας εστιάζεται κυρίως στον οικονομικό τομέα και είναι συνάρτηση της σχετικής στασιμότητας της δραστηριότητας της ΕΕ στην περιοχή, κατά την τελευταία δεκαετία.

- Στρατηγικός στόχος της Τουρκίας είναι να εξελιχθεί σε μεγάλη περιφερειακή δύναμη στο χώρο της Εγγύς και Μέσης Ανατολής καθώς και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Τα Δυτικά Βαλκάνια εντάσσονται στα «νέο Οθωμανικά» σχέδια που οραματίζεται ο πρόεδρος Ερντογάν και το κόμμα του. Σκοπός της είναι να ενισχύσει την θέση της στα Βαλκάνια. Η χώρα έχει ιστορικούς και θρησκευτικούς δεσμούς με την περιοχή και επιδιώκει διείσδυση σε θρησκευτικό, οικονομικό, πολιτικό ακόμα και στρατιωτικό επίπεδο. Σημειώνεται ότι ο χώρος ήταν υπό οθωμανική κατοχή μέχρι το δέκατο-ένατο αιώνα, ή και τις αρχές του εικοστού αιώνα. Έκτοτε και μέχρι την περίοδο των Βαλκανικών πολέμων, η Τουρκία απώλεσε σταδιακά όλα τα εδάφη της στην περιοχή. Εκτός της Αλβανίας και Κοσσυφοπεδίου, χώρες όπου η μεγάλη πλειονότητα των κατοίκων είναι Μουσουλμάνοι και της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, στην οποία οι Μουσουλμάνοι αποτελούν την μεγαλύτερη από τις τρεις κοινότητες, στις άλλες χώρες υπάρχουν μουσουλμανικές μειονότητες που ζουν μαζί σε συγκεκριμένες περιοχές: Τέτοβο (Βόρεια Μακεδονία), Σαντζάκ και Πρέσεβο (Σερβία) και Σαντζάκ και νότια περιοχή στο Μαυροβούνιο. Χρησιμοποιώντας κυρίως πολιτιστικούς ή θρησκευτικούς δίαυλους, αλλά και πολιτικούς και οικονομικούς, η Τουρκία προσπαθεί να επεκτείνει την επιρροή της και να φέρει, ιδίως τις μουσουλμανικές χώρες και τις μουσουλμανικές περιοχές των Δυτικών Βαλκανίων κοντά στα συμφέροντά της. Διάφορα τουρκικά ιδρύματα δραστηριοποιούνται στη περιοχή με σκοπό την αποκατάσταση ή ανακατασκευή μνημείων ή τζαμιών της Οθωμανικής περιόδου, τη διάδοση της τουρκικής γλώσσας και πολιτισμού και του Σουνίτικου Ισλάμ. Επιπλέον, η τουρκική ραδιοφωνία και τηλεόραση μεταδίδουν προγράμματα στην περιοχή σε όλες τις τοπικές γλώσσες. Σκοπός του κυβερνώντος κόμματος ΑΚΡ, είναι να εμφανίσει στα Δυτικά Βαλκάνια αλλά και στο εσωτερικό της Τουρκίας, την εικόνα μίας αναδυόμενης μεγάλης δύναμης, που η επιρροή της ακτινοβολεί εκεί όπου κάποτε εκτεινόταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά και να προβάλλει την εικόνα ενός Ερντογκάν που είναι ο αρχηγός όλων των Σουνιτών Μουσουλμάνων στα Βαλκάνια.[7] Αν και στη παρούσα φάση η διείσδυση είναι περισσότερο πολιτιστική, είναι πιθανό μελλοντικά να επεκταθεί και στο πολιτικό, οικονομικό ή και στρατιωτικό τομέα (υπάρχει τουρκική ναυτική βάση στην Αυλώνα της Αλβανίας). Η νέο-οθωμανική πολιτική της Τουρκίας, ανάλογα με τα συμφέροντά

της, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα ασφαλείας και να αποσταθεροποιήσει την περιοχή.

- Εκτός από τις προαναφερθείσες χώρες, κράτη της Μέσης Ανατολής, δραστηριοποιούνται επίσης στη περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων, ιδίως τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα κυρίως στον οικονομικό και επενδυτικό τομέα, καθώς και η Σαουδική Αραβία στη κατεύθυνση της προώθησης του Ισλάμ.

Παραπομπές

1. Neill Nugent Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία Θεσμοί, Πολιτικές 2012. σ.94
2. Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Στέργιος Μπαμπανάσης, Χ. Τσαρδανίδης , σ. 245 2019.Παπαζήσης
3. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μ. Καραγιάννης σ. Η ρωσική εξωτερική πολιτική στα μετακομμουνιστικά Βαλκάνια. Σίδερης
4. The Western Balkans as a geopolitical chessboard. Myths, realities and policy options. F.Bieber and N.Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
5. Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Στέργιος Μπαμπανάσης, 2019, σ. 246 .Παπαζήσης
6. The Western Balkans as a geopolitical chessboard. Myths, realities and policy options. F. Bieber and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
7. The Western Balkans as a geopolitical chessboard. Myths, realities and policy options. F. Bieber and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz

6. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ, ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

A. ΑΛΒΑΝΙΑ

Γεωγραφία

Η Αλβανία είναι χώρα των Δυτικών Βαλκανίων. Έχει πληθυσμό 2.876.600 κατοίκους και έκταση 28.750 τ.χ. Είναι χώρα κυρίως ορεινή με λίγες πεδιάδες. Έχει ένα ευρύ θαλάσσιο μέτωπο στην Αδριατική και το Ιόνιο. Στα σύνορα της Αλβανίας με τις γειτονικές της χώρες βρίσκονται οι τρεις μεγαλύτερες λίμνες των Βαλκανίων: η Σκόδρα, η Οχρίδα και η Μεγάλη Πρέσπα, Πρωτεύουσα είναι τα Τίρανα και μεγαλύτερο λιμάνι το Δυρράχιο

Ιστορία

Τον 15^ο αιώνα οι Οθωμανοί κατέλαβαν το μεγαλύτερο μέρος της Αλβανίας. Η μακροχρόνια νικηφόρα αντίσταση υπό την ηγεσία του

Σκεντέρμπεη κράτησε για μια περίοδο την Αλβανία ανεξάρτητη. Μετά τον θάνατό του η χώρα υποτάχθηκε. Οι Τούρκοι εισήγαγαν το Ισλάμ στην Αλβανία. Ο προσηλυτισμός προκάλεσε μαζική μετανάστευση Αλβανών προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Είναι γεγονός ότι μαζί με τους Βόσνιους, Αλβανοί Μουσουλμάνοι κατείχαν μεγάλα πολιτικά ή στρατιωτικά αξιώματα στην αυτοκρατορία.

Το 1878, κατά τη διάρκεια της Βαλκανικής κρίσης, ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος της Πριζρένης (Κόσοβο) με σκοπό να παραμείνουν στην Οθωμανική επικράτεια, εδάφη που οι Αλβανοί θεωρούσαν ότι ανήκουν σε αυτούς και να μην πέσουν στα χέρια των Βαλκανικών χριστιανικών κρατών. Τα επόμενα χρόνια ο Σύνδεσμος, επιδίωξε την Αλβανική αυτονομία και ζήτησε τη συνένωση των τεσσάρων Οθωμανικών βιλαετιών του Κοσόβου, της Σκόδρας, του Μοναστηρίου και των Ιωαννίνων σε ένα ενιαίο Αλβανικό Βιλαέτι. Οι Τούρκοι αρνήθηκαν. Επακολούθησε η περίοδος της Αλβανικής αναγέννησης που σηματοδότησε μία προσπάθεια ρομαντικής εθνικής αφύπνισης και ίδρυσης αλβανικών σχολείων. Τα μέτρα καταστολής των Τούρκων οδήγησαν αργότερα στην Αλβανική εξέγερση του 1910-1912 με αποτέλεσμα να κερδίσουν οι Αλβανοί μία αυτονομία.

Η ήττα των Οθωμανών στους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) και η προέλαση των συμμαχικών στρατών του Βαλκανικού Συνδέσμου, Μαυροβουνίων, Σέρβων και Ελλήνων στα εδάφη που διεκδικούσαν και οι Αλβανοί, οδήγησαν στο σχηματισμό προσωρινής κυβέρνησης που διακήρυξε την ανεξαρτησία της Αλβανίας τον Δεκέμβριο του 1912 στην Αυλώνα, υπό την ηγεσία του Ισμαήλ Κεμάλ. Με τη Συνθήκη του Λονδίνου το Μάιο του 1913, αναγνωρίστηκε η ανεξαρτησία της Αλβανίας, ενώ με το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας τον Δεκέμβριο του ιδίου έτους, καθορίστηκαν τα σύνορα της. Πρώτος ηγεμόνας της Αλβανίας ορίστηκε ο Πρίγκιπας Βιντ.

Οι Βορειοηπειρώτες αντέδρασαν στη υπαγωγή της περιοχής τους στο Αλβανικό κράτος και εξεγέρθηκαν το Φεβρουάριο του 1914, σχηματίζοντας αυτόνομη κυβέρνηση στο Αργυρόκαστρο, με Πρόεδρο τον Γ.Χ. Ζωγράφο. Το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας που υπογράφηκε το Μάιο του ιδίου έτους και διευθέτησε το ζήτημα της Βόρειας Ηπείρου, ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκε διότι ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος στη χώρα, με αποτέλεσμα να ηττηθούν τα κυβερνητικά στρατεύματα και να αποχωρήσει ο Πρίγκιπας Βιντ. Την περίοδο του πρώτου παγκοσμίου πολέμου το νεοσύστατο κράτος βρέθηκε υπό τριπλή κατοχή της Αυστροουγγαρίας, της Ιταλίας και της Ελλάδας.

Κατά τον μεσοπόλεμο, μετά από μία σχετικά σύντομη περίοδο Δημοκρατίας (1925–1928), επικράτησε τελικά η μοναρχία (1928–1939). Ο ισχυρός άντρας της Αλβανίας Αχμέτ Ζώγου υποστηρίχτηκε από το φασιστικό καθεστώς του Μουσσολίνι και οι δύο χώρες διατήρησαν στενές σχέσεις μέχρι την εισβολή της Ιταλίας στη χώρα το 1939, οπότε μετατράπηκε σε προτεκτοράτο. Στην διάρκεια της κατοχής αναπτύχθηκε αντιστασιακό κίνημα, στο βορά από εθνικιστές και στο νότο από κομμουνιστές υπό την καθοδήγηση του Εμβέρ Χότζα. Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας το 1943, καταλήφθηκε από τη Γερμανία και το 1944 εισήλθε στην Αλβανία ο Σοβιετικός Στρατός.

Μετά την απελευθέρωση της Αλβανίας από τη ναζιστική κατοχή, επιβλήθηκε στη χώρα κομμουνιστικό καθεστώς υπό την ηγεσία του Ενβέρ Χότζα Γενικού Γραμματέα του Κόμματος Εργασίας της Αλβανίας. Επακολούθησε εμφύλιος πόλεμος στον οποίον οι κομμουνιστές επικράτησαν

των εθνικιστών. Αρχικά ήταν υπό τον πλήρη έλεγχο της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο. Από το 1948, μετά την ρήξη του Στάλιν με τον Τίτο, προσδέθηκε στη Μόσχα και το 1955 η Αλβανία ήταν από τα ιδρυτικά μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας. Το 1961 ωστόσο λόγω της αποσταλινοποίησης που επικράτησε στην Σοβιετική Ένωση διαφώνησε με την Μόσχα, αποχώρησε από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας και ακολούθησε την μαοϊκή Κίνα μέχρι το 1979. Το 1976 ήταν η μόνη Ευρωπαϊκή χώρα που δεν μετείχε στη Διάσκεψη κορυφής για την ασφάλεια και την συνεργασία στην Ευρώπη. Έκτοτε εφαρμόστηκε μία πρωτοφανής για τα ευρωπαϊκά δεδομένα πολιτική απόλυτης απομόνωσης, που οδήγησε τη χώρα στην εξαθλίωση. Σημειώνεται ότι από το 1967 έχει επιβληθεί καθεστώς απόλυτης αθεΐας. Το 1985 το Χότζα διαδέχτηκε ο Αλία. Αρχικά, προσπάθησε να ακολουθήσει την πολιτική του προκατόχου του, αλλά οι εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη δεν την ευνοούσαν. Μετά την ανάληψη της εξουσίας στη Σοβιετική Ένωση από τον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, τίθενται σε εφαρμογή μεταρρυθμίσεις που αλλάζουν το τοπίο. Αρκετές κομμουνιστικές χώρες ακολουθούν τις εξελίξεις. Μετά την επανάσταση στην Ρουμανία και την εκτέλεση του Τσαουσέσκου το 1989, ο ρεαλιστής Αλία επιχειρεί στροφή προς τη φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος. Υπό την πίεση αιματηρών διαδηλώσεων επέτρεψε τη λειτουργία πολιτικών κομμάτων. Προκήρυξε τις εκλογές του 1991 τις οποίες και κέρδισε, αλλά ήταν φανερό ότι δεν θα μπορούσε να παραμείνει για πολύ στην εξουσία.

Το 1992 προκηρύχθηκαν και πάλι γενικές εκλογές τις οποίες κέρδισε το νέο Δημοκρατικό Κόμμα με ποσοστό 62%. Ο Αλία παραιτήθηκε και ο Μπερίσα έγινε ο πρώτος πρόεδρος της μετακομμουνιστικής περιόδου.

Πηγές;

1. Παγκόσμια Ιστορία. Αλβανία. Εκδοτική Αθηνών
2. Βαλκάνια. Από τον Διπολισμό στη νέα εποχή Επιμέλεια Θ. Βερέμης/ Αλβανία Γ. Χαρδαλιάς /Γνώση 1994)
3. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος. Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Χ. Κοντονής Η Αλβανία από την κρίση στην ανάπτυξη. Πτυχές της εσωτερικής πολιτικής και ευρωπαϊκής πορείας της/Σίδερης 2013
4. Wikipedia Αλβανία

Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς

Η Αλβανία είναι μέλος του ΟΗΕ, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO), του NATO, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) , του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Ένωσης για τη Μεσόγειο (UfM) και του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης . Η Αλβανία είναι υποψήφια προς ένταξη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η χώρα έκανε αίτηση για ένταξη στην ΕΕ τον Απρίλιο 2009 και έλαβε καθεστώς υποψήφιου κράτους τον Ιούνιο 2014

Πηγή

Wikipedia. Αλβανία

Πολίτευμα-πολιτική κατάσταση

Η Αλβανία είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Μετά την πτώση του κομμουνισμού, έχουν επικρατήσει δύο κόμματα στην πολιτική σκηνή της Αλβανίας. Το Δημοκρατικό που τοποθετείται στο χώρο της κεντροδεξιάς και το Σοσιαλιστικό που καλύπτει το χώρο της κεντροαριστεράς με ηγέτες αντίστοιχα τον Μπερίσα και τους Νάνο (αρχικά) και Ράμα. Το πολιτικό σύστημα στην Αλβανία, ιδίως την πρώτη δεκαετία μετά το 90, χαρακτηρίζεται γενικά από αυταρχισμό, πόλωση, διαφθορά, σχέσεις με το οργανωμένο έγκλημα, αποχή της αντιπολίτευσης από το κοινοβούλιο και μέτριες επιδόσεις. Η σύνδεση με την ΕΕ, συνετέλεσε ως ένα βαθμό στη σχετική ομαλοποίηση.

Πηγή:

Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Χ. Κοντονής Η Αλβανία από την κρίση στην ανάπτυξη. Πτυχές της εσωτερικής πολιτικής και ευρωπαϊκής πορείας της /Σίδερης 2013

Οικονομία

Τα Βασικά οικονομικά μεγέθη για το 2018 είναι τα ακόλουθα:

κατά κεφαλή ΑΕΠ (% της ΕΕ 28)	32,2
αύξηση πραγματικού ΑΕΠ	4,1
συνολική ανεργία	12,8
ονομαστικοί μισθοί (ετήσια αύξηση%)	-
δείκτης τιμών καταναλωτή (ετήσια αύξηση%)	2,1
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	- 6,6
καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις (% του ΑΕΠ)	7,9
ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-1,5
χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	67,3

Η μετάβαση της Αλβανίας από μια σοσιαλιστική οικονομία στον καπιταλισμό της ελεύθερης αγοράς σημείωσε κάποιες επιτυχίες. Οι μεταρρυθμίσεις ελεύθερης αγοράς έχουν ανοίξει τη χώρα σε διεθνείς επενδύσεις, κυρίως στον τομέα της ενέργειας και των υποδομών μεταφοράς. Έχει παρουσιαστεί αύξηση των επενδύσεων και η Αλβανία είναι σε θέση να εξάγει ενέργεια. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της, εκφρασμένο σε αξία αγοραστικής δύναμης είναι πάνω από το 32 % του μέσου της ΕΕ, ενώ η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση είναι 35 %. Η Αλβανία έχει αποδείξει ότι παρουσιάζει προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης, καθώς σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων εγκαθίστανται στη χώρα, λόγω του χαμηλότερου κόστους. Έχουν πραγματοποιηθεί πολλές ιδιωτικές επενδύσεις στην κατασκευή νέων υδροηλεκτρικών μονάδων.

Η χώρα έχει κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η παραγωγή φυσικού αερίου, καλύπτει τις εσωτερικές ανάγκες. Η χώρα διαθέτει και άλλα μεταλλεύματα όπως άνθρακας, βωξίτης, χαλκός και σιδηρομεταλλεύματα.

Η Αλβανία έχει σημαντική αγροτική παραγωγή η οποία καλύπτει περίπου 20% του ΑΕΠ και απασχολεί μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Τα Κύρια προϊόντα είναι δημητριακά, καπνός, φρούτα, λάδι και ελιές.

Ο τουρισμός με ιδιαίτερη συμβολή στο ΑΕΠ της χώρας αποτελεί ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο κλάδο, δημιουργώντας προοπτικές για το μέλλον. Οι εξαγωγές έχουν αυξηθεί, αν και η συμβολή τους στο ΑΕΠ δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Επίσης υπάρχει αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων που είναι στο 8% του ΑΕΠ. Για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων απαιτείται εκσυγχρονισμός των θεσμών, κατάλληλη φορολογική πολιτική και σταθερότητα του πολιτικού συστήματος. Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Αλβανίας.

Παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν πραγματοποιηθεί, εκτιμάται ότι η ανάπτυξη είναι άναρχη και επιφανειακή και η οικονομία, παραμένει εύθραυστη.

Τα προβλήματα είναι αρκετά. Το Δημόσιο Χρέος είναι υψηλό (67%) και χρειάζεται μείωση των δημοσίων εξόδων, η ανάκαμψη του τραπεζικού συστήματος αργή, η ανισορροπία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να βελτιωθεί με ενίσχυση των εξαγωγών και αύξηση των δημοσίων επενδύσεων. Χρειάζεται μία πολιτική ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, επενδύσεων σε υποδομές, ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και προσανατολισμού της εκπαίδευσης προς την αγορά. Επιπλέον πρέπει να σημειωθεί πρόοδος ως προς την προσαρμογή της νομοθεσίας για το τραπεζικό σύστημα σε αυτήν της ΕΕ, καθώς και στον σχεδιασμό των ιδιωτικοποιήσεων.

Τα μείζονα προβλήματα της Αλβανίας παραμένουν: η υψηλή διαφθορά, το οργανωμένο έγκλημα και έλλειψη κράτους δικαίου.

Πηγές;

1. European Commission Albania 2019 Report
2. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans Rumiana Jeleva . 2012
3. Wikipedia. Αλβανία
4. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος. Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Χ. Κοντονής Η Αλβανία από την κρίση στην ανάπτυξη. Πτυχές της εσωτερικής πολιτικής και ευρωπαϊκής πορείας της/Σίδερης 2013

Πληθυσμός, γλώσσα, Θρησκεία

Η Αλβανία είναι σχετικά ομοιογενής. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού είναι αλβανικής εθνικότητας (82,6%). Υπάρχει Ελληνική μειονότητα στο νότιο τμήμα της χώρας η οποία σύμφωνα με τις αλβανικές πηγές κυμαίνεται από 36.000 έως 80.000 κάτοικοι. Οι Βορειοηπειρωτικού σύλλογοι ανεβάζουν τον αριθμό από 200.000 έως 400.000. Ανεξάρτητες πηγές υποστηρίζουν ότι ο πληθυσμός της Ελληνικής μειονότητας κυμαίνεται από 100.000 έως 150.000.

Πληθυσμοί αλβανικής εθνικότητας ζουν επίσης στις γειτονικές χώρες: Σερβία (περί τις 100.000) Κόσοβο (περί τα 2.000.000), Μαυροβούνιο (περί τις 50.000) και στη Βόρεια Μακεδονία (περί τις 500,000). Από το 1991, μεγάλος αριθμός Αλβανών, που αντιστοιχεί συνολικά στο 1/5 του συνολικού πληθυσμού, μετανάστευσε στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Ελβετία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικά στην Ελλάδα υπάρχουν

σήμερα περί τους 450.000 Αλβανούς μετανάστες, από τους οποίους οι 190.000 είναι μέλη της ελληνικής μειονότητας.

Η επίσημη γλώσσα είναι η Αλβανική,

Κατά τη διάρκεια της κομμουνιστικής εποχής είχε απαγορευτεί η Θρησκεία και επίσημα η Αλβανία ήταν αθεϊστική χώρα. Τα 2/3 του πληθυσμού δήλωναν άθεοι. Μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, οι θρησκείες αποκαταστάθηκαν. Η πλειονότητά των Αλβανών είναι Μουσουλμάνοι (45%). Οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι αποτελούν το 20% του συνολικού πληθυσμού, ενώ οι καθολικοί το 15%. Οι υπόλοιποι (20%) είναι άθεοι ή αγνωστικιστές ή ανήκουν σε διάφορα δόγματα. Οι διαφορές των μουσουλμάνων με τους χριστιανούς και τους άθεους είναι μικρές. Ο θρησκευτικός φανατισμός φαίνεται πως δεν έχει θέση στην αλβανική κοινωνία, καθώς άνθρωποι διαφορετικών θρησκευτικών πεποιθήσεων ζουν αρμονικά μεταξύ τους.

Πηγές:

1. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Χ. Κοντονής Η Αλβανία από την κρίση στην ανάπτυξη. Πτυχές της εσωτερικής πολιτικής και ευρωπαϊκής πορείας της /Σίδερης 2013
2. Wikipedia. Αλβανία

B. ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Γεωγραφία

Βρίσκεται στα Κεντρικά Βαλκάνια και καταλαμβάνει συνολική έκταση 25.713 τ.χλμ. Ο πληθυσμός της είναι 2.073.700 κάτοικοι.

Είναι περικλειστή χώρα. Αποτελεί περίπου το βορειοδυτικό τρίτο της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας. Η γεωγραφία της χώρας καθορίζεται από βουνά, κοιλάδες και ποτάμια. Κυριότερος ποταμός που τη διασχίζει είναι ο Αξιός. Μοιράζεται με τα όμορα κράτη τις λίμνες Οχρίδα και Μεγάλη Πρέσπα. Πρωτεύουσα είναι τα Σκόπια.

Ιστορία

Η περιοχή που σήμερα ονομάζεται Βόρεια Μακεδονία κατά τον μεσαίωνα ανήκε στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Τον 6ο αιώνα έγιναν επιδρομές και εποικισμοί Σλαβικών λαών. Κατά τον δέκατο αιώνα περιήλθε στους Βούλγαρους και ο βασιλιάς Σαμουήλ όρισε την Οχρίδα πρωτεύουσα του κράτους του. Τον ενδέκατο αιώνα οι Βυζαντινοί υπό την ηγεσία του Βασιλείου Β΄ διέλυσαν το Βουλγαρικό κράτος. Μετά από αιώνες αντιπαράθεσης μεταξύ Βυζαντινής και Βουλγαρικής Αυτοκρατορίας, η περιοχή πέρασε σταδιακά, αρχικά στην κυριαρχία των Σέρβων, οι οποίοι έκαναν τα Σκόπια πρωτεύουσα τους και από τον 14ο αιώνα, μετά την μάχη του Κοσσυφοπεδίου το 1389, στην κυριαρχία των Οθωμανών.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, περίοδο που οι εθνικισμοί και οι αλυτρωτισμοί βρίσκονται σε έξαρση στα Βαλκάνια, γεννήθηκε αρχικά σε έναν μικρό κύκλο διανοουμένων η ιδέα του Σλαβομακεδονισμού. Το 1893 ιδρύθηκε το VMRO (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση), με σύνθημα «η

Μακεδονία στους Μακεδόνες». Θεωρητικά, απευθυνόταν σε όλους τους Μακεδόνες, αλλά στην πράξη η οργάνωση αποτελείτο σχεδόν αποκλειστικά από Βούλγαρους/Σλάβους. Τον Ιούλιο του 1903 το VMRO οργανώνει στο Κρούσοβο την εξέγερση του Ίλιντεν (προφήτη Ηλία) και σχηματίζει κυβέρνηση, της «Δημοκρατίας του Κρουσόβου», η οποία παρά τις αρχικές επιτυχίες, κατεστάλη από τους Τούρκους με άγριο τρόπο. Η εξέγερση έγινε σύμβολο του Βουλγαρικού και Σλαβομακεδονικού εθνικισμού στο βόρειο τμήμα της Μακεδονίας. Την συγκεκριμένη περίοδο και μέχρι τον Ιούλιο του 1908, που κηρύχτηκε η επανάσταση των Νεότουρκων στο Μοναστήρι (Μπίτολα) και εκδόθηκε το Σύνταγμα και προκηρύχθηκαν βουλευτικές εκλογές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, η Μακεδονία έγινε πεδίο σφοδρών συγκρούσεων ανάμεσα στους Έλληνες Μακεδονομάχους και στους Βούλγαρους Κομιτατζήδες της Οργάνωσης VMRO, για τον έλεγχο της περιοχής.

Την περίοδο 1912-1913 ξεσπούν οι Βαλκανικοί πόλεμοι. Στον πρώτο πόλεμο, οι Βαλκάνιοι σύμμαχοι (Ελλάδα, Βουλγαρία, Σερβία και Μαυροβούνιο) επικρατούν των Τούρκων σε όλα τα μέτωπα, ενώ ο Ελληνικός στόλος κυριαρχεί στο Βόρειο Αιγαίο. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία χάνει σχεδόν το σύνολο των κτήσεων της στη χερσόνησο του Αίμου. Στον δεύτερο Βαλκανικό πόλεμο, η συμμαχία Ελλήνων και Σέρβων οδηγεί την Βουλγαρία σε υποχώρηση κα ήττα. Με την Συνθήκη του Βουκουρεστίου (Ιούλιος 1913), η περιοχή της Μακεδονίας διανεμήθηκε κυρίως μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας, ενώ η Βουλγαρία προσάρτησε ένα μικρό τμήμα. Επακολούθησε ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος. Οι Σέρβοι αρχικά αναγκάστηκαν σε υποχώρηση το 1915 και η Βόρεια Μακεδονία καταλαμβάνεται από Βούλγαρους και Γερμανούς, αλλά η νίκη των Συμμάχων της Entente στο Μακεδονικό μέτωπο το 1918, έχει ως αποτέλεσμα η περιοχή να επανέλθει στην κυριαρχία της Σερβίας.

Κατά τον μεσοπόλεμο η περιοχή που βρίσκεται σήμερα η Βόρεια Μακεδονία ονομάστηκε επίσημα επαρχία του Βαρδάρη (Vardarska). Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Σέρβοι κάτοικοι στην περιοχή αποτελούσαν μειονότητα. Ο σλαβομακεδονικός εθνικισμός υποστηρίχθηκε από τη Komintern και τα κομμουνιστικά κόμματα της Ελλάδας, Βουλγαρίας και Σερβίας.

Στον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το 1941, οι Γερμανοί επιτίθενται στην Γιουγκοσλαβία καταλαμβάνουν την Βόρεια Μακεδονία και παραχωρούν το μεγαλύτερο μέρος στους Βούλγαρους συμμάχους τους, ενώ το βορειοδυτικό τμήμα ελέγχεται από την υπό Ιταλική κατοχή Αλβανία. Αν και τμήμα του ντόπιου πληθυσμού είχε βουλγαρική συνείδηση, η σκληρή βουλγαρική κατοχή απογοήτευσε τους κατοίκους και ένα μέρος προσχώρησε στο υπό κομμουνιστικό έλεγχο αντάρτικο του Τίτο. Ο τελευταίος παραχώρησε στους Σλαβομακεδόνες το status του έθνους και τους υποσχέθηκε μια θέση στην μελλοντική ομοσπονδιακή δημοκρατία.

Μετά την απελευθέρωση το 1944, ιδρύθηκε η ομόσπονδη δημοκρατία της Μακεδονίας, μία εκ των έξι που απετέλεσαν την Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Η προφορική μέχρι τότε σλαβομακεδονική διάλεκτος, μετασχηματίστηκε σε γραπτή γλώσσα με χρήση κυριλλικού αλφαβήτου. Οι Ορθόδοξες Μητροπόλεις της περιοχής αποσπάστηκαν από το Πατριαρχείο της Σερβίας και αποτέλεσαν ξεχωριστή εκκλησία, την Αρχιεπισκοπή Μακεδονίας.

Στο πλαίσιο του γενικότερου κλίματος ριζικών αλλαγών που επικράτησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, την 11 Νοεμβρίου του 1990 διεξήχθησαν οι πρώτες ελεύθερες πολυκομματικές εκλογές στην χώρα.

Την 8 Σεπτεμβρίου 1991 διεξήχθη δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία. Το αποτέλεσμα ήταν θετικό με πολύ μεγάλη πλειοψηφία (96,4%) σε σύνολο 1.130.000 ψηφοφόρων. Σημειώνεται ότι οι Αλβανοί πολίτες της χώρας απείχαν από την ψηφοφορία. Με βάση τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος η Συνέλευση στις 17 Νοεμβρίου 1991 ανακηρύσσει το Σύνταγμα της χώρας ως την ανώτατη νομική πράξη του κράτους, ολοκληρώνοντας έτσι τη διαδικασία της απόσχισης από τη Γιουγκοσλαβία και τη δημιουργία ξεχωριστού κράτους. Το Βελιγράδι επέδειξε συναίνεση και απέσυρε όλες τις γιουγκοσλαβικές δυνάμεις από τη χώρα και η απόσχιση ήταν ειρηνική και αναίμακτη. Η πρώην γιουγκοσλαβική δημοκρατία έγινε ανεξάρτητο κράτος με τη συνταγματική ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Από την ανεξαρτητοποίηση του κράτους, υπήρξε διάσταση ανάμεσα στην πλειονότητα των Σλαβομακεδόνων και στην ισχυρή αριθμητικά μειονότητα των Αλβανών, οι οποίοι αισθάνονταν περιθωριοποιημένοι. Το 2001, υπό την επιρροή των γεγονότων που εξελίχθηκαν στο Κόσοβο τα προηγούμενα χρόνια, η ένταση έλαβε ένοπλη μορφή. Οι εχθροπραξίες τελείωσαν με την Συμφωνία της Οχρίδας την 13 Αυγούστου 2001, η οποία προβλέπει σειρά μέτρων όπως, αφοπλισμό των αντιμαχόμενων πλευρών, συνδιαλλαγή, αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση, επίσημη γλώσσα του κράτους και την αλβανική (μαζί με την σλαβομακεδονική) και αναλογική αντιπροσώπευση των Αλβανών στη δημόσια διοίκηση.

Οι βουλευτικές εκλογές τον Οκτωβρίου του 2002 έφεραν στην εξουσία το Σοσιαλδημοκρατικό Συνασπισμό, στον οποίο ηγείτο το κόμμα «Σοσιαλιστική Δημοκρατική Ένωση της Μακεδονίας», το οποίο ανέλαβε την υποχρέωση να σεβασθεί τη διαδικασία εφαρμογής της Συμφωνίας της Οχρίδας,

Η εφαρμογή της Συμφωνίας απέτέλεσε συχνά σημείο τριβής ανάμεσα στις δύο εθνότητες. Μεταξύ 2012 και 2014 υπήρχαν βίαιες εθνотικές συγκρούσεις μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων.

Πηγές

1. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος. Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μ. Κοππά. ΠΓΔ Μακεδονίας: οι δυσκολίες δεν τελείωσαν ακόμη /Σίδερης 2013.
2. Wikipedia. Βόρεια Μακεδονία

Η διαφορά μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας για την συνταγματική ονομασία της χώρας

Η γειτονική χώρα κήρυξε την ανεξαρτησία της το 1991 με την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Η Ελλάδα αντιτάχθηκε στη χρήση του ονόματος, διότι αφενός θεωρούσε ότι αποτελούσε «κλοπή» της Ιστορίας της, αφετέρου ότι υποδήλωνε εδαφικές και αλυτρωτικές βλέψεις εις βάρος της Ελλάδας.

Το 1994 η Ελλάδα αποφάσισε να επιβάλλει εμπάργκο στα Σκόπια. Την 13 Σεπτεμβρίου του 1995, οι δύο χώρες υπέγραψαν την Ενδιάμεση Συμφωνία, με την οποία η Ελλάδα αναγνώρισε την χώρα με την προσωρινή της ονομασία «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας», ενώ η τελευταία όφειλε να αλλάξει την σημαία της (Αστέρι της Βεργίνας).

Ωστόσο, σημαντικός αριθμός κρατών, είχαν αναγνωρίσει τη χώρα και με το συνταγματικό της όνομα, σε επίπεδο διμερών σχέσεων. Όμως στον ΟΗΕ στην ΕΕ και σε άλλους Διεθνείς Οργανισμούς χρησιμοποιείτο η προσωρινή ονομασία «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας»,

Παρά τις διαπραγματεύσεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, το θέμα παρέμενε στάσιμο. Το 2008 η Ελλάδα προέβαλε βέτο και απέτρεψε την ένταξη των «Σκοπίων» στο ΝΑΤΟ.

Από το 2017 η κυβέρνηση Ζάεφ της Βόρειας Μακεδονίας δήλωνε διατεθειμένη για συμφωνία με σύνθετη ονομασία, μια λύση αποδεκτή από τις Ελληνικές κυβερνήσεις από το 2008. Παρά ταύτα, η συγκεκριμένη λύση συναντά αντίδραση, τόσο στην Ελλάδα όπου σημαντικό τμήμα της κοινής γνώμης αντιτίθεται στη χρήση του όρου Μακεδονία από την γειτονική χώρα, όσο και στη Βόρεια Μακεδονία, όπου μεγάλο μέρος των πολιτών δεν επιθυμεί αλλαγή του ονόματος.

Στις 17 Ιουνίου 2018, οι κυβερνήσεις της ΠΓΔΜ και της Ελλάδας υπέγραψαν τη Συμφωνία των Πρεσπών αποδεχόμενες το νέο όνομα της χώρας «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας». Με τη Συμφωνία ανοίγει ο δρόμος για την ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας σε ΕΕ και ΝΑΤΟ.

Πολίτευμα. Πολιτικό Σύστημα

Το 1991, με την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ και την εγκαθίδρυση του πολυκομματισμού, η πολιτική ζωή κυριαρχείται από συνασπισμούς που συγκροτούνται εναλλάξ από δύο μεγάλα κόμματα, που συνεργάζονται με μικρότερα. Τα κόμματα αυτά είναι, η Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση -Δημοκρατικό κόμμα για τη Μακεδονική Ενότητα (VMRO-DPMNE) και η Σοσιαλδημοκρατική Ένωση της Μακεδονίας (SDSM). Το VMRO-DPMNE είναι ένα εθνικιστικό κόμμα, το οποίο κινείται στο χώρο της δεξιάς. Η SDSM που προέρχεται από πρώην κομμουνιστές, εκπροσωπεί το χώρο της Σοσιαλδημοκρατίας αλλά έχει και νεοφιλελεύθερες τάσεις. Και τα δύο κόμματα είναι υποστηρικτές του προσανατολισμού της χώρας προς την ΕΕ και ΝΑΤΟ. Το SDSM είναι πιο μετριοπαθές όσον αφορά τις σχέσεις με την Ελλάδα και επιδίωξε την επίλυση του χρόνιου ζητήματος του ονόματος και τη βελτίωση των διμερών σχέσεων. Το 2005, ένα νέο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα δημιουργήθηκε, από πρώην μέλος του SDSM.

Η Αλβανική μειονότητα που ζει στη Βορειοδυτική περιοχή της χώρας εκπροσωπείται από τα αλβανικά εθνικά κόμματα, όπως το εθνικιστικό DUI και το μετριοπαθές DPA. Για το σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης συνήθως απαιτείται η σύμπραξη του πρώτου σε ψήφους σλαβομακεδονικού κόμματος, με ένα εκ των δύο αλβανικών κομμάτων.

Επί σειρά ετών επικράτησε στην πολιτική ζωή της χώρας ο εθνικιστής Γκρουέφσκι αρχηγός του VMRO. Τα τελευταία χρόνια στη πρωθυπουργία βρίσκεται ο μετριοπαθής Ζάεφ, επικεφαλής του SDSM.

Πηγή

1. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μ. Κοππά. ΠΓΔ Μακεδονίας: οι δυσκολίες δεν τελείωσαν ακόμη /Σίδερης 2013
2. Wikipedia. Βόρεια Μακεδονία

Πληθυσμός, Δημογραφία,Θρησκεία

Η πρωτεύουσα της Βόρειας Μακεδονίας τα Σκόπια, συγκεντρώνει το εν τρίτο του πληθυσμού της χώρας. Περίπου το 60 % του συνολικού πληθυσμού ζει σε πόλεις. Παρατηρείται μια μεγάλη τάση αστυφιλίας, ενώ στην ύπαιθρο πληθυσμός ελαττώνεται ραγδαία. Πολλά χωριά είναι εγκαταλειμμένα και άλλα απειλούνται με ερήμωση .

Ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ήταν 2.074.000 άτομα, εκ των οποίων το 64% είναι Σλαβομακεδόνες και το 25,% Αλβανοί. Οι υπόλοιποι είναι Τούρκοι 4%, Ρομά 3%, Σέρβοι 2% κ.α. Σημειώνεται ότι οι Αλβανοί, ίσως υπερβολικά, υποστηρίζουν ότι αποτελούν το 30 με 35% του συνολικού πληθυσμού.

Οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι αποτελούν την πλειονότητα και συγκεντρώνουν το 65% του πληθυσμού και υπάγονται στην Αρχιεπισκοπή Μακεδονίας, η οποία όμως δεν αναγνωρίζεται ούτε από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ούτε από το Πατριαρχείο της Σερβίας. Ο μουσουλμανισμός συγκεντρώνει το 33% του πληθυσμού,

Πηγή:

Wikipedia. Βόρεια Μακεδονία

Οικονομία

Τα Βασικά οικονομικά μεγέθη για το 2018 είναι τα ακόλουθα:

κατά κεφαλή ΑΕΠ (% της ΕΕ 28)	-
αύξηση πραγματικού ΑΕΠ	2,7
συνολική ανεργία	21
ονομαστικοί μισθοί (ετήσια αύξηση%)	5,7
δείκτης τιμών καταναλωτή (ετήσια αύξηση%)	1,5
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	- 0,3
καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις (% του ΑΕΠ)	5,8
ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-1,8
χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	40,5

Πριν την ανεξαρτησία η χώρα ήταν από τις φτωχότερες της Πρώην Γιουγκοσλαβίας. Μετά την ανεξαρτησία, εξαιτίας του ελληνικού εμπάργκο και των πολέμων στην ευρύτερη περιοχή, η οικονομική δραστηριότητα μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό και η χώρα κινδύνευσε με χρεωκοπία. Η φτώχεια που

επακολούθησε, έδωσε ώθηση στις παράνομες δραστηριότητες. Μετά την άρση του ελληνικού εμπάργκο, υπήρξε μικρή βελτίωση και ο πληθωρισμός, έπεσε σταδιακά από 2.200% το 1992, σε 5% το 1997.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μία από τις πιο φτωχές χώρες της ηπείρου, με οικονομία αδύναμη και εξαρτημένη από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τη τελευταία περίοδο παρατηρείται οικονομική ανάπτυξη και το ΑΕΠ παρουσιάζει άνοδο 2% με 3%. Η χώρα χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη παραοικονομία, που αντιπροσωπεύει το 40% του ΑΕΠ.

Η γεωργία επικεντρώνεται στην αμπελουργία που αποτελεί σημαντικό κλάδο, στον καπνό, στα δημητριακά και τα κηπευτικά. Το κρασί και ο καπνός είναι τα κύρια προϊόντα που εξάγονται.

Η βιομηχανική παραγωγή επικεντρώνεται στα τρόφιμα, τα υφάσματα και τη μεταλλουργία που επεξεργάζεται εισαγόμενα μέταλλα όπως νικέλιο, σίδηρο και χάλυβα. Η εξορυκτική δραστηριότητα είναι περιορισμένη.

Παράγει το 60% της ενέργειας που καταναλώνει και συνεπώς είναι εξαρτημένη από το εξωτερικό, καθώς εισάγει πετρέλαιο, ηλεκτρική ενέργεια και φυσικό αέριο, μέσω αγωγού από τη Ρωσία.

Τα κυριότερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η Βόρεια Μακεδονία είναι η υψηλή ανεργία, το μεγάλο και αυξανόμενο δημόσιο χρέος ο πληθωρισμός και τα υψηλά επιτόκια. Η χώρα χρειάζεται διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Οι εμπορικές σχέσεις επικεντρώνονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο σημαντικότερος εμπορικός εταίρος είναι η Γερμανία. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις αυξάνονται, αλλά σε μικρότερο βαθμό σε σύγκριση με άλλες βαλκανικές χώρες.

Πηγές;

1. European Commission North Macedonia 2019 Report
2. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans Rumiana Jeleva . 2012
3. Wikipedia. Βόρεια Μακεδονία

Γ. ΣΕΡΒΙΑ

Γεωγραφία

Η Σερβία έχει έκταση 77.474 τ. Χλμ. και πληθυσμό 7.040.300 κατοίκους. Καταλαμβάνει το κεντρικό και βόρειο τμήμα της Βαλκανικής. Το νότιο τμήμα είναι ορεινό, ενώ το κεντρικό και το βόρειο πεδινά. Η χώρα διασχίζεται από δύο μεγάλα ποτάμια: τον Δούναβη και τον παραπόταμό του Σάβα. Στη συμβολή των δύο ποταμών είναι χτισμένη η πρωτεύουσα Βελιγράδι. Δεύτερη πόλη και πρωτεύουσα της Βοϊβοντίνας, είναι το Νόβισαντ.

Ιστορία

Στα τέλη της μεσαιωνικής εποχής η Σερβία ήταν ισχυρό κράτος υπό την ηγεσία των Σέρβων βασιλέων Στέφανου Νεμάνια και Στέφανου Δουσάν. Σημαντικά κέντρα των Σέρβων ήταν το Ιπέκιο/Ρεσ (Κόσοβο) και τα Σκόπια.

Στο Ιπέκιο βρισκόταν η έδρα του Σέρβικου Πατριαρχείου. Μετά την ήττα από τους Οθωμανούς στη μάχη του Κοσσυφοπεδίου το 1389, σταδιακά όλα τα σέρβικα εδάφη περιέρχονται στους Τούρκους.

Η επανάσταση της Σερβίας για την ανεξαρτησία της από τους Οθωμανούς πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις, από το 1804 έως το 1815 και αρχικά οδήγησε στην αυτονομία (με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1812) .

Το 1875 οι Σέρβοι της Βοσνίας κήρυξαν επανάσταση εναντίον των Οθωμανών. Το επόμενο έτος η Σερβία, με μοναδικό σύμμαχο το Μαυροβούνιο, πολέμησε ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, κηρύσσοντας παράλληλα την ένωσή της με τη Βοσνία. Παρά τις βαριές ήττες από τους Τούρκους αμφοτέρων των συμμάχων, οι μεγάλες δυνάμεις επέβαλαν στο Σουλτάνο ανακωχή. Η επίσημη ανεξαρτησία της χώρας αναγνωρίστηκε διεθνώς με τη Συνθήκη του Βερολίνου το 1878, που αντικατέστησε την υπογραφείσα λίγους μήνες πρωτύτερα Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου. Η Σερβία προσάρτησε την περιοχή της Νίσας. Η συνθήκη αυτή, όμως, απαγόρευε στη Σερβία τη συνένωσή της με τη Βοσνία, αφού ουσιαστικά η τελευταία τέθηκε υπό την κατοχή της Αυστροουγγαρίας.

Στις αρχές του 20ου αιώνα το Βασίλειο της Σερβίας γνώρισε σημαντική πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη.

Και στους δύο Βαλκανικούς πολέμους 1912/1913 ήταν στην πλευρά των νικητών. Μέσα σε ένα χρόνο η Σερβία σχεδόν διπλασίασε την έκτασή της και αύξησε τον πληθυσμό της κατά 50%. Προσάρτησε το Σαντζάκ, το μεγαλύτερο μέρος του Κοσόβου και την Βόρεια Μακεδονία.

Με αφορμή το ζήτημα της Βοσνίας, οι σχέσεις με την Αυστροουγγαρία διαρκώς επιδεινώνονταν. Η δολοφονία του Αρχιδούκα Φραγκίσκου Φερδινάνδου διαδόχου του αυστροουγγρικού θρόνου, το καλοκαίρι του 1914 στο Σαράγεβο από τη σερβική εθνικιστική οργάνωση «Μαύρη χείρα», υπήρξε η αφορμή για την κήρυξη πολέμου εναντίον της Σερβίας. Η κλιμάκωση του πολέμου με τη συμμετοχή όλων των μεγάλων δυνάμεων των δύο αντίπαλων συνασπισμών της Κεντρικής Συμμαχίας και της Entente, που σταδιακά παρέσυρε και τις μικρότερες χώρες, οδήγησε σε παγκόσμιο πόλεμο. Η Σερβία, παρά την αρχικές επιτυχίες, δεν μπόρεσε να αντέξει την τριπλή επίθεση Γερμανών, Αυστρούγγρων και Βουλγάρων και κατελήφθη από τις Κεντρικές Δυνάμεις, το 1915. Εντούτοις, η πολιτειακή και πολιτική ηγεσία, το μεγαλύτερο μέρος του στρατού και μερικοί άμαχοι υποχώρησαν μέσω Αλβανίας και εγκαταστάθηκαν, με την βοήθεια των συμμάχων, στην Κέρκυρα. Αφού ο σερβικός στρατός ανασυντάχθηκε, επέστρεψε στην ηπειρωτική Ελλάδα και στήριξε το μακεδονικό μέτωπο. Η συμβολή του στη συμμαχική επίθεση και την απελευθέρωση της Σερβίας το 1918, ήταν σημαντική. Ωστόσο, οι απώλειες ήταν τεράστιες. Πάνω από το ήμισυ των Σέρβων στρατιωτικών, καθώς και σημαντικός αριθμός αμάχων, έχασαν τη ζωή τους στον πόλεμο.

Μετά το τέλος του πολέμου, ενώνεται το Μαυροβούνιο με τη Σερβία. Την 1η Δεκεμβρίου του 1918, στο Βελιγράδι, ο Αντιβασιλέας της Σερβίας Αλέξανδρος ανακήρυξε την ίδρυση του Βασιλείου Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων. Με τις Συνθήκες Αγίου Γερμανού (1919) και Τριανόν (1920), που υπογράφηκαν στη συνδιάσκεψη της ειρήνης στο Παρίσι, η Αυστροουγγαρία διαλυόταν οριστικά και το νέο κράτος περιλάμβανε, εκτός της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, τη Σλοβενία, τη Κροατία, τη Βοϊβοντίνα και τη Βοσνία Ερζεγοβίνη.

Το Βασίλειο Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων, (οι λαοί που το απάρτιζαν ήταν στην πραγματικότητα περισσότεροι), δεν ήταν αποτέλεσμα της βούλησης κάποιων λαών να συγκροτήσουν και να συμβιώσουν σε ένα ενιαίο κράτος. Ήταν κυρίως δημιούργημα του βασιλικού οίκου των Καραγιώργεβιτς και της σερβικής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, καθώς και των μεγάλων δυνάμεων της Entente, που στο Συνέδριο της ειρήνης στο Παρίσι αντάμειψαν μια χώρα, η οποία είχε σημαντική συμβολή στη συμμαχική νίκη και απέναντι στην οποία είχαν συμμαχικές υποχρεώσεις. Το μεταπολεμικό Βασίλειο είναι μια χώρα που αποτελείται από λαούς οι οποίοι μπορεί να είναι συγγενείς, οι περισσότεροι και να μιλούν παρόμοιες γλώσσες με κοινές σλαβικές ρίζες, ωστόσο πολιτιστικά, θρησκευτικά και πολιτικά είναι ανομοιογενής. Η δεκαετία του 1920 χαρακτηρίζεται από ένα συγκεντρωτικό Σύνταγμα (1921), τη σύγκρουση Κροατών αυτονομιστών και Σέρβων αυτονομιστών στο κοινοβούλιο, τη πρωτοκαθεδρία των Σέρβων σε πολιτικό, στρατιωτικό και διοικητικό επίπεδο και ένα ασταθές πολιτικό σύστημα με κυβερνήσεις ως επί το πλείστον βραχύβιες. Κυρίαρχη πολιτική προσωπικότητα είναι ο συντηρητικός ηγέτης του Ριζοσπαστικού κόμματος Πάσιτς. Η κατάσταση φτάνει στα άκρα όταν ο Κροάτης ηγέτης του Αγροτικού κόμματος Ράντιτς, μαζί με άλλους δύο Κροάτες βουλευτές, δολοφονούνται εντός του Κοινοβουλίου από Μαυροβούνιους συναδέλφους τους.

Το 1929, ο βασιλιάς Αλέξανδρος αλλάζει το όνομα της χώρας σε Γιουγκοσλαβία και προχωρεί σε εσωτερική διοικητική αναδιάρθρωση, ιδρύοντας εννέα νέες περιφέρειες. Το καθεστώς γίνεται αυταρχικό, επιχειρείται η διαμόρφωση μίας νέας γιουγκοσλαβικής εθνικής ταυτότητας, που θα συνέβαλε στην ομοιογένεια του κράτους, αλλά η θέση των Σέρβων ενισχύεται περισσότερο εντός του κράτους. Αποτέλεσμα της δικτατορίας του Αλεξάνδρου ήταν η περαιτέρω αποξένωση την μη Σέρβων από την ιδέα της ενιαίου Γιουγκοσλαβικού κράτους. Ο Αλέξανδρος δολοφονήθηκε στη Μασσαλία από αυτονομιστές το 1934. Ο διάδοχος του ρέπει προς τον Άξονα και το 1939 παραχωρείται αυτονομία στην Κροατία.

Το 1941, οι Γερμανοί εισέβαλαν και κατέλαβαν τη Γιουγκοσλαβία. Δημιουργήθηκε το «κράτος της Κροατίας», υπό την εξουσία του φασιστικού κόμματος Ουστάζι. Η Σερβία τέθηκε υπό γερμανική κατοχή. Τα υπόλοιπα εδάφη της χώρας διαμοιράσθηκαν μεταξύ Γερμανών και των συμμάχων τους Ιταλών, Ούγγρων και Βουλγάρων. Οι Γερμανοί σε συνεργασία με τους Ουστάζι εξαπολύουν διωγμούς και διαπράττουν γενοκτονία Σέρβων, Εβραίων και Ρομά. Οργανώνεται η αντίσταση εναντίον των κατακτητών, ενώ παράλληλα διεξάγεται ένας εμφύλιος πόλεμος μεταξύ και δύο αντιστασιακών οργανώσεων, των κομμουνιστών ανταρτών υπό τη διοίκηση του Ι. Τίτο και των εθνικιστών υπό των Ν, Μιχαήλοβιτς. Η κατάληψη του Βελιγραδίου από τους πρώτους έκρινε τον εμφύλιο πόλεμο υπέρ των παρτιζάνων, που στη συνέχεια απέκτησαν τον έλεγχο της Γιουγκοσλαβίας.

Η Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας είναι ένα μονοκομματικό κράτος που διοικείται από την Ένωση Κομμουνιστών της Γιουγκοσλαβίας. Η Σερβία έγινε ομόσπονδο κράτος εντός της Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας. Τα κύρια χαρακτηριστικά του νέου κράτους είναι: ο ηγετικός ρόλος του Τίτο στη διακυβέρνηση της χώρας, η ομοσπονδιακή οργάνωση (αποτελείται από έξι ομόσπονδα κράτη και δύο αυτόνομα), η οποία συμβάλλει στην σχετική αυτονομία των κρατών και στην ισορροπία εντός της χώρας, το διαφορετικό μοντέλο κομμουνιστικής

οργάνωσης στη βάση της αυτοδιαχείρισης, η απόσταση από τη Μόσχα, η αποφυγή ένταξης στις συμμαχίες και Διεθνείς Οργανισμούς που ελέγχονται από αυτήν και η επιλογή συμπίεσης με τις χώρες των αδεσμεύτων.

Μετά την πτώση του κομμουνισμού κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της Σερβίας ο Σ. Μιλόσεβιτς. Πρώην κομμουνιστής, αρχηγός του Σοσιαλιστικού κόμματος επενδύει στον εθνικισμό. Επιδιώκει την ηγετική θέση της Σερβίας εντός της Γιουγκοσλαβίας και τη μείωση των εξουσιών των αυτόνομων επαρχιών του Κοσσυφοπεδίου και της Βοϊβοτίνιας. Αυτή η πολιτική οδήγησε σε ρήξη με τα άλλα ομόσπονδα κράτη και υποδαύλισε τον εθνικισμό και τις φυγόκεντρες τάσεις σε όλη τη χώρα, που τελικά οδήγησαν στη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας το 1991-92. Το ένα μετά το άλλο τα ομόσπονδα κράτη, εγκαταλείπουν την Ομοσπονδία. Στη Γιουγκοσλαβία παραμένουν μόνο η Σερβία και το Μαυροβούνιο. Ξέσπασαν πόλεμοι στην Κροατία (1991-1995), μεταξύ Κροατών και Σέρβων μειονοτικών και στη Βοσνία Ερζεγοβίνη (1992-1995), μεταξύ Βοσνιακών και Κροατών από τη μία πλευρά και Σέρβων από την άλλη. Η Σερβία δεν μετέχει άμεσα, αλλά έμμεσα παρέχει κάθε δυνατή υποστήριξη στους Σέρβους της Κροατίας και Βοσνίας Ερζεγοβίνης που μάχονται εναντίον Κροατών και Μουσουλμάνων. Ο ΟΗΕ επέβαλε κυρώσεις κατά της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας το Μάιο του 1992, που οδήγησαν σε πολιτική απομόνωση και επιδείνωση της οικονομίας. Ύστερα από επέμβαση του ΝΑΤΟ, ο πόλεμος τελειώνει με τη Συμφωνία του Dayton το 1995.

Η κοινοβουλευτική Δημοκρατία εγκαθιδρύθηκε στη Σερβία το 1990, με την κατάργηση του κομμουνιστικού καθεστώτος. Εντούτοις, η διακυβέρνηση του Μιλόσεβιτς είναι αυταρχική,

Μεταξύ 1998 και 1999 η κατάσταση στο Κοσσυφοπέδιο οδήγησε σε σύγκρουση μεταξύ των Γιουγκοσλάβων και του Αλβανικού αντάρτικου UCK. Η παύση των συγκρούσεων επετεύχθη, ύστερα από στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ που οδήγησε σε βομβαρδισμό του Βελιγραδίου και αποχώρηση των Γιουγκοσλαβικών δυνάμεων από την περιοχή.

Τον Σεπτέμβριο του 2000, αν και κατηγορήθηκε για εκλογική νοθεία, ο Μιλόσεβιτς έχασε τις εκλογές. Την 5 Οκτωβρίου, κατόπιν μεγάλης συγκέντρωσης στο Βελιγράδι, οδηγήθηκε σε παραίτηση.

Τον Μάιο του 2006 το Μαυροβούνιο πραγματοποίησε δημοψήφισμα. Με πλειοψηφία 55,4% αποφασίστηκε η αποχώρηση από την Ομοσπονδία με τη Σερβία και η κήρυξη της ανεξαρτησίας.

Η αυτόνομη περιοχή του Κοσσυφοπεδίου ανακήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία της από τη Σερβία το Φεβρουάριο του 2008. Η Σερβία καταδίκασε αμέσως την ανακήρυξη και εξακολουθεί να αρνείται οποιαδήποτε κρατική υπόσταση στο Κοσσυφοπέδιο. Σύμφωνα με το ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ το Κόσοβο παραμένει αυτόνομη επαρχία της Σερβίας. Με τη μεσολάβηση της ΕΕ από το 2013, διεξάγονται συνομιλίες μεταξύ Σερβίας και Κοσσυφοπεδίου, οι οποίες όμως παραμένουν στάσιμες.

Πηγές

1. Παγκόσμια Ιστορία τ. Α΄. Γιουγκοσλαβία . Εκδοτική Αθηνών
2. Βαλκάνια. Από τον Διπολισμό στη νέα εποχή Επιμέλεια Θ. Βερέμης/Γνώση 1994)

3. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Δ. Καιρίδης Σερβία – Η ανεκπλήρωτη υπόσχεση; Η δημοκρατική αλλαγή και η κληρονομιά του Μιλόσεβιτς /Σίδερης 2013

4. Ε. Ρούκουνας Διπλωματική Ιστορία 19^{ος} αιών.

5. Wikipedia Σερβία.

Πολιτική κατάσταση

Την δεκαετία του 90 κυριάρχησε στην πολιτική σκηνή της Σερβίας και των Βαλκανίων ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Αρχηγός του Σοσιαλιστικού κόμματος, εκλεγμένος αλλά αυταρχικός, επένδυσε στον εθνικισμό και τον λαϊκισμό. Έλεγε τις υπηρεσίες ασφαλείας, τα ΜΜΕ και στηριζόταν σε οικονομικά συμφέροντα. Κατηγορείται ότι είχε νοθεύσει αποτελέσματα εκλογών. Η πολιτική του οδήγησε τη Σερβία στην απομόνωση και την ήττα.

Η αντιπολίτευση Zajedno (μαζί) που τον διαδέχτηκε δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει το κατεστημένο που άφησε πίσω του το καθεστώς του Μιλόσεβιτς. Ο Τζίντζιτς δολοφονήθηκε από κύκλους του οργανωμένου εγκλήματος και πρώην αξιωματούχους των υπηρεσιών ασφαλείας. Ο Κουστούνιτσα που τον διαδέχτηκε ήταν άκαμπτος στο θέμα του Κοσσυφοπεδίου, ακολούθησε φιλορωσική πολιτική με μικρό κέρδος και υποτίμησε την ευρωπαϊκή προοπτική. Αντιθέτως, ο Τάντιτς, εκφράζοντας την φιλοευρωπαϊκή τάση της σερβικής πολιτικής ελίτ και κοινωνίας, στράφηκε προς την Ένωση. Το 2012, η Σερβία απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας και οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη στην ΕΕ ξεκίνησαν τον Ιανουάριο του 2014.

Στη Σερβία έχουν διαμορφωθεί δύο μείζονες πολιτικές παρατάξεις : μία κεντροαριστερή με φιλοευρωπαϊκό προσανατολισμό και κοινωνικές ευαισθησίες με κυρίαρχο κόμμα το Δημοκρατικό και μία δεξιά με εθνικιστικές και λαϊκίστικες τάσεις με κυρίαρχο κόμμα το Ριζοσπαστικό.

Πηγή:

Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Δ. Καιρίδης Σερβία – Η ανεκπλήρωτη υπόσχεση; Η δημοκρατική αλλαγή και η κληρονομιά του Μιλόσεβιτς /Σίδερης 2013

Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς

Είναι μέλος του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΑΣΕ, και του ΟΣΕΠ. Υποψήφια για μέλος της ΕΕ από το 2012, η Σερβία διαπραγματεύεται την ένταξή της σε αυτή από τον Ιανουάριο του 2014 μετά από την έγκριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το 2013.

Πληθυσμός, Δημογραφία, Θρησκεία

Σύμφωνα με στοιχεία του 2019, η Σερβία είχε συνολικό πληθυσμό 7.040.300.

Τη δεκαετία του 1990 η Σερβία είχε το μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων στην Ευρώπη. περίπου μισό εκατομμύριο από την Κροατία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο. εξαιτίας των πολέμων.

Οι Σέρβοι αποτελούν το 83% του συνολικού πληθυσμού. Οι κυριότερες μειονότητες, είναι οι Ούγγροι 3,5% οι Ρομά 2% και οι Βόσνιοι 2%.

Οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί αποτελούν το 90% του πληθυσμού της χώρας. Οι υπόλοιποι είναι Καθολικοί και Μουσουλμάνοι.

Πηγή:

Wikipedia. Σερβία

Οικονομία

Τα Βασικά οικονομικά μεγέθη για το 2018 είναι τα ακόλουθα:

κατά κεφαλή ΑΕΠ (% της ΕΕ 28)	-
αύξηση πραγματικού ΑΕΠ	4,3
συνολική ανεργία	13,3
ονομαστικοί μισθοί (ετήσια αύξηση%)	6
δείκτης τιμών καταναλωτή (ετήσια αύξηση%)	2
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	- 5,1
καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις (% του ΑΕΠ)	7,5
ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	0,6
χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	54,6

Η Σερβία έχει μια αναδυόμενη οικονομία της αγοράς. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, το Σερβικό ονομαστικό ΑΕΠ το 2015 εκτιμάται επίσημα σε 36,56 δισ. \$ ή \$ 5.102 κατά κεφαλή, ενώ το ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης ήταν 97,27 δισ. \$ ή \$ 13.577 κατά κεφαλή. Οι υπηρεσίες αντιπροσωπεύουν το 60,% του ΑΕΠ και ακολουθούν η βιομηχανία με 32% του ΑΕΠ και η γεωργία με 8% του ΑΕΠ.

Από το 2000 και έπειτα, η Σερβία είναι η πρώτη χώρα στα Δυτικά Βαλκάνια σε προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Μεγάλες εταιρείες έχουν επενδύσει στη χώρα όπως οι FIAT, Siemens, Bosch, Phillip Morris, Michelen, CocaCola, Carlsberg και άλλες. Μεγάλες επενδύσεις έχουν γίνει και στον τομέα της ενέργειας από τις Ρωσικές εταιρίες Gasprom και Lukoil.

Η Σερβία έχει αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο, όμως οι εξαγωγές σημειώνουν αύξηση. Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Σερβίας. Η χώρα έχει υπογράψει εμπορικές συμφωνίες με τις χώρες της ΕΖΕΣ, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Ρωσία, την Τουρκία και άλλες χώρες.

Η χώρα έχει ανεπτυγμένη αγροτική οικονομία, η οποία συμβάλλει στο ένα πέμπτο των εξαγωγών. Εξειδικεύεται κυρίως στα κατεψυγμένα φρούτα, στα δαμάσκηνα και την παραγωγή δημητριακών. Επίσης σημαντικός για τις εξαγωγές είναι και ο κλάδος της κτηνοτροφίας.

Η βιομηχανία της χώρας ζημιώθηκε σε μεγάλο βαθμό από την επιβολή κυρώσεων του ΟΗΕ, καθώς και τους βομβαρδισμούς. Η Σερβία ειδικεύεται στη βιομηχανία αυτοκινήτων, τροφίμων, ηλεκτρονικών ειδών, φαρμακευτικών προϊόντων, υφαντουργία και μεταλλουργία. Μεγάλες ξένες εταιρίες έχουν επενδύσει στη χώρα: στην αυτοκινητοβιομηχανία η FIAT, στον κλάδο επεξεργασίας τροφίμων η Pepsi και η Nestle, στην κλωστοϋφαντουργία

η Benneton, στην βιομηχανία ηλεκτρονικών ειδών η Siemens, η Panasonic και η Gorenje. Ανεπτυγμένος είναι και κλάδος της φαρμακοβιομηχανίας. Επίσης κατασκευάζονται έξυπνα κινητά.

Η Σερβία είναι από τους μεγαλύτερους παράγωγους στην Ευρώπη σε άνθρακα και χαλκό, ενώ επίσης σημαντικός τομέας είναι και η εξόρυξη χρυσού.

Ο κλάδος της ενέργειας είναι από τους σημαντικότερους για την οικονομία της χώρας. Η Σερβία εξάγει ηλεκτρική ενέργεια και έχει μεγάλα αποθέματα λιγνίτη και άνθρακα. Επιπλέον παράγει πετρέλαιο που καλύπτει περίπου το ήμισυ των αναγκών της. Εισάγει πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Θέματα που αποτελούν προτεραιότητα για την σερβική οικονομία είναι η αντιμετώπιση του δημοσίου χρέους και η επιβολή δημοσιονομικής πειθαρχίας, η αύξηση των εξαγωγών και η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου, η αύξηση της απασχόλησης και η ενίσχυση του τραπεζικού συστήματος. Σημειώνεται ότι η χώρα έχει μία αρκετά εκτεταμένη άτυπη οικονομία. Επίσης υστερεί σε υποδομές.

Πηγές;

1. European Commission Serbia 2019 Report
2. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans Rumiana Jeleva . 2012
3. Wikipedia. Σερβία

Δ. ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ

Γεωγραφία

Το Μαυροβούνιο είναι χώρα στη νοτιοανατολική Ευρώπη, ανεξάρτητο κράτος από το 2006, με πληθυσμό 622.400 κατοίκους σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις του 2017 και έκταση 13.812 τ.μ. Είναι χώρα κατεχοχόν ορεινή με παραλιακό μέτωπο στην Αδριατική. Στο νότο βρίσκεται η λίμνη Σκόδρα, που είναι η μεγαλύτερη των Βαλκανίων. Πρωτεύουσα είναι η Ποντγκόριτσα.

Ιστορία

Το Μαυροβούνιο αναγνωρίστηκε ως ηγεμονία υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου με τη συνθήκη του Τιλσίτ το 1807. Ήταν μια περιοχή με καθυστερημένες κοινωνικές και πολιτικές δομές. Το 1876 μετά την επανάσταση των Σέρβων της Βοσνίας εναντίον των Οθωμανών, συμμετείχε μαζί με τη Σερβία στις αποτυχημένες αρχικά επιχειρήσεις κατά των Τούρκων. Οι επιχειρήσεις επαναλήφθηκαν και κατά το ρωσοτουρκικό πόλεμο 1877-78. Με την Συνθήκη του Βερολίνου το 1878 η ηγεμονία του Μαυροβουνίου αποκτούσε την ανεξαρτησία της, αυξάνοντας την έκτασή της και αποκτώντας διέξοδο στην θάλασσα.

Μετά την ανεξαρτησία, πραγματοποιούνται βήματα εκσυγχρονισμού του κράτους, και προσπάθεια ανάπτυξης στους τομείς της οικονομίας, του εμπορίου, του οδικού δικτύου και της εκπαίδευσης.

Στους Βαλκανικούς πολέμους συμμετείχε στο πλευρό των συμμάχων εναντίον των Οθωμανών αρχικά και ύστερα εναντίον των Βουλγάρων. Είχε μικρά εδαφικά οφέλη στην περιοχές του Σαντζάκ και του Κοσόβου.

Την περίοδο του Α΄ παγκοσμίου πολέμου κατελήφθη από του Αυστριακούς. Μετά την απελευθέρωση, στο τέλος του 1918 η εθνική συνέλευση της Ποντογκόριτσας αποφάσισε την ένωση με το Βασίλειο Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων. Ο βασιλιάς Νικήτας μαζί με τη δυναστεία Πέτροβιτς κηρύχθηκαν έκπτωτοι. Η ένωση δεν βελτίωσε την οικονομική κατάσταση των Μαυροβουνίων και καθ' όλη τη διάρκεια του μεσοπολέμου το επισιτιστικό πρόβλημα ήταν έντονο.

Στο Β΄ παγκόσμιο πόλεμο Ιταλοί θα καταλάβουν το Μαυροβούνιο. Η αντίσταση κατά των κατακτητών υπήρξε διασπασμένη, στην κομμουνιστική και στην εθνικιστική. Μετά την απελευθέρωση απετέλεσε ομόσπονδο κράτος της Ομοσπονδιακής Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Μετά τη διάσπαση της χώρας και την ανεξαρτητοποίηση των άλλων κρατών το 1991, ήταν το μόνο που παρέμεινε στη Γιουγκοσλαβία μαζί με τη Σερβία.

Το 2003 όταν πια η προοπτική της αποχώρησης είχε προδιαγραφεί αποτέλεσε τμήμα ενός Ομοσπονδιακού Κράτους, με την ονομασία Σερβία-Μαυροβούνιο.

Στο δημοψήφισμα που διοργανώθηκε τον Μάιο του 2006, το 55,4% των ψηφοφόρων ψήφισαν υπέρ της ανεξαρτητοποίησης του Μαυροβουνίου από την ομοσπονδία με τη Σερβία, κάτι που αποδέχθηκε και η ίδια. Η χώρα έγινε ανεξάρτητη τον Ιούνιο του 2006

Πηγές:

1. Παγκόσμια Ιστορία τ. Α΄. Γιουγκοσλαβία . Εκδοτική Αθηνών
2. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μαυροβούνιο
3. Ε. Ρούκουνας. Διπλωματική Ιστορία 19^{ος} αιών.
4. Wikipedia. Μαυροβούνιο

Συμμετοχή σε Διεθνείς Οργανισμούς

Είναι μέλος του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και του ΝΑΤΟ. Από τον Δεκέμβριο του 2008 έχει υποβάλλει αίτηση για ένταξη στην ΕΕ, τον Δεκέμβριο του 2010 έλαβε καθεστώς υποψήφιας χώρας ενώ τον Ιούνιο του 2012, πραγματοποιήθηκε η έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πληθυσμός, Δημογραφία, Θρησκεία

Το 43% των κατοίκων είναι Μαυροβούνιοι και το 32% Σέρβοι. Επίσης, υπάρχουν Βόσνιοι (8%), Αλβανοί (5%), Μουσουλμάνοι (4%), Ρομά, Κροάτες και άλλες μικρότερες εθνολογικές ομάδες. Ομιλείται η σερβική γλώσσα, καθώς και μαυροβουνιακή διάλεκτος.

Οι κάτοικοι του Μαυροβουνίου, κατά μίαν άποψη, συνιστούν σλαβική ομάδα στα Βαλκάνια, που διατήρησε τα εθνικά της χαρακτηριστικά, λόγω της

εγκατάστασής της σε απομονωμένη ορεινή ζώνη. Υπάρχει διχογνωμία, αν οι Μαυροβούνιοι φυλετικά εντάσσονται στο σερβικό έθνος ή αν αποτελούν ξεχωριστό σλαβικό λαό. Αναμφίβολα και οι δύο λαοί έχουν στενή συγγένεια.

Το 75% των κατοίκων είναι ορθόδοξοι, ενώ το 17% είναι μουσουλμάνοι.

Πηγή

Wikipedia. Μαυροβούνιο

Οικονομία

Τα Βασικά οικονομικά μεγέθη είναι τα ακόλουθα:

κατά κεφαλή ΑΕΠ (% της ΕΕ 28)	46
αύξηση πραγματικού ΑΕΠ	4,7
συνολική ανεργία	15,5
ονομαστικοί μισθοί (ετήσια αύξηση%)	0,1
δείκτης τιμών καταναλωτή (ετήσια αύξηση%)	2,9
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-17,2
καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις (% του ΑΕΠ)	7,1
ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-3,8
χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	70,8

Γενικά, η οικονομία της χώρας βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν το 90% των δημοσίων εταιριών έχουν ιδιωτικοποιηθεί. Στο παρελθόν οι δραστηριότητες επικεντρώνονταν στην κτηνοτροφία (αιγοπρόβατα) και στη γεωργία (κριθάρι, καπνός, σίκαλη), ενώ τα τελευταία έτη αναπτύσσεται η βιομηχανία. Ο τομέας του τουρισμού παρουσιάζει αξιόλογη προοπτική ανάπτυξης λόγω των αξιόλογων θέρετρων που βρίσκονται στις Δαλματικές ακτές.

Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος του Μαυροβουνίου. Η χώρα χρησιμοποιεί ως νόμισμα το Ευρώ, ενώ κατά το παρελθόν, χρησιμοποιούσε το γερμανικό μάρκο.

Τα βασικότερα οικονομικά προβλήματα του Μαυροβουνίου είναι η ανάγκη δημοσιονομικής σταθερότητας, η αντιμετώπιση του μεγάλου δημοσίου χρέους, η ενίσχυση της εξαγωγικής βάσης και η βελτίωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, η χρηματοδότηση των υποδομών, η εκτεταμένη άτυπη οικονομία, η αντιμετώπιση της ανεργίας αλλά και της εκτεταμένης υποαπασχόλησης, καθώς και της ονομαστικής πτώσης των μισθών,

Πηγές:

1. European Commission Montenegro 2019 Report
2. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans
Rumiana Jeleva . 2012
3. Wikipedia. Μαυροβούνιο

Πολίτευμα, Πολιτική κατάσταση

Το πολίτευμα είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και Αρχηγός του Κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Η νομοθετική εξουσία ασκείται

από το Εθνικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται άμεσα από το λαό και απαρτίζεται από 77 μέλη. Δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι οι πολίτες ηλικίας 18 ετών και άνω.

Ο πολιτικός που έχει κυριαρχήσει στην πολιτική ζωή του Μαυροβουνίου είναι ο Μ. Τζουγκάνοβιτς. Αρχικά κομμουνιστής, έπειτα Πρόεδρος του Δημοκρατικού κόμματος των Σοσιαλιστών έχει διατελέσει συνολικά 16 χρόνια Πρωθυπουργός και 5 χρόνια Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Αρχικά σύμμαχος του Μιλόσεβιτς, αλλά μετά τους ατυχείς πολέμους, αλλάζει στάση, σταδιακά διαχωρίζει τη θέση του από τη Γιουγκοσλαβία, υιοθετεί το Ευρώ ως εθνικό νόμισμα και οδηγεί τη χώρα στην ανεξαρτησία το 2006. Παράλληλα ακολουθεί φιλοδυτική πολιτική συνδέοντας τη χώρα με την ΕΕ, με προοπτική μελλοντικής προσχώρησης και την εντάσσει στο ΝΑΤΟ το 2017.

Πηγή:

1. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Μαυροβούνιο
2. Wikipedia. Μαυροβούνιο

E. ΚΟΣΟΒΟ

Γεωγραφία

Το Κοσσυφοπέδιο έχει έκταση 10.908 τ. χλμ. και πληθυσμό 1.796.000 κατοίκους (2018) Βρίσκεται στο κέντρο των Βαλκανίων και είναι χώρα περικλειστη. Αποτελείται από ένα μεγάλο οροπέδιο περιτριγυρισμένο από ορεινούς όγκους. Πρωτεύουσα του Κόσοβου είναι η Πρίστινα .

Ιστορία

Το Κοσσυφοπέδιο στα τέλη του μεσαίωνα ήταν το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο των Σέρβων. Μετά την μάχη του Κοσσυφοπεδίου το 1389 και τη ήττα των Σέρβων, το Σερβικό κράτος σταδιακά διαλύθηκε και οι Οθωμανοί επικράτησαν σε όλη την περιοχή των κεντρικών Βαλκανίων. Την περίοδο της τουρκοκρατίας εγκαταστάθηκαν μαζικά στον χώρο Αλβανοί Μουσουλμάνοι και αρκετοί Σέρβοι μετοίκησαν σε άλλες περιοχές.

Το 1878, κατά τη διάρκεια της Βαλκανικής κρίσης και μετά τη Συμφωνία του Αγίου Στεφάνου, ιδρύθηκε στο Κόσοβο ο Σύνδεσμος της Πριζρένης, με σκοπό εδάφη που οι Αλβανοί θεωρούσαν ότι τους ανήκουν, να μην περιέλθουν στα Βαλκανικά χριστιανικά κρατη και να παραμείνουν στην Οθωμανική επικράτεια. Τα επόμενα χρόνια ο Σύνδεσμος, επιδίωξε την Αλβανική αυτονομία και ζήτησε τη συνένωση των τεσσάρων Οθωμανικών βιλαετίων του Κόσοβου, της Σκόδρας, του Μοναστηρίου και των Ιωαννίνων σε ένα ενιαίο Αλβανικό Βιλαέτι. Οι Τούρκοι δεν δέχτηκαν. Ακολούθησε η περίοδος της Αλβανικής αναγέννησης που αποτέλεσε μία προσπάθεια εθνικής αφύπνισης και προώθησης της αλβανικής παιδείας. Τα μέτρα καταστολής των Τούρκων οδήγησαν αργότερα στην Αλβανική εξέγερση του 1910-1912 με αποτέλεσμα να κερδίσουν οι Αλβανοί αυτονομία στα ανωτέρω βιλαέτια.

Στους Βαλκανικούς πολέμους το 1912, μετά τη νίκη των Βαλκάνιων Συμμάχων επί των Οθωμανών, το μεγαλύτερο μέρος Κοσόβου περιήλθε στους Σέρβους και ένα τμήμα στους Μαυροβούνιους.

Κατά τον μεσοπόλεμο (1918-1941) το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί επαρχία του Βασιλείου Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων που από το 1929 μετεξελίχθηκε σε Γιουγκοσλαβία.

Την περίοδο της κατοχής της Γιουγκοσλαβίας από τις χώρες του Άξονα κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, απετέλεσε τμήμα της δήθεν μεγάλης Αλβανίας, που ουσιαστικά ήταν Ιταλικό προτεκτοράτο.

Με την απελευθέρωση περιήλθε στην Ομοσπονδιακή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας που ίδρυσε ο Τίτο. Αν και, όπως ισχυρίζεται ο Εμβέρ Χότζα στα απομνημονεύματά του, ο Τίτο του είχε υποσχεθεί ότι το Κόσοβο θα ενωνόταν με την Αλβανία, η Γιουγκοσλαβία προτίμησε την παραμονή της περιοχής στην Ομοσπονδία με το καθεστώς της περιορισμένης αυτονομίας εντός του Ομόσπονδου κράτους της Σερβίας (Σύνταγμα του 1946).

Η ρήξη Τίτο-Στάλιν είχε επίπτωση και στις σχέσεις Αλβανίας-Γιουγκοσλαβίας. Την περίοδο που αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών ήταν ο Σέρβος Ράνκοβιτς οι αλβανόφωνοι του Κοσσυφοπεδίου δεινοπάθησαν. Μετά την πτώση του Ράνκοβιτς το 1966 και την εξέγερση των Αλβανών της επαρχίας το 1968, η κατάσταση της μειονότητας σταδιακά βελτιώθηκε και με το αποκεντρωτικό Σύνταγμα του 1974, η επαρχία αποκτά ευρεία αυτονομία στο πλαίσιο της Ομοσπονδίας. Συγκεκριμένα, αποκτά ίδιο νομικό status με τις άλλες εθνότητες, τα αλβανικά γίνονται πρώτη γλώσσα στα σχολεία, τα ήθη, τα έθιμα και τα θρησκευτικά καθήκοντα τελούνται με απόλυτη ελευθερία και κυρίως ιδρύεται αλβανόφωνο Πανεπιστήμιο στην Πρίστινα. Η μη ικανοποίηση των αιτημάτων για περισσότερη αυτονομία, σε συνδυασμό με την επιρροή των Τιράνων, θα οδηγήσουν την Άνοιξη του 1981 σε νέα εξέγερση των αλβανοφώνων φοιτητών και σε αλβανοσερβική σύγκρουση μεταξύ των λαών, με αποτέλεσμα να επακολουθήσουν διωγμοί εις βάρος της Σερβικής μειονότητας από τους αλβανοφώνους και μαζική φυγή των πρώτων προς τη κυρίως Σερβία. Η βίαιη και πολύνεκρη καταστολή από τον Γιουγκοσλαβικό στρατό θέτει τέρμα στην εξέγερση.

Στα τέλη της δεκαετίας του 80, ο Σ. Μιλόσεβιτς εκμεταλλευόμενος την ευκαιρία να ηγηθεί του αναδυόμενου σέρβικου εθνικισμού, επιχειρεί να περιορίσει δραστικά την αυτονομία που απέκτησε το Κόσοβο (και η Βοϊβοδίνη) με το Σύνταγμα του 1974 και να ενισχύσει τις εξουσίες του Βελιγραδίου. Το αποτέλεσμα είναι να ξεσπάσει νέα ένοπλη εξέγερση των Αλβανών το Μάρτιο του 1989, η οποία κατεστάλη με βίαιο και αιματηρό τρόπο από τον Ομοσπονδιακό Στρατό. Ο τρόπος που χειρίστηκε ο Σ. Μιλόσεβιτς το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου, δημιούργησε την εντύπωση αναβίωσης και επιβολής του Σέρβικου ηγεμονισμού στην Γιουγκοσλαβία και είχε αναμφίβολα επιπτώσεις στις μετέπειτα εξελίξεις που οδήγησαν στη διάλυση του κράτους. Υπό καθεστώς σερβικής αστυνομοκρατίας, οι αλβανόφωνοι, υπό την ηγεσία του Ι. Ρουγκόβα, ακολουθούν τακτική αποφυγής της βίας, δεν μετέχουν στις δομές του Σερβικού κράτους και δημιουργούν παράλληλες δικές τους δομές διοίκησης και υπηρεσιών. Προς το τέλος της δεκαετίας εμφανίζονται οι παραστρατιωτικές ομάδες του Απελευθερωτικού Στρατού του

Κοσσυφοπεδίου (UCK) και ξεκινούν ένοπλο αγώνα κατά των Σέρβων, οι όποιοι ανταπαντούν με βία, με αποτέλεσμα τη δημιουργία χιλιάδων προσφύγων. Οι διπλωματικές προσπάθειες στο Ραμπουγιέ οδηγούνται σε αποτυχία και επακολουθεί η βίαιη στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ, χωρίς προηγούμενη απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, που περιλαμβάνει βομβαρδισμό του Βελιγραδίου. Ο πόλεμος τελειώνει τον Ιούνιο του 1999, με την απόσυρση των σερβικών στρατευμάτων από το Κόσοβο. Ακολουθούν ροές Σέρβων προσφύγων και αντεκδικήσεις Αλβανών. Το ψήφισμα 1244 που εξέδωσε το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ τον Ιούνιο του 1999, μεταξύ άλλων, εγκαθιδρύει την Αποστολή Προσωρινής Διοίκησης των Ηνωμένων Εθνών στο Κόσοβο (UNMIK), εξουσιοδοτεί το ΝΑΤΟ να εγκαταστήσει στρατιωτική δύναμη (KFOR) και την ΕΕ ως επικεφαλής για την ανοικοδόμηση και την οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, στο ψήφισμα αναφέρεται ότι, το Κόσοβο παραμένει αυτόνομη επαρχία της Σερβίας.

Πηγές:

1. Βαλκάνια. Από τον Διπολισμό στη νέα εποχή Επιμέλεια Θ. Βερέμης/ Αλβανία Γ. Χαρδαλιάς /Γνώση 1994)
2. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Κοσσυφοπέδιο
3. Wikipedia. Κοσσυφοπέδιο

Διεθνής αναγνώριση

Τον Φεβρουάριο του 2008, η Βουλή του Κοσσυφοπεδίου ανακήρυξε, μονομερώς, την ανεξαρτησία του από τη Σερβία, η οποία όμως δεν την αποδέχθηκε. Το ανεξάρτητο Κόσοβο αναγνωρίστηκε άμεσα από μερικές χώρες, μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνονται οι ΗΠΑ και οι τέσσερις μεγάλες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Γερμανία), ενώ άλλες, όπως η Ρωσία, η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία θεωρούν την απόσχισή του παράνομη. Η Ελλάδα και άλλα τέσσερα κράτη-μέλη της ΕΕ (Ισπανία, Κύπρος, Ρουμανία και Σλοβακία) δεν αναγνωρίζουν, το Κόσοβο ως ανεξάρτητο κράτος.

Η Σερβία θεωρεί το Κόσοβο αυτόνομη επαρχία της και προσέφυγε στον ΟΗΕ. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε τον Οκτώβριο του 2008, το αίτημα της Σερβίας να παραπέμψει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το ζήτημα της μονομερούς απόφασης του Κοσσυφοπεδίου να κηρύξει την ανεξαρτησία του. Σύμφωνα με την Γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου, η μονομερής απόσχισή του Κοσόβου από τη Σερβία το 2008 και η ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του, δεν παραβιάζει το διεθνές δίκαιο, Σημειώνεται, ότι η γνωμοδότηση δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Από τον Απρίλιο του 2013, οι δύο χώρες συνήψαν συμφωνία στις Βρυξέλες, η οποία καταρτίστηκε υπό την αιγίδα της ΕΕ. Στη συμφωνία προβλέπεται ένας ορισμένος βαθμός αυτονομίας για τους Σέρβους του βορείου Κοσόβου (Μητρόβιτσα), με υπαγωγή τους όμως στην κεντρική κυβέρνηση της Πρίστινας. Επιπλέον, τα δύο κράτη συμφώνησαν ότι δεν θα έχουν το δικαίωμα αρνησικυρίας, σε πιθανή ένταξη του ενός εκ των δύο σε διεθνή οργανισμό, όπως η ΕΕ ή το ΝΑΤΟ. Παρά τη συμφωνία, η Σερβία συνεχίζει να μην αναγνωρίζει το Κοσσυφοπέδιο ως ανεξάρτητο κράτος.

Πηγές:

1. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Κοσσυφοπέδιο
2. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. σ. 234 Στέργιος Μπαμπανάσης 2019

Πολιτικό Σύστημα

Τα πολιτικά κόμματα δείχνουν έλλειψη ωριμότητας ως προς τη διαμόρφωση πολιτικής. Το πολιτικό σύστημα έχει διασυνδέσεις με το οργανωμένο έγκλημα. Αρκετά πολιτικά στελέχη προέρχονται από τις παραστρατιωτικές οργανώσεις και έχουν κατηγορηθεί για εγκλήματα πολέμου. Τα προβλήματα είναι πολλά: έλλειψη κράτους δικαίου, σεβασμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανεξαρτήτων ΜΜΕ και κυρίως η ασάφεια για την πολιτική κατάσταση και ο εθνικός αλλά και εσωτερικός κοινωνικός διχασμός.

Πηγές:

1. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Κοσσυφοπέδιο

Πληθυσμός

Ο πληθυσμός είναι 1.796.000. κάτοικοι (2018), εκ των οποίων το 92% αποτελούν Αλβανοί, ενώ το υπόλοιπο 7% αποτελούν Σέρβοι και 1% άλλες εθνότητες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην απογραφή του 1971 οι Σέρβοι ήταν το 20%, ενώ το 1981 αποτελούσαν το 10% του συνολικού πληθυσμού. Η μείωση των ποσοστών του σερβικού πληθυσμού, δεν οφείλεται μόνο στην υπογεννητικότητα των Σέρβων σε σχέση με την υπεργεννητικότητα των Αλβανών, αλλά και στη φυγή των Σέρβων μετά τα γεγονότα του 1981 και του 1999.

Πηγή:

Βαλκάνια. Από τον Διπολισμό στη νέα εποχή Επιμέλεια Θ. Βερέμης/ Αλβανία Γ. Χαρδαλιάς /Γνώση 1994)

Wikipedia. Κοσσυφοπέδιο

Οικονομία

Τα Βασικά οικονομικά μεγέθη για το 2018 είναι τα ακόλουθα:

κατά κεφαλή ΑΕΠ (% της ΕΕ 28)	-
αύξηση πραγματικού ΑΕΠ	3,9
συνολική ανεργία	29,6
ονομαστικοί μισθοί (ετήσια αύξηση%)	-
δείκτης τιμών καταναλωτή (ετήσια αύξηση%)	1,1
ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	- 8,1
καθαρές άμεσες ξένες επενδύσεις (% του ΑΕΠ)	3,3
ισοζύγιο γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-2,8
χρέος γενικής κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	16,2

Το Κόσοβο χρησιμοποιεί ως νόμισμα το Ευρώ, ενώ κατά το παρελθόν χρησιμοποιούσε ως νόμισμα το γερμανικό μάρκο.

Το κράτος χαρακτηρίζεται από έλλειψη ικανότητας όσον αφορά τη διαμόρφωση και εφαρμογή μιας πολιτικής. Υπάρχει μεγάλη διαφθορά και οργανωμένο έγκλημα. Το επενδυτικό περιβάλλον είναι ασαφές και η άτυπη οικονομία πολύ μεγάλη. Η ανεργία ήταν ανέκαθεν πολύ υψηλή γύρω στο 70%. Αν και επίσημα έχει μειωθεί στο 30% δεν παύει να είναι η υψηλότερη της περιοχής.

Πηγές;

1. European Commission Kosovo 2019 Report
2. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans Rumiana Jeleva . 2012

ΣΤ. ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Γεωγραφία

Έχει έκταση 51.209 τ.χλμ. και πληθυσμό 3.301.000. Χώρα των Δυτικών Βαλκανίων κυρίως ορεινή. Αν και βρίσκεται στο εσωτερικό έχει μικρή πρόσβαση στην θάλασσα της Αδριατικής. Πρωτεύουσα της χώρας και της Κροατομουσουλμανικής Ομοσπονδίας είναι το Σαράγεβο, ενώ πρωτεύουσα της Σερβικής Δημοκρατίας είναι η Μπάνια Λούκα.

Οικονομία

Σημαντικό ρόλο στην οικονομία της χώρας κατέχει η γεωργία. Στις κοιλάδες παράγονται δημητριακά, καπνός, τεύτλα και φρούτα, ενώ στις ορεινές περιοχές αναπτύσσεται η κτηνοτροφία. Λόγω των πυκνών δασών υπάρχει μεγάλη παραγωγή ξυλείας.

Η περιοχή έχει πολλά ορυκτά, σιδηρομεταλλεύματα, γαιάνθρακες, αλάτι, μαγγάνιο, ασήμι, μόλυβδο, χαλκό, χρώμιο κ.ά. Η βιομηχανία εστιάζεται στη σιδηροβιομηχανία, στα τρόφιμα, στον καπνού και στη βυρσοδεψία.

Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης.

Πολιτική κατάσταση

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι κράτος αποτελούμενο από δύο οντότητες, την Ομοσπονδία Βοσνίας Ερζεγοβίνης και τη Σερβική Δημοκρατία . Υπάρχει και η περιοχή του Μπρτσκο που υπάγεται απευθείας στην κεντρική κυβέρνηση. Η Ομοσπονδία Βοσνίας Ερζεγοβίνης που αποτελείται κυρίως από Βόσνιους Μουσουλμάνους και δευτερευόντως από Κροάτες διαιρείται περαιτέρω σε 10 καντόνια, ενώ η Σερβική Δημοκρατία είναι ενιαία στη δομή της. Η τοπική αυτοδιοίκηση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι οργανωμένη σε δήμους

Πληθυσμός, Δημογραφία, Θρησκεία

Οι Βόσνιοι Μουσουλμάνοι είναι η μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα (50%), ενώ ακολουθούν οι Σέρβοι (30%) και οι Κροάτες (15%). Το στοιχείο

διαφοροποίησης των εθνικών ομάδων είναι κυρίως η θρησκεία, καθώς οι άλλες διαφορές γλωσσικές ή φυλετικές είναι μικρές. Αντίστοιχα με τους πληθυσμούς είναι και τα ποσοστά των θρησκειών.

Υπάρχουν τρεις επίσημες γλώσσες, τα βοσνιακά, τα σερβικά και τα κροατικά. Οι διαφορές μεταξύ των τριών γλωσσών είναι μικρή και υπάρχει πλήρης κατανόηση και των τριών γλωσσών από τους κατοίκους της χώρας. Πριν τον πόλεμο, επίσημη γλώσσα ήταν η σερβοκροατική.

Πηγή:

Wikipedia. Βοσνία Ερζεγοβίνη

7.ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ

Στην αρχή της δεκαετίας του 1990 κοσμογονικές αλλαγές συγκλόνισαν την Ανατολική Ευρώπη. Τα κομμουνιστικά καθεστώτα κατέρρευσαν και μαζί διασπάστηκαν και τα κράτη της περιοχής που είχαν ομοσπονδιακή μορφή διακυβέρνησης, όπως η Σοβιετική Ένωση, η Τσεχοσλοβακία και η Γιουγκοσλαβία. Τα επιμέρους ομόσπονδα κράτη που τα αποτελούσαν κήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Και ενώ η μετάβαση σε καθεστώς ανεξαρτησίας των νέων κρατών στην Σοβιετική Ένωση και την Τσεχοσλοβακία εξελίχθηκε ομαλά (με εξαίρεση την περιοχή της Υπερκαυκασίας), στην περίπτωση της διάσπασης της Γιουγκοσλαβίας οι εξελίξεις ήταν δυσάρεστες. Τα Δυτικά Βαλκάνια, βυθίστηκαν στη δίνη του πολέμου, απειλώντας με αποσταθεροποίηση την ευρύτερη περιοχή.

Η έλλειψη Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής της Ασφάλειας, καθώς και τα αντικρουόμενα συμφέροντα των κρατών-μελών, εμπόδισαν την Ευρωπαϊκή Ένωση να έχει έναν ουσιαστικό ρόλο στην σταθεροποίηση των Δυτικών Βαλκάνιων. Η βίαιη επέμβαση του NATO που έθεσε τέρμα στις εχθροπραξίες, κατέδειξε την αποτυχία της ΕΕ να διαχειριστεί μια σοβαρή κρίση σε μία περιοχή με την οποία γειτνιάζει. Στο πλαίσιο αυτό, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει το ύστατο εργαλείο της εξωτερικής της πολιτικής, την ίδια τη διεύρυνση της. [1]

Πηγή

1. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διευρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ. 298

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

Το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κολωνία λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαιτερότητα και τη σημασία της περιοχής για την Ευρωπαϊκή σταθερότητα, επιβεβαιώνει «την προθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να οδηγήσει τις χώρες της περιοχής πλησιέστερα στην προοπτική πλήρους ενσωμάτωσης στις δομές της, μέσω μιας συμβατικής σχέσης νέου τύπου, στην οποία θα λαμβάνεται υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση κάθε χώρας, συμπεριλαμβανομένης της προόδου στην περιφερειακή συνεργασία, και με την προοπτική να καταστούν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βάσει της Συνθήκης του Άμστερνταμ και των κριτηρίων της Κοπεγχάγης» [1].

Επιπλέον, τόνισε τη σημασία του Συμφώνου Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και ότι θα βοηθήσει ενεργά τις χώρες της περιοχής στις προσπάθειές τους να επιτύχουν τους στόχους του. Το 1999 η ΕΕ πρότεινε τη νέα Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Στη Σάντα Μαρία ντα Φέιρα τον Ιούνιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο [2] επιβεβαίωσε ότι στόχος του « παραμένει η πληρέστερη δυνατή ενσωμάτωση των χωρών Δυτικών Βαλκανίων στην πολιτική και οικονομική πορεία της Ευρώπης μέσω της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, του πολιτικού διαλόγου, της απελευθέρωσης του εμπορίου και της συνεργασίας σε θέματα δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων». Επισήμανε ότι οι εν λόγω χώρες είναι εν δυνάμει υποψήφια κράτη της Ένωσης και δεσμεύτηκε ότι αυτή θα υποστηρίξει τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μέσω τεχνικής και οικονομικής βοήθειας.

Στη Σύνοδο κορυφής του Ζάγκρεμπ (Νοέμβριος 2000), η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης έγινε αποδεκτή από τα κράτη-μέλη και καθορίστηκαν τα μέσα υλοποίησης της [3], ενώ με την υπογραφείσα Διακήρυξη, τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων δεσμεύτηκαν να προχωρήσουν σε μεταρρυθμίσεις [4].

Μετά την Σύνοδο Κορυφής Ευρωπαϊκής Ένωσης-κρατών Δυτικών Βαλκανίων που συνήλθε στη Θεσσαλονίκη στις 21 Ιουνίου 2003, επιβεβαιώθηκε ότι όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων ήταν εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ και δηλώθηκε ότι θα στηριχτεί πλήρως η Ευρωπαϊκή προοπτική τους. Επίσης οριστικοποιήθηκε η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης/ΔΣΣ (Stabilisation and Association Process/SAP). [5]

Από το 1999, η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ) αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο που διέπει τη συνεργασία των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ. Η Διαδικασία βασίζεται σε διμερείς συμβατικές σχέσεις, χρηματοδοτική βοήθεια, πολιτικό διάλογο, εμπορικές σχέσεις και περιφερειακή συνεργασία.

Οι στόχοι της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης [6] που καθορίζουν και το πλαίσιο των διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ένωσης και των υποψηφίων κρατών είναι οι εξής:

- η προώθηση της σταθερότητας και η μετάβαση στην οικονομία της αγοράς
- η περιφερειακή συνεργασία
- η προοπτική υποψηφιότητας για την Ένωση.

Άλλοι βασικοί στόχοι της ΔΣΣ είναι η υιοθέτηση ευρωπαϊκών προτύπων και η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, ο σεβασμός του Διεθνούς Δικαίου, του κράτους δικαίου, των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Επίσης, η δημιουργία διμερών ζωνών ελευθέρων συναλλαγών και η επίλυση των εθνικών διαφορών. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο αποτελεί η περιφερειακή συνεργασία. [7]

Όπως αναφέρει ο Χ. Τσαρδανίδης «η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης αποτελεί μια πολιτική μακροπρόθεσμη με βασικό στόχο να εδραιωθεί μια κουλτούρα κράτους δικαίου με σεβασμό των ατομικών ελευθεριών και χρηστή οικονομική διαχείριση ούτως ώστε να προβάλλεται ο δρόμος προς την Ευρωπαϊκή Ένωση ως αμετάκλητος». [8]

Ο Κανονισμός 533/04 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τους Κανονισμούς 269/06 και 229/08 προβλέπει τη σύναψη εταιρικών σχέσεων με Δυτικά Βαλκάνια στο πλαίσιο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Οι ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις παρέχουν το πλαίσιο για τις προτεραιότητες οι οποίες θα προκύψουν από την ανάλυση των διαφόρων καταστάσεων των εταίρων, στις οποίες πρέπει να επικεντρωθούν οι προετοιμασίες για την περαιτέρω ενσωμάτωσή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση βάσει κριτηρίων που έχει καθορίσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και της προόδου που θα έχει επιτευχθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, περιλαμβανομένων των συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης και ιδίως της περιφερειακής συνεργασίας.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, συνάφθηκαν εταιρικές σχέσεις προσχώρησης με την Κροατία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Πηγές

1. Συμπεράσματα Προεδρίας Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κολωνίας 3 & 4 Ιουνίου 1999. <https://www.consilium.europa.eu/media>
2. Συμπεράσματα Προεδρίας Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σάντα Μαρία ντα Φέιρα 19 & 20 Ιουνίου 2000 <https://www.consilium.europa.eu/el/european-council/conclusions/1993-2003/>
3. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. επιμέλεια Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης σ. 232 2019
4. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διευρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ. 299
5. Θεματολόγιο της Θεσσαλονίκης για τα Δυτικά Βαλκάνια. Πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.
6. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 27. L. Vesnic-Alujevic 2012
7. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. . Χ. Τσαρδανίδης σ. 233. 2019
8. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Στέργιος Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης σ. 234 2019

Οι Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης

Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης υλοποιείται μέσω των Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης/ΣΣΣ, Stabilization and Association Agreements/SSA. Οι ΣΣΣ συνομολογούνται μεταξύ της ΕΕ και των υποψήφίων κρατών, στη βάση των δημοκρατικών αρχών, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και το κράτους δικαίου. Προβλέπουν πολιτική και οικονομική συνεργασία, καθώς και τη δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών (ΖΕΣ). Τελούν υπό την εποπτεία του Συμβουλίου Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, το οποίο συνέρχεται σε υπουργικό επίπεδο, με τη συνδρομή της Επιτροπής σταθεροποίησης και σύνδεσης. Παράλληλα, η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Σταθεροποίησης και Σύνδεσης λειτουργεί ως σύνδεσμος μεταξύ των εθνοσυνελεύσεων των υποψήφίων κρατών και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. [1]

Παρά τις ομοιότητες που παρουσιάζουν οι ΣΣΣ σε σχέση με τις Ευρωπαϊκές Συμφωνίες που συνομολογήθηκαν μεταξύ της ΕΕ και των ΧΚΑΕ, όπως επισημαίνουν οι Δ. Μπούρης και Ν. Τζιφάκης [2], υπάρχουν και σημαντικές διαφορές:

- προβλέπουν περισσότερες μεταρρυθμίσεις
- είναι περισσότερο ετεροβαρείς αφού η ΕΕ αναλαμβάνει λιγότερες υποχρεώσεις
- η σύναψη μίας ΣΣΣ δεν σημαίνει ότι η χώρα αποκτά καθεστώς υποψηφίας προς ένταξη, ούτε η επιτυχής εφαρμογή της, συνεπάγεται την ιδιότητα του κράτους-μέλους.
- εκτός των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, προβλέπονται δύο ειδικά κριτήρια: οι σχέσεις καλής γειτονίας και η συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία.

Ο βασικός λόγος της επιβολής πιο αυστηρών προϋποθέσεων είναι ότι τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, σε αντίθεση με τις ΧΚΑΕ είναι νεοσύστατα, με αδύναμες δομές και τα περισσότερα έχουν βιώσει την τραγωδία του πολέμου.

Η ΕΕ έχει υπογράψει Συμφωνίες Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με όλα τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων οι οποίες έχουν τεθεί σε ισχύ. Με τη Βόρεια Μακεδονία το 2004, με την Αλβανία το 2009, με το Μαυροβούνιο το 2010, με την Σερβία 2013, με την Βοσνία Ερζεγοβίνη το 2015 και με το Κοσσυφοπέδιο το 2016. Η ΣΣΣ με το Κόσοβο υπογράφηκε αποκλειστικά με την ΕΕ, χωρίς επικύρωση των κρατών-μελών (υπενθυμίζεται ότι πέντε κράτη μέλη, μεταξύ αυτών και η Ελλάδα, δεν αναγνωρίζουν το Κοσσυφοπέδιο ως ανεξάρτητο κράτος). Τα θέματα της ΣΣΣ που αφορούν το εμπόριο περιλαμβάνονται σε ενδιάμεσες συμφωνίες.

Πηγές

1. Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση - 2019 Τα Δυτικά Βαλκάνια. www.europarl.europa.eu/factsheets/el André De Munter
2. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διευρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ. 299

Η συνδρομή της ΕΕ. Ο μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας. Αιρεσιμότητα

Οι υποψήφιοι και εν δυνάμει υποψήφιοι για ένταξη χώρες λαμβάνουν χρηματοδοτική βοήθεια για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες πολιτικές, οικονομικές, νομικές, θεσμικές, διοικητικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να συμμορφωθούν με τις αξίες της Ένωσης, ώστε να καταστούν μέλη της. (Κανονισμός ΕΕ 231/2014 του Ε.Κ. και του Συμβουλίου)

Η βοήθεια σύμφωνα με τον ανωτέρω Κανονισμό επιδιώκει τους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

- στήριξη των πολιτικών μεταρρυθμίσεων (στήριξη δημοκρατικών θεσμών, ανεξάρτητου δικαστικού συστήματος και κράτους δικαίου, προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, περιφερειακή συνεργασία, προώθηση καλής γειτονίας και συμφιλίωσης, καταπολέμηση διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος, ενίσχυση δημόσιας διοίκησης και χρηστής διακυβέρνησης, διαχείριση συνόρων και μεταναστευτική πολιτική, ανάπτυξη της κοινωνίας των πολιτών και κοινωνικός διάλογος)
- στήριξη οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (επίτευξη προτύπων της ΕΕ στην οικονομία, μεταρρυθμίσεις για αντιμετώπιση ανταγωνιστικής πίεσης δυνάμεων της αγοράς, ενίσχυση της απασχόλησης και δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, κοινωνική και οικονομική ένταξη των μειονοτήτων, προώθηση εκπαίδευσης, βελτίωση υποδομών και συνδέσεων με τα περιφερειακά δίκτυα, ενίσχυση έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας)
- ενίσχυση της ικανότητας για εκπλήρωση υποχρεώσεων του μέλους της Ένωσης και σταδιακή ευθυγράμμιση με το Ενωσιακό κεκτημένο
- ενίσχυση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και εδαφικής συνεργασίας

Από το 2000 έως το 2006 με το Πρόγραμμα CARDS, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έλαβαν βοήθεια 4,65 δις. Ευρώ. Από το 2007, η προενταξιακή βοήθεια της ΕΕ διοχετεύεται μέσω ενός ενιαίου μηχανισμού που ονομάζεται Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ),IPA, που συμπεριλαμβάνει και την Τουρκία. Μέσω του μηχανισμού διοχετεύτηκαν στα κράτη της περιοχής 11,46 δις Ευρώ μέχρι το 2013., ενώ μέσω του IPA II η χρηματοδότηση ανέρχεται στο ποσό των 11,15 δις Ευρώ, για την περίοδο

2014-2020.[1] Ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας διέπεται από τους Κανονισμούς 1085/2006 για το IPA και 231/2014 για το IPA II.

Πέρα από την οικονομική βοήθεια, η ΕΕ παρέχει τεχνογνωσία για την υιοθέτηση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, μέσω του Γραφείου ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα τεχνικής βοήθειας. Επιπλέον δίνεται η δυνατότητα απόσπασης στελεχών από τους Δημόσιους φορείς των υποψηφίων κρατών σε αντίστοιχους φορείς των κρατών-μελών για απόκτηση τεχνογνωσίας [2]. Οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, όπως Erasmus, Youth κ.α.

Η πολιτική της διεύρυνσης βασίζεται στον όρο της αιρεσιμότητας. Η οικονομική και τεχνική βοήθεια της Ένωσης, συναρτάται από τη εκπλήρωση από μέρους των υποψηφίων κρατών των κριτηρίων που έχει θέσει η Ένωση. Αν δεν συμμορφωθούν, διακόπτεται η βοήθεια και αναστέλλεται η ενταξιακή πορεία. [3]

Πηγές

1 & 2 & 3. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διεύρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ. 300

8. Η ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΔΥΤΙΚΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής της Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ), η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην πρόληψη των συγκρούσεων και την εμπέδωση της ειρήνης μέσω συνεργασίας των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων, υπήρξε επιτυχής: [1]

- Σε συνεργασία με τις ΗΠΑ συνέβαλε στην παύση των εθνοτικών συγκρούσεων μεταξύ Αλβανών και Σλαβομακεδόνων και την αποτροπή διάλυσης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας το 2001, με την υπογραφή της Συμφωνίας της Οχρίδας μεταξύ των δύο μεγαλύτερων σλαβομακεδονικών και των δύο μεγαλύτερων αλβανικών κομμάτων της χώρας. Επίσης μεσολάβησε ώστε να βρεθούν οι απαραίτητοι συμβιβασμοί μεταξύ των δύο λαών στις συχνές διχογνωμίες και αντιπαραθέσεις που υπήρξαν κατά την εφαρμογή της Συμφωνίας.
- Συνέβαλε στη αποτροπή των συγκρούσεων μεταξύ Αλβανών και Σέρβων στο Κόσοβο το 2003.
- Συνέβαλε επίσης στον σταδιακό ειρηνικό χωρισμό Σερβίας-Μαυροβουνίου το 2006, μεσολαβώντας αρχικά το 2003 για τη δημιουργία χαλαρής Ομοσπονδίας ανάμεσα στις δύο χώρες και πιέζοντας για αύξηση του ορίου του δημοψηφίσματος το 2006, ώστε το αποτέλεσμα να είναι ευρύτερης αποδοχής .
- Ανέλαβε στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Βοσνία Ερζεγοβίνη και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, αντικαθιστώντας στρατιωτικές αποστολές του ΝΑΤΟ, οι οποίες εκτός της συμβολής τους στην ασφάλεια και ειρήνευση στις ανωτέρω χώρες, θεωρήθηκαν σημαντικές για την εξέλιξη της ΚΕΠΠΑ.

Σύμφωνα με τους Ε. Φακιολά και Ν. Τζιφάκη [2] η απόφασή της ΕΕ να οργανώσει στρατιωτικές επιχειρήσεις με την εξουσιοδότηση και την επιχειρησιακή εποπτεία της ίδιας, ήταν καθοριστική για την ανάπτυξη της ΚΕΠΠΑ για τέσσερις λόγους:

- πραγματοποιείται δράση διαχείρισης κρίσεων από την Ένωση, σε κράτη που κινδυνεύουν με διάσπαση λόγω εσωτερικών συγκρούσεων.
- αποτελεί το πρώτο εγχείρημα της Ένωσης να συντονίσει εθνικές ένοπλες δυνάμεις με διαφορετικές επιχειρησιακές ικανότητες και να συνδυάσει στρατιωτικά, με μη-στρατιωτικά μέσα για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων στρατηγικών στόχων.
- προσπαθεί να υλοποιήσει μια διαφορετική, πιο ολοκληρωμένη αντίληψη της ασφάλειας, η οποία εκτός από τη στρατιωτική διάσταση, βασίζεται στην πολυμερή διπλωματία και στη συναίνεση.
- συμπίπτει χρονικά με τη μεγάλη διεύρυνση του 2003, με την προσπάθεια υιοθέτησης του Ευρωπαϊκού Συντάγματος και με την αναδιοργάνωση των ευρωατλαντικών σχέσεων μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001.

Η στρατιωτική επιχείρηση FYROM/Concordia της ΕΕ, η οποία αντικατέστησε την αντίστοιχη Νατοική, απέβλεπε: στη διατήρηση της ειρήνης στις αλβανόφωνες μειονοτικές περιοχές της ΠΓΔΜ, στη προστασία και υποστήριξη στους διεθνούς παρατηρητές και στη λειτουργία της ως σύνδεσμος με τις αρχές της χώρας και τον πληθυσμό, για την αποκατάσταση της τάξης και της εμπιστοσύνης.

Η Concordia παρέμεινε στα Σκόπια από την 31η Μαρτίου του 2003, μέχρι τις 15 Δεκεμβρίου 2005, ύστερα από αίτημα της κυβέρνησης, ενώ η αρχική πρόβλεψη ήταν για έξι μήνες.

Η EUFOR-Concordia, σύμφωνα με του ανωτέρω συγγραφείς, υπήρξε μία επιχείρηση με εξαιρετική στρατηγική και συμβολική σημασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διότι αποτελούσε:

- την πρώτη στρατιωτική επιχείρηση ειρήνης της ΕΠΑΑ,
- την πρώτη σοβαρή προσπάθεια των Ένωσης να καλύψει το κενό που άφηνε η μερική αποχώρηση των Αμερικάνων από τα Βαλκάνια
- το πρώτο πεδίο επιχειρησιακής οριοθέτησης της ευρωατλαντικής σχέσης και εφαρμογής της στρατηγικής εταιρικής συνεργασίας μεταξύ Ε.Ε. και NATO, με βάση τη συμφωνία Berlin Plus.

Η Αποστολή της Concordia επέτυχε να δημιουργήσει ένα σταθερό πλαίσιο για την εφαρμογή της Συμφωνίας της Αχρίδας, που υπογράφηκε τον Αύγουστο του 2001, και να συμβάλλει στη διατήρηση της ασφάλειας και της δημοκρατίας σε μια περιοχή, όπου η Ένωση είχε στο παρελθόν αποτύχει να διαμορφώσει μία ενιαία πολιτική.

Ωστόσο, όπως τονίζουν οι Ε. Φακιολάς και Ν. Τζιφάκης « η Concordia πιστοποίησε την ύπαρξη ενός σημαντικού κενού βούλησης-εφαρμογής στη διαχείριση κρίσεων από την Ε.Ε., το οποίο παράγεται από και αναπαράγει μια ιδιόμορφη διαλεκτική διακυβερνητισμού και υπερεθνικότητας ».

Η στρατιωτική EUFOR-Althea της ΕΕ [3] εγκαταστάθηκε στη Βοσνία Ερζεγοβίνη στις 2 Δεκεμβρίου 2004, για να αντικαταστήσει την SFOR του NATO. Στόχος της επιχείρησης, η εξασφάλιση συνθηκών ασφάλειας σύμφωνα με τους όρους της ειρηνευτικής Συμφωνίας του Dayton/Παρισίου του 1995. Ο σκοπός της παρουσίας της Ένωσης στην περιοχή ήταν η

σταθεροποίηση και η ενδεχόμενη προσχώρηση της Βοσνίας στην ΕΕ, εφόσον πληρούνται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις .

Η EUFOR Althea αρχικά είχε προσωπικό 7.000 ατόμων και αποτελούσε τη μεγαλύτερη ειρηνευτική επιχείρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Βαλκάνια. Η συμβολή της πέρα από την ασφάλεια, στην υποστήριξη των προσπάθειών του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία και στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος είναι σημαντική. Σημειώνεται, ότι από επιχειρησιακής πλευράς στηρίζεται στις υποδομές του ΝΑΤΟ .

Εκτός των στρατιωτικών, η ΕΕ ανέλαβε και αστυνομικές επιχειρήσεις στην περιοχή των Βαλκανίων: [4]

Η αστυνομική αποστολή EUPM αντικατέστησε την αποστολή του ΟΗΕ στη Βοσνία Ερζεγοβίνη τον Ιανουάριο του 2003. Σκοπός της είναι η δημιουργία απαραίτητων αστυνομικών δομών και ρυθμίσεων σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα.

Η αστυνομική αποστολή PROXIMA της ΕΕ ανέλαβε δράση τον Δεκέμβριο του 2003 στην ΠΓΔΜ και τον Δεκέμβριο του 2005 αντικαταστάθηκε από την αστυνομική αποστολή της ΕΕ EUPAT, Τον Ιούνιο του 2006 ολοκλήρωσε το έργο της. Σκοπός των αποστολών ήταν η προαγωγή μεταρρυθμίσεων, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών, η καθιέρωση συνοριακής αστυνομίας η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και η οργάνωση της αστυνομίας της χώρας σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Γενικότερα, συνέβαλαν στις προσπάθειες της χώρας για ένταξη στην ΕΕ.

Πηγές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης σ. 236 2019}
- 2.&3. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης. Οι ειρηνευτικές στρατιωτικές επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια Ε. Φακιολάς, Ν. Τζιφάκης . Τ 28. 2006
4. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης Χ. Τσαρδανίδης. σ. 237. 2019

9. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Προϋπόθεση για την ένταξη αποτελεί η προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας. Βασικός στόχος της ΔΣΣ είναι η προώθηση της συνεργασίας των χωρών των Βαλκανίων σε ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής Οι διμερείς και πολυμερείς σχέσεις των κρατών της περιοχής εστιάζονται κυρίως στους εξής τομείς:

- Εμπόριο [1]

Στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας, μεταξύ των υποψηφίων για ένταξη κρατών υπογράφηκε Μνημόνιο για τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και συνομολογήθηκαν διμερείς Συμφωνίες Ελευθέρων Συναλλαγών. Τα αποτελέσματα δεν ήταν σημαντικά.

- Επιστροφή προσφύγων [2]

Το 2005 στο Σαράγιεβο με την υποστήριξη της Επιτροπής, διοργανώθηκε Περιφερειακή Υπουργική Συνδιάσκεψη με τη συμμετοχή της Σερβίας, της Κροατίας, της Βοσνίας Ερζεγοβίνης και του Μαυροβούνιου. Τα κράτη κατέληξαν στη «Διακήρυξη του Σαράγιεβου», με την οποία δεσμευτήκαν για την επιστροφή όλων των προσφύγων μέχρι το τέλος του 2006. Επίσης, εγκαθίδρυσαν έναν «οδικό χάρτη» για την επίλυση του σημαντικού αυτού θέματος.

- Δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια [3]

Υπήρξαν πολλές πρωτοβουλίες για τη διασυνοριακή συνεργασία για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και τη διαχείριση των συνόρων. Μεταξύ άλλων, το Υπουργικό Φόρουμ (MAARI/Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative) που διοργανώθηκε στο Σαράγιεβο το 2007 με συμμετοχή της Σερβίας, της Κροατίας, της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, της Αλβανίας και του Μαυροβούνιου με αντικείμενα την μετανάστευση, το άσυλο και τους πρόσφυγες. Η συνεργασία απέβλεπε σε κοινές πρωτοβουλίες για αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης, του τράφικιν και την διευκόλυνση σε θέματα βίζας.

- Κοινοβουλευτική συνεργασία [4]

Στο πλαίσιο της Επιτροπής Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης των Κοινοβουλίων των Δυτικών Βαλκανίων και του ιδρυθέντος το 2004 κοινοβουλευτικού forum Cetinje, το οποίο αποτελείται από τους Προέδρους και Αντιπροέδρους των Κοινοβουλίων της Σερβίας, Κροατίας, Βοσνίας Ερζεγοβίνης, Αλβανίας, Βόρειας Μακεδονίας, Μαυροβούνιου και Ελλάδας με συμμετοχή της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του ΟΑΣΕ (Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη), έχει προωθηθεί σημαντικά η κοινοβουλευτική συνεργασία. Ωστόσο παρατηρείται έλλειψη συντονισμού.

- Ενέργεια [5]

Το 2005, υπογράφηκε στην Αθήνα Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. στο πλαίσιο της «διαδικασίας των Αθηνών» του 2002 με αντικείμενο την οργάνωση περιφερειακής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στα Βαλκάνια. Στο συγκεκριμένο τομέα σημειώνεται πρόοδος.

Ιδιαίτερα σημαντική για την περιφερειακή συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, είναι η «Διαδικασία του Brdo», [6] η οποία διοργανώθηκε στη Σλοβενία το 2010, με συμμετοχή του συνόλου των κρατών της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η πρωτοβουλία οργανώθηκε στη βάση της επιτυχημένης εμπειρίας της επίλυσης της συνοριακής διαφοράς μεταξύ

Κροατίας και Σλοβενίας. Στόχος της διαδικασίας είναι η αμοιβαία διακρατική υποστήριξη και η επίλυση των διμερών θεμάτων, πριν την ένταξη στην ΕΕ..

Συμπερασματικά μετά το 2003, το πρόγραμμα περιφερειακής συνεργασίας με τη συνδρομή του Συμφώνου Σταθερότητας σημείωσε σημαντική πρόοδο.

Πηγές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 234 . Παπαζήσης. 2019
2. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 35. L. Vesnic-Alujevic 2012
3. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 36. L. Vesnic-Alujevic 2012
4. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 235 . Παπαζήσης. 2019
5. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 235 . Παπαζήσης. 2019
6. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 36. L. Vesnic-Alujevic 2012

Η νέα CEFTA.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προώθησε περαιτέρω τη περιφερειακή συνεργασία αφενός με την επέκταση της CEFTA στα Δυτικά Βαλκάνια, αφετέρου με την συμβολή της στο Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας

Η Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης/CEFTA (Central European Free Trade Area) ιδρύθηκε το 1993 και συμπεριλάμβανε την Πολωνία, την Τσεχία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Κροατία και την ΠΓΔΜ. Μετά την προσχώρηση των πέντε κρατών στην ΕΕ, τα υπόλοιπα με την Μολδαβία και τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, τη Σερβία, τη Βοσνία Ερζεγοβίνη, την Αλβανία και το Μαυροβούνιο, καθώς και το Κόσοβο, με την προτροπή της ΕΕ, ξεκίνησαν τη διαδικασία εκσυγχρονισμού της συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου το 2005 και υπέγραψαν στο Βουκουρέστι το Δεκέμβριο του 2006, τη νέα CEFTA. Η Συμφωνία προέβλεπε μείωση ή κατάργηση των μη δασμολογικών φραγμών και εναρμόνιση ρυθμίσεων σε τομείς όπως το εμπόριο, ο ανταγωνισμός, η παροχή υπηρεσιών, οι κρατικές προμήθειες κ.α. [1]

Τα κράτη-μέλη αποφάσισαν την δημιουργία γενικής γραμματείας , η οποία ως διοικητικό και συντονιστικό όργανο θα αναλάβει να εφαρμόσει την πολύπλευρη πρωτοβουλία περιφερειακής συνεργασίας. Στην κοινή προσπάθεια είχαν σημαντική συμβολή η ΕΕ και το Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ο αρμόδιος Επίτροπος για τη διεύρυνση Ο. Ρεν χαιρέτισε τη Συμφωνία, ενώ ο συντονιστής του Συμφώνου Σταθερότητας

για την Νοτιοανατολική Ευρώπη Ε. Μπούσεκ δήλωσε ότι «χάρη στη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου επετεύχθη ο διπλασιασμός ή και τριπλασιασμός των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών-μελών της CEFTA και αναμένεται ότι με τη νέα συμφωνία, θα προωθηθεί ακόμα περισσότερο το εμπόριο και η ανάπτυξη». [2] Η συμφωνία στο Βουκουρέστι έχει σημαντική οικονομική και πολιτική διάσταση, καθώς θα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη στην ευρύτερη περιοχή, ενώ παράλληλα θα προωθήσει την περιφερειακή πολιτική συνεργασία. Οι χώρες-μέλη βλέπουν την νέα CEFTA ως ένα ακόμα βήμα στην διαδικασία προσέγγισης τους με την ΕΕ.

Πηγές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 238-9 . Παπαζήσης. 2019
2. Deutsche Welle .Θέματα Ευρώπης. Υπογραφή νέας συμφωνίας στην σύνοδο κορυφής της CEFTA 20-12-2006

Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας

Το 1976, με πρωτοβουλία της Ελλάδας, είχε δημιουργηθεί η Βαλκανική Συνεργασία. Συνέχεια της συνεργασίας αυτής αποτελεί, η Διαδικασία για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECP), η οποία ιδρύθηκε στη Σόφια τον Ιούλιο του 1996 από τους Υπουργούς Εξωτερικών των Βαλκανικών κρατών, στη βάση «της αρχής της κυριότητας της περιοχής». Μέλη της, εκτός από την χώρα μας, είναι η Αλβανία, η Βόρεια Μακεδονία, η Σερβία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Τουρκία, η Βοσνία & Ερζεγοβίνη, η Κροατία, η Μολδαβία και το Μαυροβούνιο. Στόχος της παραπάνω αρχής είναι η ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας ώστε τα ζητήματα που αφορούν τη περιοχή να τα διαχειρίζονται τα ίδια τα κράτη.

Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC) .[1] ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 2008, ύστερα από παρότρυνση της ΕΕ, ως πρωτοβουλία περιφερειακής συνεργασίας και ουσιαστικά αντικατέστησε το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Εποπτεύεται από την Διαδικασία για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECP). Η έδρα του είναι στο Σαράγιεβο.

Σκοπός του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας (ΣΠΣ), είναι να προωθήσει και να στηρίξει την ευρωπαϊκή και ευρωατλαντική προοπτική των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και να αναπτύξει την ενδοπεριφερειακή συνεργασία, καθώς τη διασυνοριακή συνεργασία με τα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και πολλά κράτη μέλη της στηρίζουν το ΣΠΣ και συμμετέχουν σε αυτό. Στο Συμβούλιο μετέχουν συνολικά 45 κράτη συμπεριλαμβανομένων των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Οργανισμοί και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Το Συμβούλιο, λειτουργεί ως ένα φόρουμ για τη συνεχή συμμετοχή της διεθνούς κοινότητας που δραστηριοποιείται στην περιοχή.

Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου είναι:

- Η διαχείριση και ο συντονισμός αναπτυξιακών προγραμμάτων.
- Η προώθηση της συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, στους τομείς : οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, υποδομές και ενέργεια, δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις, η ασφάλεια, υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού και κοινοβουλευτικές σχέσεις .
- Η εποπτεία, συντονισμός και υλοποίηση αποφάσεων του SEECR αναφορικά με την περιφερειακή συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη,
- Η οργάνωση, υποστήριξη και προετοιμασία συναντήσεων στο πλαίσιο του SEECR ή του ΣΠΣ.

Εκτός της επίσημης διακρατικής περιφερειακής συνεργασίας, πραγματοποιήθηκαν και συνεργασίες σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών. Η σημαντικότερη είναι η RECOM (Regional Commission for Establishing the Facts about the War Crimes in the former Yugoslavia). Αποτελεί ένα συνασπισμό από μη κυβερνητικές οργανώσεις προερχόμενες από την Σερβία, την Κροατία και τη Βοσνία Ερζεγοβίνη. Σκοπός της οργάνωσης είναι η αποκατάσταση της αλήθειας για τα εγκλήματα πολέμου και την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που διαπράχθηκαν κατά την περίοδο των ένοπλων συγκρούσεων 1991-2001 στην πρώην Γιουγκοσλαβία, πιστεύοντας ότι η δημόσια συζήτηση θα συμβάλλει στην εξομάλυνση των σχέσεων γειτονίας. [2]

Συμπερασματικά, η συνεισφορά της περιφερειακής συνεργασίας στα Δυτικά Βαλκάνια εστιάζεται κυρίως σε δύο σημεία: αφενός στην χρήση του διαλόγου ως μέσου επίλυσης των προβλημάτων, αφετέρου στην προώθηση της προσχώρησης των κρατών στην ΕΕ. [3]

Πηγές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 239-40 . Παπαζήσης. 2019
2. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 38 L. Vesnic-Alujevic 2012
3. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Χ. Τσαρδανίδης. σ. 242. Παπαζήσης. 2019

10 Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΖΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2013

Κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2006 [1], οι ηγέτες της ΕΕ επιβεβαίωσαν ότι « το μέλλον των Δυτικών Βαλκανίων είναι στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα Δυτικά Βαλκάνια θα γίνουν αναπόσπαστο μέρος της ΕΕ, μόλις εκπληρώσουν στο ακέραιο τα κριτήρια προσχώρησης και τις προϋποθέσεις που ορίζονται στη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης ».

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι « οι κανόνες που διέπουν τη διαδικασία διεύρυνσης προβλέπουν αυστηρές προϋποθέσεις σε όλα τα στάδια των διαπραγματεύσεων, καθώς επίσης ότι ακανθώδη ζητήματα όπως οι μεταρρυθμίσεις της διοίκησης και της δικαιοσύνης και η καταπολέμηση της διαφθοράς θα πρέπει να αντιμετωπισθούν σε αρχικό στάδιο ».

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου γίνεται αναφορά σε δύο χώρες: στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην Σερβία. Για την πρώτη αναφέρεται, ότι « της απενεμήθη καθεστώς υποψήφιας χώρας ως αναγνώριση των μεταρρυθμιστικών της επιτευγμάτων και αυτές θα πρέπει να επιταχυνθούν, ώστε να επιταχυνθεί και η διαδικασία διεύρυνσης ». Για τη δεύτερη σημειώνεται ότι, « η στήριξη της ευρωπαϊκής της πορείας αποτελεί συνεχή δέσμευση για την ΕΕ», αλλά παράλληλα προτρέπει τις σερβικές αρχές «να εντείνουν τις προσπάθειές τους για επίτευξη των αναγκαίων προϋποθέσεων, δηλαδή την πλήρη συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία ».

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επισημαίνει επίσης ότι ο ρυθμός των διευρύνσεων πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ικανότητα της Ένωσης να απορροφά νέα μέλη.

Η ουσιαστική πρόοδος ενός υποψηφίου κράτους στον τομέα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών, όπως η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, η διαχείριση των συνόρων, η δικαστική συνεργασία, ο σεβασμός ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είχε ως επιβράβευση την απαλλαγή ταξιδιωτών από την υποχρέωση θεώρησης διαβατηρίου. Η απαλλαγή από τη θεώρηση διαβατηρίου για ταξίδια στη ζώνη Σένγκεν χορηγήθηκε στους πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας, του Μαυροβουνίου και της Σερβίας από τον Δεκέμβριο του 2009, και στους πολίτες της Αλβανίας και της Βοσνίας Ερζεγοβίνης από τον Νοέμβριο του 2010. [2] Όσον αφορά το Κοσσυφοπέδιο, το 2018 η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι πληρούσε και το τελευταίο κριτήριο και το θέμα κατάργησης της βίζας είναι σε εξέλιξη.

Η συναίνεση για τη διεύρυνση επαναβεβαιώθηκε και στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων το 2011. [3] Στα συμπεράσματά του σημείωσε ότι η διεύρυνση διέπεται από τρεις αρχές: εμπέδωση των δεσμεύσεων και παγίωση των κεκτημένων, αυστηρή εφαρμογή της αιρεσιμότητας και υποστήριξη της διεύρυνσης από την κοινή γνώμη των κρατών-μελών της ΕΕ και των υποψηφίων κρατών.

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 5 Δεκεμβρίου 2011, [4] αφού μνημονεύεται η επιτυχής ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την Κροατία, τονίζεται ότι « είναι βασικής σημασίας η διατήρηση της μεταρρυθμιστικής πνοής στις υποψήφιες χώρες και η υποστήριξη της διεύρυνσης από την κοινή γνώμη στα κράτη μέλη. Υπενθυμίζεται ότι το Συμβούλιο τηρεί απαρέγκλιτα τη δέσμευσή του για προώθηση της διαδικασίας διεύρυνσης βάσει των συμφωνημένων αρχών και συμπερασμάτων ».

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις Βρυξέλλες την 11 Δεκεμβρίου 2012 σημειώνει [5] ότι « η διεύρυνση παραμένει μια από τις κύριες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε μια περίοδο που η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις, η διαδικασία διεύρυνσης συνεχίζει να ενισχύει την ειρήνη, τη δημοκρατία και τη σταθερότητα στην Ευρώπη και

επιτρέπει στην ΕΕ να ανταποκριθεί με καλύτερο τρόπο στις παγκόσμιες προκλήσεις και να προωθήσει τα στρατηγικά της συμφέροντα ».

Εν συνεχεία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα υποψήφια κράτη και αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη τους και αργότερα για την πλήρη τήρηση των υποχρεώσεων τους ως μέλη της ΕΕ. Συγκεκριμένα αναφέρονται «η ενίσχυση του κράτους δικαίου, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και του δικαστικού συστήματος, καθώς και οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο της δικαιοσύνης, της ελευθερίας και της ασφάλειας. Η νέα προσέγγιση στις διαπραγματεύσεις για τον δικαστικό τομέα και τα θεμελιώδη δικαιώματα, καθώς και τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια, που είναι αποτέλεσμα της εμπειρίας από προηγούμενες διαπραγματεύσεις προσχώρησης, έθεσε το ζήτημα του κράτους δικαίου, συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, στο επίκεντρο της πολιτικής της ΕΕ για τη διεύρυνση. Η νέα προσέγγιση προβλέπει την εξέταση των προαναφερόμενων θεμάτων σε αρχικό στάδιο της διαδικασίας διεύρυνσης και επιβεβαιώνει την ανάγκη να σημειωθούν σταθερές επιδόσεις στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων ». [5]

Το Συμβούλιο εκφράζει ικανοποίηση διότι « η νέα προσέγγιση των διαπραγματεύσεων για τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς και για τη δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια που ξεκινούν με το Μαυροβούνιο και βασίζονται στην πείρα των προηγούμενων διαπραγματεύσεων προσχώρησης, τοποθετούν το κράτος δικαίου στον πυρήνα της διαδικασίας διεύρυνσης. Αυτό είναι ουσιώδες για τη διασφάλιση σταθερών αποτελεσμάτων με στόχο την πάταξη της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Εν προκειμένω, το Συμβούλιο προσβλέπει στην περαιτέρω συνεργασία με την Eurorol σε αυτούς τους τομείς », [5] & [6]

Το Μαυροβούνιο υπέβαλε αίτηση προσχώρησης το Δεκέμβριο του 2008, τον Απρίλιο του 2010 τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης και το Δεκέμβριο του ιδίου έτους απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας. Από τον Ιούνιο του 2012 έχουν αρχίσει διαπραγματεύσεις. Η Σερβία υπέβαλε αίτηση προσχώρησης το Δεκέμβριο του 2009, ενώ το επόμενο έτος τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης και επιπλέον απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας. Από τον Ιανουάριο του 2014 διεξάγονται διαπραγματεύσεις με την ΕΕ. Η Αλβανία υπέβαλε αίτηση προσχώρησης τον Απρίλιο του 2009 και το ίδιο έτος τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης. Τον Ιούνιο του 2014 απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας. Η ΠΓΔΜ έχει κάνει αίτηση και έχει οριστεί ως υποψήφια χώρα από το 2005.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπενθυμίζει « τα προβλήματα που υπάρχουν στο χώρο της ελευθερίας της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης και καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί τις σχετικές εξελίξεις» . Επίσης, τονίζει ότι «θα πρέπει να συνεχισθεί το έργο της βελτίωσης της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης ευάλωτων ομάδων όπως των Ρομά, καθώς και της προστασίας όλων των μειονοτήτων και καλούνται οι κυβερνήσεις της περιοχής να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για το σκοπό αυτό ». [4] & [5] & [6]

Στον τομέα της Οικονομίας, η ανάκαμψη και η ανάπτυξη, θα πρέπει να επιστευσθούν μέσω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, δημοσιονομικής εξυγίανσης και μεταρρυθμίσεων που στοχεύουν στην στρατηγική «Ευρώπη 2020».[4] & [5]

Υπογραμμίζεται επίσης, « η ανάπτυξη της συνεργασίας στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας με τις χώρες της διεύρυνσης [4], καθώς επίσης και ένα πλαίσιο επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια για την προετοιμασία και τη στήριξη των επενδύσεων στην περιοχή ». [5]

Το Συμβούλιο σημειώνει « την πρόοδο που σημείωσαν τα Δυτικά Βαλκάνια όσον αφορά την περιφερειακή συνεργασία και τη συμφιλίωση και παροτρύνει για την ολοκλήρωση της διαδικασίας του Σεράγεβου σχετικά με βιώσιμες λύσεις για τους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους» . [4]

Ωστόσο, παροτρύνει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη « να προωθήσουν περαιτέρω την περιφερειακή συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας, οι οποίες θεωρούνται ουσιώδεις για τη διαδικασία της διεύρυνσης, διότι συμβάλλουν στην ευημερία, σταθερότητα, συμφιλίωση και ανάπτυξη κλίματος ευνοϊκού για την αντιμετώπιση των ανοικτών διμερών θεμάτων και των προβλημάτων του παρελθόντος». [4] & [5] & [6]

Το Συμβούλιο σημειώνει « τις εν εξελίξει εργασίες για τον νέο μηχανισμό προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ), που θα αποτελέσει το νέο πλαίσιο για την παροχή προενταξιακής βοήθειας εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020» . Συμμερίζεται τον στόχο της Επιτροπής « να ενισχυθεί ο δεσμός ανάμεσα στην οικονομική βοήθεια και τις προτεραιότητες πολιτικής για καθεμία από τις χώρες της διεύρυνσης, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, της χρηστής διακυβέρνησης και της μεγαλύτερης έμφασης στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη » . [5] & [6]

Επισημαίνεται επίσης ότι, ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να ενισχυθεί [5]

Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 17 Δεκεμβρίου 2013, σημειώνεται ότι « 10 χρόνια μετά την ατζέντα της Θεσσαλονίκης και 20 χρόνια μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, η προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ ως 28ου κράτους μέλους την 1η Ιουλίου 2013 και η ιστορική συμφωνία στην οποία κατέληξαν η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο τον Απρίλιο του 2013, αποτελούν ισχυρή και σαφή μαρτυρία των μετασχηματιστικών και σταθεροποιητικών αποτελεσμάτων της διεύρυνσης και της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης ». [6]

Πηγές

1. Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκέμβριου του 2006
2. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διεύρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ.301
3. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Τσαρδανίδης. σ. 242 . Παπαζήσης. 2019

4. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 5 Δεκεμβρίου 2011
5. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 11 Δεκεμβρίου 2012
6. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 17 Δεκεμβρίου 2013

11. Η ΣΤΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2014-2017

Τον Αύγουστο του 2014 εγκαινιάστηκε η λεγόμενη «διαδικασία του Βερολίνου» με πρωτοβουλία της Α. Μέρκελ. Αποτελεί μία διακυβερνητική συνεργασία που αποβλέπει στην αναζωογόνηση της συνεργασίας ανάμεσα στα έξι κράτη των Δυτικών Βαλκανίων και σε συγκεκριμένα δέκα κράτη-μέλη της ΕΕ, στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η Ελλάδα. Ο βασικός στόχος της πρωτοβουλίας ήταν να διατηρηθεί ζωντανή η προοπτική της ένταξης στην ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια, μετά την απογοήτευση που προκάλεσε η δήλωση Ζ.Κ. Γιούνκερ ότι μέχρι το 2020 δεν θα πραγματοποιηθεί καμία ένταξη. Η συνεργασία εστιάζεται κυρίως στην οικονομική ανάπτυξη, στην ασφάλεια και σε θέματα υποδομών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνεδρίασε στις Βρυξέλλες την 16 Δεκεμβρίου 2014 [1] εξέφρασε « την ικανοποίησή του για τις προσπάθειες της Επιτροπής να δοθεί περισσότερη έμφαση στην αντιμετώπιση των θεμελιωδών μεταρρυθμίσεων σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας και ιδίως για την έμφαση που δόθηκε στους τρεις πυλώνες i) του κράτους δικαίου ii) της οικονομικής διακυβέρνησης και iii) της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης».

Ειδικότερα επισημάνθηκε « η σημασία της εξέτασης των εγκλημάτων πολέμου, η αντιμετώπιση της ατιμωρησίας για αυτά, καθώς και η συνεργασία και υποστήριξη των εργασιών του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την Πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY) και της ειδικής ερευνητικής ομάδας εργασίας της EULEX ».

Επιβεβαιώθηκε η στήριξη του Συμβουλίου στο έργο της Διαδικασίας για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECF) και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, το οποίο αποτελεί τον επιχειρησιακό της βραχίονα, καθώς και στην επίτευξη των στόχων της.

Επιπλέον τονίστηκε το έργο του επενδυτικού πλαισίου για τα Δυτικά Βαλκάνια, ως μέσο στήριξης επενδύσεων που δίνουν ώθηση στην απασχόληση και την ανάπτυξη και προωθούν τη συνδεσιμότητα στην περιοχή,

Το Νοέμβριο 2016, η Commission [2] ενέκρινε την ετήσια δέσμη μέτρων για τη διεύρυνση, με την όποια αξιολογείται η πορεία των μεταρρυθμίσεων από τις ενδιαφερόμενες χώρες και καθορίζονται οι δράσεις που απαιτούνται για την επίλυση των προβλημάτων. Η Επιτροπή προτείνει το ενδεχόμενο έναρξης διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την Αλβανία, υπό την προϋπόθεση προόδου των μεταρρυθμίσεων στο δικαστικό τομέα. Ο Επιπλέον, μεταξύ άλλων παρατηρεί τα εξής:

- Στον τομέα του κράτους δικαίου, έχουν γίνει προσπάθειες βελτίωσης. Ωστόσο, παρατηρείται έλλειψη ανεξαρτησίας και λογοδοσίας της δικαστικής εξουσίας. Υπάρχει μεν ενισχυμένο θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά χωρίς πρακτικά αποτελέσματα. Έχει γίνει τροποποίηση του Ποινικού

Δίκαιου και της αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας και έχει καθοριστεί στρατηγική κατά της τρομοκρατίας, αλλά η προσπάθεια δεν είναι επαρκής.

- Τα θεμελιώδη δικαιώματα, κατοχυρώνονται στη νομοθεσία, αλλά η εφαρμογή είναι ανεπαρκής.
- Συνεχίζεται η έλλειψη προόδου στον τομέα της ελευθερίας της έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης.
- Η μεταναστευτική κρίση αποδεικνύει τη στρατηγική σημασία της πολιτικής της διεύρυνσης στην περιοχή. Η ΕΕ αντέδρασε με κριτήριο τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο αποκλεισμός του διαδρόμου των Δυτικών Βαλκανίων από τις ενδιαφερόμενες χώρες σε συνδυασμό με τη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας της 18ης Μαρτίου συντέλεσαν στη σημαντική μείωση των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, αλλά και των πνιγμών στη θάλασσα.
- Οι δημοκρατικοί θεσμοί υπολειπούνται και ο ρόλος των κοινοβουλίων είναι υποβαθμισμένος.
- Μερικά κράτη παρουσιάζουν μικρή πρόοδο στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης σε αντίθεση με άλλα.
- Υπάρχει σταδιακή βελτίωση σε όλα τα κράτη, όσον αφορά την ανάπτυξη, τις επενδύσεις και την απασχόληση. Ωστόσο, όλη η περιοχή αντιμετωπίζει μεγάλα διαρθρωτικά οικονομικά προβλήματα και υψηλή ανεργία.
- Η ώθηση μέσω της «Διαδικασίας του Βερολίνου» συμβάλλει στην περιφερειακή συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας.

Στις 13 Δεκεμβρίου 2016 το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων συζήτησε για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Εν συνεχεία, παρατηρήθηκε έλλειψη συμφωνίας για έκδοση σχετικών συμπερασμάτων από το Συμβούλιο.

Πηγές

1. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 16 Δεκεμβρίου 2014
2. Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Δελτίο Τύπου Νοέμβριος 2016

Αιτίες της στασιμότητας της περιόδου 2014-2017

Μετά την ένταξη της Κροατίας τον Ιούλιο του 2013, από πλευράς Επιτροπής αλλά και αρκετών κρατών-μελών το ενδιαφέρον των προηγούμενων ετών είχε ατονήσει και παρουσιάστηκε μία κόπωση όσον αφορά τη διαδικασία της διεύρυνσης. Οι αιτίες για την στασιμότητα αυτή οφείλεται κυρίως στους εξής παράγοντες: [1]

- Στην παγκόσμια οικονομική κρίση που έπληξε και τα κράτη της ΕΕ. Συνεπώς η δυνατότητα της ΕΕ να απορροφήσει νέα κράτη μειώνεται.
- Στις διαφορετικές προτεραιότητες των κρατών-μελών και στην έλλειψη κοινής πολιτικής της ΕΕ για την διεύρυνση,

- Η απογοήτευση επέφερε την άνοδο του ευρωσκεπτικισμού στα Δυτικά Βαλκάνια, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση των μεταρρυθμίσεων.
- Τα μεγάλα προβλήματα των Δυτικών Βαλκανίων, όπως η μεγάλη έκταση διαφθορά, το οργανωμένο έγκλημα, το δημοκρατικό έλλειμμα, οι ελλείψεις στο κράτος δικαίου, η απουσία ανεξαρτήτων θεσμών, οι εθνοτικές διαφορές και συγκρούσεις, σε συνδυασμό με την έλλειψη σημαντικής προόδου από τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στους παραπάνω τομείς, δημιουργούν μια αρνητική εικόνα στην ΕΕ, αλλά και στην κοινή γνώμη των κρατών-μελών, για τα χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.
- Στα σημαντικά γεγονότα που εξελίσσονται εντός αλλά και στον περίγυρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που στρέφουν το ενδιαφέρον της αλλού: Brexit, μεγάλη μεταναστευτική κρίση, πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας, εμφύλιος πόλεμος στη Συρία, ισλαμικός φονταμενταλισμός και τρομοκρατικές ενέργειες, «Αραβική άνοιξη». [2]

Το 2014, η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωνε ότι δεν θα πραγματοποιηθεί καμία διεύρυνση μέχρι το 2020.

Παραπομπές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της Σ. Μπαμπανάσης. Τσαρδανίδης. σ. 243-244 . Παπαζήσης 2019
2. The Western Balkans as a geopolitical chessboard. Myths, realities and policy options. p 8-9. F. Bieber and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz

12. ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Η Νέα Στρατηγική της Επιτροπής για τα Δυτικά Βαλκάνια

Τον Φεβρουάριο του 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθόρισε τη νέα Στρατηγική για τα Δυτικά Βαλκάνια, την οποία είχε επεξεργαστεί από το 2017, με τίτλο «Μία αξιόπιστη προοπτική διεύρυνσης και ενισχυμένη δέσμευση της ΕΕ προς τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων». [1]

« Η ενωσιακή πολιτική διεύρυνσης πρέπει να είναι αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης στρατηγικής για την ενίσχυση της Ένωσης έως το 2025 », όπως τόνισε ο Πρόεδρος Γιούνκερ στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το Σεπτέμβριο του 2017 και στον οδικό χάρτη για μια πιο ενωμένη, ισχυρή και δημοκρατική Ένωση. «Τα Δυτικά Βαλκάνια είναι μέρος της Ένωσης. Η ένταξη τους αποτελεί μια στρατηγική επένδυση σε μια σταθερή, ισχυρή και ενωμένη Ευρώπη, βασισμένη σε κοινές αξίες».

Η ΕΕ εκτός από πολιτικός εταίρος των Δυτικών Βαλκανίων, είναι επίσης ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της περιοχής, με ετήσιο συνολικό όγκο συναλλαγών ύψους 43 δισεκατομμυρίων ευρώ για το 2016. Οι άμεσες ξένες επενδύσεις την τελευταία πενταετία φτάνουν τα 10 δισεκατομμυρία ευρώ.

Στη νέα Στρατηγική για τα Δυτικά Βαλκάνια τονίζονται τα ακόλουθα:

- Το Μαυροβούνιο και η Σερβία, εφόσον υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση, προχωρήσουν οι μεταρρυθμίσεις και επιλυθούν οριστικά οι διαφορές με όμορα κράτη, θα μπορούσαν να ενταχθούν το 2025. Αυτό εξαρτάται από τις επιδόσεις τους και την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.
- Για τη Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία οι οποίες έχουν σημειώσει αξιόλογη πρόοδο, η Επιτροπή προτίθεται να ζητήσει την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, στη βάση κριτηρίων που πληρούνται.
- Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη θα μπορούσε να καταστεί υποψήφια για ένταξη με συνεχή προσπάθεια, ενώ το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να σημειώσει πρόοδο στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.
- Οι ενδιαφερόμενες χώρες πρέπει να αυξήσουν τις προσπάθειες για να μην χαθεί αυτή η ιστορική αυτή ευκαιρία που έχουν. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ένταξη είναι η επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων στους τομείς του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της διακυβέρνησης, η ενίσχυση της οικονομίας, η εφαρμογή των κανόνων και προτύπων της Ένωσης και η προώθηση της συμφιλίωσης, των σχέσεων καλής γειτονίας και περιφερειακή συνεργασία.

Η νέα στρατηγική της Επιτροπής περιλαμβάνει έξι εμβληματικές πρωτοβουλίες που θα συμβάλλουν στο μετασχηματισμό των Δυτικών Βαλκανίων και την ενίσχυση της ενταξιακής τους πορείας. Οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν τους εξής τομείς:

- κράτος δικαίου,
- ασφάλεια και μετανάστευση,
- κοινωνικό-οικονομική ανάπτυξη,
- συνδεσιμότητα στις μεταφορές και την ενέργεια,
- ψηφιακό θεματολόγιο,
- συμφιλίωση και σχέσεις καλής γειτονίας.

Προβλέπονται συγκεκριμένες δράσεις στο πλαίσιο των έξι εμβληματικών πρωτοβουλιών για την περίοδο 2018 -2020.

Για την επιτυχία των στόχων της στρατηγικής για τα Δυτικά Βαλκάνια κρίθηκε ως απαραίτητη η χρηματοδοτική ενίσχυση. Για το 2018, προβλέφθηκαν 1,07 δισ. ευρώ προενταξιακής βοήθειας για τα Δυτικά Βαλκάνια, επιπλέον των 9 δισ. ευρώ της περιόδου 2007-2017. [2]

Πηγές

1. A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans. European Commission 6/2/2018

2. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Τσαρδανίδης. σ. 245 . Παπαζήσης 2019

Λόγοι της μεταβολής της στάσης της ΕΕ

Σύμφωνα με τον Χ. Τσαρδανίδη, οι βασικότεροι λόγοι της αλλαγής στάσης της ΕΕ είναι οι εξής: [1]

- Καταρχήν, ο φόβος μιας γενικευμένης αποσταθεροποίησης της περιοχής λόγω της στασιμότητας των προηγούμενων ετών στη διαδικασία της διεύρυνσης. Η πορεία των συγκεκριμένων χωρών προς την ένταξη συμβάλλει στην εξασφάλιση της ειρήνης, της ασφάλειας, της συνεργασίας και της σταθεροποίησης της περιοχής. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Jean Claude Juncker είχε δηλώσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ότι «η ΕΕ πρέπει να είναι περισσότερο ανοικτή για να δεχτεί νέα μέλη από τα Δυτικά Βαλκάνια, προκειμένου να αποφύγει τον κίνδυνο ενός πολέμου στην περιοχή... Εάν δεν ανοιχτούμε περισσότερο σε χώρες σε αυτή την ιδιαιτέρως περίπλοκη και τραγική περιοχή, εάν δεν τους προσφέρουμε μια ευρωπαϊκή προοπτική, θα δούμε τον πόλεμο να επιστρέφει στην περιοχή όπως το είδαμε την δεκαετία του '90 »
- Σημαντικός επίσης λόγος για το ενδιαφέρον της Ένωσης για τα Δυτικά Βαλκάνια αποτελεί επίσης, η ανάσχεση άλλων δυνάμεων που έχουν διεισδύσει στη περιοχή και ιδίως η Ρωσία. Χρησιμοποιώντας τα τεράστια αποθέματα υδρογονανθράκων που διαθέτει, μέσω της ενεργειακής διπλωματίας, αλλά και μέσω των στενών δεσμών της με κράτη της περιοχής όπως η Σερβία ή Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας, επιχειρεί να διατηρήσει την επιρροή της και παράλληλα εκμεταλλεύεται πολιτικές και οικονομικές δυσκολίες για να την επεκτείνει, υπονομεύοντας ενδεχομένως τη σταθερότητα της περιοχής. Είναι διαδεδομένη η άποψη ότι η Μόσχα έχει τη δυνατότητα να αξιοποιήσει εθνικές διαιρέσεις, δημιουργώντας προβλήματα στα Δυτικά Βαλκάνια. Παράλληλα, υπάρχει και η κινεζική, η τουρκική και ισλαμική διείσδυση στη περιοχή που ενέχει, κινδύνους.
- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδίωκε να ολοκληρώσει τη θητεία της με μία επιτυχημένη πρωτοβουλία.
- Οι επόμενες προεδρίες της Βουλγαρίας και της Αυστρίας ενδιαφέρονταν για την προώθηση του θέματος της ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων και η Επιτροπή επιδίωκε να προλάβει τις εξελίξεις.
- Τέλος, επιδίωκε να προωθήσει την επίλυση της διαφοράς μεταξύ Ελλάδας και Σκοπίων ως προς την ονομασία.

Πηγή

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της Σ. Μπαμπανάσης Τσαρδανίδης. σ. 245-246 . Παπαζήσης 2019

Σύνοδος κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων στη Σόφια

Στις 17 Μαΐου 2018 πραγματοποιήθηκε στη Σόφια της Βουλγαρίας σύνοδος κορυφής Ευρωπαϊκής Ένωσης-Δυτικών Βαλκανίων. Συμμετείχαν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ και οι ηγέτες των έξι εταίρων στα Δυτικά Βαλκάνια, της Αλβανίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Σερβίας, του Μαυροβούνιου, της Βόρειας Μακεδονίας και του Κοσσυφοπέδιου.

Οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέληξαν στη Δήλωση της Σόφιας, την οποία αποδέχτηκαν οι ηγέτες των Δυτικών Βαλκανίων. Η Δήλωση περιλάμβανε, ως παράρτημα, το θεματολόγιο προτεραιοτήτων της Σόφιας, το οποίο περιγράφει τα νέα μέτρα για την ενδυνάμωση της ενταξιακής πορείας των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων. Στη Σόφια, οι επικεφαλές των κυβερνήσεων της ΕΕ, ανανέωσαν την στήριξή τους στην ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων.

Προκειμένου να εκπληρώσουν τα κριτήρια ένταξης στην Ένωση, τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να υλοποιήσουν μεταρρυθμίσεις σε βασικούς τομείς, στο πλαίσιο των εμβληματικών πρωτοβουλιών που καθορίστηκαν από την Επιτροπή.

- Σημαντική ενίσχυση του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών και της διακυβέρνησης. Αποτελεσματική μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, καταπολέμηση της διαφθοράς και μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης.
- Εντατικοποίηση της συνεργασίας με στόχο την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και τη διαχείριση της μετανάστευσης και των συνόρων.
- Αποφασιστική προώθηση οικονομικών μεταρρυθμίσεων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα και η υψηλή ανεργία, ιδίως των νέων και επέκταση των επενδύσεων.
- Ενίσχυση της συνδεσιμότητας στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας με την υλοποίηση νέων έργων.
- Προγραμματισμός ψηφιακού θεματολογίου και τεχνική βοήθεια για ψηφιακές επενδύσεις
- Δέσμευση για υπέρβαση του παρελθόντος, συμφιλίωση και επίλυση διμερών ζητημάτων, ιδίως συνοριακών διαφορών, πριν την προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Απαιτείται η καταπολέμηση της ατιμωρησίας μέσω των Διεθνών Ποινικών Δικαστηρίων καθώς και της EULEX για το Κοσσυφοπέδιο.

Πηγή

EU-Western Balkans Summit. Δήλωση της Σόφιας 17-5-2018

Άλλες πρωτοβουλίες και εξελίξεις μέχρι το τέλος του 2018

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής J. C. Juncker, μετά την Δήλωση της Σόφιας ανακοίνωσε νέα δέσμη μέτρων για τη διεύρυνση, που αφορούν την προώθηση της συνδεσιμότητας, μέσω του «πλαισίου επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια». Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συνδεσιμότητα, αφορά τις μεταφορές, την ενέργεια, την ψηφιακή οικονομία, την επιχειρηματικότητα και τις ευκαιρίες για τους νέους. [1]

Στις 26 Ιουνίου 2018, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με την πολιτική διεύρυνσης της ΕΕ, [2] η οποία αφορά το Μαυροβούνιο, τη Σερβία (και την Τουρκία), στα οποία τονίζεται, μεταξύ άλλων, ότι πρέπει να υπάρξουν απτά αποτελέσματα στα πεδία του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στα συμπεράσματα, συμπεριλαμβανόταν και η διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, όσον αφορά τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο. Στις 28 Ιουνίου 2018, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τα συμπεράσματα για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης που είχαν προηγουμένως εγκριθεί από το Συμβούλιο στις 26 Ιουνίου 2018. Επίσης, χαιρέτισε και υποστήριξε τη συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Ελλάδας αναφορικά με το ζήτημα της ονομασίας, προσθέτοντας ότι, «σε συνδυασμό με τη συμφωνία μεταξύ της Βουλγαρίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας για τη συνθήκη φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας, αποτελεί λαμπρό παράδειγμα ενίσχυσης των σχέσεων καλής γειτονίας και για την υπόλοιπη περιοχή». [3]

Τον Ιούλιο του 2018, διοργανώθηκε στο Λονδίνο Σύνοδος Κορυφής για τα Δυτικά Βαλκάνια, στο πλαίσιο της διαδικασίας του Βερολίνου. Συμμετείχαν εκτός των έξι κρατών της περιοχής, εννέα κράτη-μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Συμφωνήθηκε μεταξύ άλλων, η συνεργασία στους τομείς της ασφάλειας, της μετανάστευσης, της διαχείρισης των συνόρων, της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, της καταπολέμησης της τρομοκρατίας, και της λαθραίας διακίνησης όπλων. [4]

Επίσης δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση του σχεδίου δράσης για την δημιουργία Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου, που είχε συμφωνηθεί στην Τεργέστη το 2017, σκοπός του οποίου είναι η ενθάρρυνση των επενδύσεων και η προώθηση του εμπορίου. Η Επιτροπή πρότεινε νέο μέσο εγγυήσεων στη βάση του πλαισίου επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια. Η αρχική δέσμευση κονδυλίου θα ήταν ύψους 150 εκατομμυρίων Ευρώ, με στόχο προσέλκυσης επενδύσεων έως και ενός δις. Ευρώ στους τομείς της κοινωνικοοικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης. [5]

Στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, στις 10 Δεκεμβρίου 2018, οι υπουργοί Εξωτερικών συζήτησαν για τα Δυτικά Βαλκάνια. Οι υπουργοί προέβησαν σε απολογισμό της δράσης και της συνεργασίας της ΕΕ με την περιοχή, υπενθύμισαν τις μελλοντικές δράσεις, ιδίως στους τομείς του κράτους δικαίου και της καταπολέμησης της διαφθοράς. [6]

Πηγές

1. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης. Τσαρδανίδης. σ. 247. Παπαζήσης 2019

2. Συμπεράσματα Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, 26 /6/ 2018
3. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 28/6/ 2018
4. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. σ. 247. Σ. Μπαμπανάσης Τσαρδανίδης. Παπαζήσης 2019
5. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της Σ. Μπαμπανάσης Τσαρδανίδης. σ. 248. Παπαζήσης 2019
6. Συμπεράσματα Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 10/12/ 2018

Η αναβολή της διαδικασίας ένταξης

Τον Ιούλιο του 2019, συνεκλήθη στο Πόζναν, Σύνοδος Κορυφής για τα Δυτικά Βαλκάνια, στο πλαίσιο της διαδικασίας του Βερολίνου, με συμμετοχή συγκεκριμένων κρατών-μελών της ΕΕ. Σκοπός της Συνόδου ήταν η προώθηση της συνεργασίας, με τη δρομολόγηση συγκεκριμένων μέτρων σε καθοριστικούς τομείς , όπως η συνδεσιμότητα στις μεταφορές και την ενέργεια ,η ψηφιακή οικονομία, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η ασφάλεια, η περιφερειακή συνεργασία και η καλή γειτονία. Η συνεργασία περιλάμβανε πακέτα οικονομικής βοήθειας προς τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων.[1]

Στις 15 Οκτωβρίου 2019, το Συμβούλιο συζήτησε για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης όσον αφορά την Αλβανία και τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η Ολλανδία και η Δανία διαφώνησαν ως προς την αξιολόγηση της Αλβανίας. Ειδικότερα, ενώ η Ολλανδία επιδιώκει τη πλήρη συμμόρφωση των υποψηφίων με τα κριτήρια, δηλαδή την επανομαζόμενη «αυστηρή αλλά δίκαιη» προσέγγιση, ο Πρόεδρος της Γαλλίας Ε. Μακρόν υποστηρίζει ότι απαιτείται μια εσωτερική μεταρρύθμιση της ΕΕ πριν από τη διεύρυνση.[2] Μετά τη συζήτηση, η Προεδρία εξέδωσε διαδικαστικά συμπεράσματα σημειώνοντας ότι το Συμβούλιο θα συζητήσει το θέμα μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 17-18 Οκτωβρίου 2029 αποφάσισε να επανέλθει στο ζήτημα της διεύρυνσης πριν από τη σύνοδο κορυφής ΕΕ - Δυτικών Βαλκανίων στο Ζάγκρεμπ τον Μάιο του 2020. [3]

Παρατηρείται συνεπώς μια διάσταση ανάμεσα στην Επιτροπή και σε κάποια από τα παλαιά κράτη-μέλη αναφορικά με τη διεύρυνση. Οι αιτίες μπορούν να αναζητηθούν κυρίως, στον σκεπτικισμό της κοινής γνώμης των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διεύρυνση (44% υπέρ, 46% κατά, γενικά στην ΕΕ και ιδίως μεγάλο ποσοστό εναντίον της διεύρυνσης σε Γερμανία και Γαλλία), στην αποτυχία των υποψηφίων κρατών των Δυτικών Βαλκανίων να πετύχουν ουσιαστικά αποτελέσματα στον τομέα του κράτους Δικαίου πέρα από μια επιφανειακή ρητορική, στο γεγονός ότι μερικά ιδρυτικά κράτη-μέλη είναι επιφυλακτικά για την διεύρυνση και επιδιώκουν διαφοροποίηση ως προς τα συμφωνηθέντα κριτήρια και διαδικασίες σχετικά με αυτήν, στην άποψη Μακρόν ότι προς το παρόν η ΕΕ δεν δύναται να στηρίξει μια μεγάλη διεύρυνση, αλλά και στο φόβο Γαλλίας και Ολλανδίας ότι η διαπραγματεύση για τη διεύρυνση θα ενίσχυε τις ακροδεξιές και λαϊκίστικες δυνάμεις στις χώρες αυτές [4], [5] .

Πηγές

1. Western Balkans Summit in Poznan. Strengthening links within the region and with the EU. European Commission. Press release
2. Overcoming enlargement deadlock. An action plan for the incoming EU leadership p 6. N. Wunsh, with contributions by M. Kmezic, Corina Stratulat and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
3. Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 17-18 Οκτωβρίου 2019
4. Overcoming enlargement deadlock. An action plan for the incoming EU leadership. N. Wunsh, with contributions by M. Kmezic, Corina Stratulat and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
5. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Σ. Μπαμπανάσης, Τσαρδανίδης. σ. 253. Παπαζήσης 2019

13. ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 2020 ΚΑΙ Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑΡΞΗ ΕΝΤΑΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με Ψήφισμα που εξέδωσε την 24η Οκτωβρίου 2019, είναι θετικό για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία

Την 5 Φεβρουαρίου η Επιτροπή εξέδωσε συμβιβαστική πρόταση αναφορικά με τη διεύρυνση με τίτλο «Ενδυνάμωση της διαδικασίας προσχώρησης – Μία αξιόπιστη προοπτική της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια», [1] με την οποία επιχειρείται να μετριαστούν οι περισσότερες από τις γαλλικές αντιρρήσεις. Το έγγραφο κινείται σε τρεις άξονες:

- προτάσεις για ενίσχυση και βελτίωση της διαδικασίας προσχώρησης, ενώ στόχος παραμένει η πλήρης ένταξη στην ΕΕ.
- έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία
- η Επιτροπή θα υποβάλει σχέδιο οικονομικής και επενδυτικής ανάπτυξης για τα Δυτικά Βαλκάνια, στο πλαίσιο της συνόδου κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων στο Ζάγκρεμπ

Προτείνεται η ομαδοποίηση των κεφαλαίων των διαπραγματεύσεων σε έξι θεματικές ενότητες: θεμελιώδεις αρχές, εσωτερική αγορά, ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, πράσινη ατζέντα και βιώσιμη συνδεσιμότητα, πόροι, γεωργία και συνοχή, εξωτερικές σχέσεις. Οι διαπραγματεύσεις θα αρχίζουν για κάθε ομάδα κεφαλαίων ως σύνολο και όχι βάσει μεμονωμένων κεφαλαίων. Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με τις θεμελιώδεις αρχές θα είναι ανοίξουν πρώτες και θα κλείσουν τελευταίες.

Την 2 Μαρτίου, η Επιτροπή υπέβαλε Εκθέσεις Προόδου για την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία [2], στη βάση των αποφάσεων του Συμβουλίου του Ιουνίου 2018.

Για την Αλβανία αναφέρεται η πρόοδος που έχει συντελεστεί στην μεταρρύθμιση του Δικαιοσύνης και στον αγώνα εναντίον της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος και ειδικότερα στον καλλιέργεια και την διακίνηση ναρκωτικών. Αντίθετα όσον αφορά τη μεταρρύθμιση στην εκλογική νομοθεσία (όπως πχ στη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων), θέματα

ασύλου και την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, η Αλβανία οφείλει να προχωρήσει σε μεταρρυθμίσεις.

Για τη Βόρεια Μακεδονία η έκθεση είναι γενικότερα θετική σε σχέση με την πρόοδο που έχει συντελεστεί στους τομείς της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, της καταπολέμησης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και στην μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και των Υπηρεσιών Πληροφοριών.

Την 24η Μαρτίου έγινε δεκτό το αίτημα της Βόρειας Μακεδονίας και της Αλβανίας για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση, από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων [3], χωρίς ωστόσο να υπάρχει πρόβλεψη συγκεκριμένης ημερομηνίας για την εναρκτήρια διάσκεψη. Η ανωτέρω απόφαση του ΣΓΥ επικυρώθηκε από τη Σύνοδο Κορυφής που επακολούθησε. Για την Αλβανία απαιτούνται, πριν από την επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων, μεταρρυθμίσεις στο εκλογικό σύστημα στη διαφάνεια για τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των προεκλογικών εκστρατειών, μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, διασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανώτατου Δικαστηρίου, καθώς επίσης και συγκεκριμένες δράσεις στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Επιπλέον απαιτείται η αντιμετώπιση του φαινομένου των αβάσιμων αιτήσεων άσυλου.

Με τη «Δήλωση του Ζάγκρεμπ» [4] που εκδόθηκε μετά την ολοκλήρωση της Συνόδου Κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων την 6 Μαΐου τ.ε. οι Ευρωπαίοι ηγέτες εξέφρασαν την «αμέριστη στήριξή τους στην ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων», τονίζοντας ότι «η αξιοπιστία αυτής της δέσμευσης εξαρτάται επίσης από τη σαφή ενημέρωση των πολιτών και από την υλοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων». Στη Δήλωση, μεταξύ άλλων, δίνεται έμφαση στη δέσμευση για περιφερειακή συνεργασία χωρίς αποκλεισμούς και για ενίσχυση των σχέσεων καλής γειτονίας, καθώς και στην αυστηρή τήρηση και εφαρμογή των θεμελιωδών αξιών, των δημοκρατικών αρχών και του κράτους δικαίου. Επίσης, χορηγείται πακέτο στήριξης 3,3 δισ. Ευρώ στα Δυτικά Βαλκάνια για αντιμετώπιση της έκτακτης κατάστασης που έχει προκύψει διεθνώς με την πανδημία του κορωνοϊού. Σύμφωνα με δήλωση της Προέδρου της Επιτροπής Φον ντερ Λαιεν εντός του 2020, θα ανακοινωθεί το οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια.

Πηγές

1. Enhancing the accession process - A credible EU perspective for the Western Balkans. Commission
2. Commission reports on progress made by Albania and North Macedonia
3. Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης – Αλβανία και Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας
4. Δήλωση του Ζάγκρεμπ, 6 Μαΐου 2020

14. Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΝΤΑΞΗΣ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΚΡΑΤΟΣ

Από της έξι χώρες μόνο τέσσερις διαθέτουν την ιδιότητα της υποψήφιας χώρας. Το Μαυροβούνιο, που βρίσκεται πιο κοντά από τα άλλα κράτη στο να γίνει πλήρως μέλος, έχει αρχίσει διαπραγματεύσεις το 2012. Από τότε έχει καταφέρει να ανοίξει 32 από τα 35 κεφάλαια καθώς και να κλείσει 3 από αυτά με επιτυχία. Η επόμενη χώρα που αποσκοπεί σε πιθανή ένταξη το 2025 είναι η Σερβία, η οποία έχει αρχίσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις από το 2014. Μέχρι στιγμής έχει καταφέρει να ανοίξει 16 από τα 35 κεφάλαια και να κλείσει με επιτυχία μέχρι στιγμής τα δύο. Τα αλλά δύο κράτη που έχουν αποκτήσει καθεστώς υποψήφιας χώρας είναι η Αλβανία και η Βόρεια Μακεδονία. Η πρώτη κατάφερε να αποκτήσει το καθεστώς υποψήφιας, χάρη στις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στο δικαστικό της σύστημα και στην απονομή δικαιοσύνης. Οι δύο χώρες κατάφεραν να γίνει δεκτό το αίτημα τους για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων τον Μάρτιο τ.ε.

Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο υπέβαλε αίτηση προσχώρησης το Δεκέμβριο του 2008, τον Απρίλιο του 2010 τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης και το Δεκέμβριο του ιδίου έτους απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας. Από τον Ιούνιο του 2012 έχουν αρχίσει διαπραγματεύσεις. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το Μαυροβούνιο θα μπορούσε δυνητικά να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2025.

Το Μαυροβούνιο πληροί τα πολιτικά κριτήρια ένταξης σε ικανοποιητικό επίπεδο και έχει πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα στην εγκαθίδρυση οικονομίας της αγοράς. Οι Εκθέσεις του 2019 του Συμβουλίου και της Επιτροπής είναι θετικές για την πραγματοποιηθείσα πρόοδο, με 32 από τα 35 κεφάλαια ανοικτά και 3 προσωρινά κλειστά. Έχει προχωρήσει η εναρμόνιση της νομοθεσίας με το κοινοτικό κεκτημένο και έχει τη δυνατότητα να αναλάβει τις υποχρεώσεις του ως κράτος μέλος.

Παρόλα αυτά, απαιτούνται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις, αναφορικά με το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα και ιδίως την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, Όσον αφορά τα κεφαλαία 23 και 24 (κράτος δικαίου και θεμελιώδη δικαιώματα), η προετοιμασία δεν θεωρείται επαρκής.

Ειδικότερα απαιτείται:

- Καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της εμπορίας ανθρώπων,
- Ελευθερία και ανεξαρτησία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.
- Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης και ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

- Μεταρρύθμιση της εκλογικής νομοθεσίας.

Η οικονομία του Μαυροβουνίου εξακολούθησε να επεκτείνεται με σταθερό ρυθμό. Το ΑΕΠ παρουσιάζει συνεχή άνοδο κατά τα τελευταία έτη και το 2017 έφτασε σε ετήσια αύξηση 4,7%. Σημειώνεται ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι στο 46% του μέσου όρου της ΕΕ των 28 κρατών-μελών. Επίσης οι άμεσες ξένες επενδύσεις παρουσιάζουν αύξηση. Η ΕΕ αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας με συνολικό όγκο εμπορικών συναλλαγών 1,41 δις Ευρώ το 2018, ενώ η συμβολή της στις άμεσες ξένες επενδύσεις ανέρχονται σε ποσοστό 32% των συνολικών άμεσων επενδύσεων στην χώρα. Το Μαυροβούνιο μέσω του IPA II έλαβε κοινοτική χρηματοδότηση 272 εκατομμύρια Ευρώ για την περίοδο 2014-2020, για υποστήριξη βασικών τομέων όπως Δημοκρατία και διακυβέρνηση, κράτος δικαίου και θεμελιώδη δικαιώματα, περιβάλλον, μεταφορές, αγροτική ανάπτυξη, εκπαίδευση, απασχόληση κ.α. Σημειώνεται ότι το Μαυροβούνιο χρησιμοποιεί ως επίσημο νόμισμα το Ευρώ. Οπωσδήποτε, το ύψος του χρέους γενικής Κυβέρνησης στο 71% του ΑΕΠ είναι ανησυχητικό, ενώ η ανεργία αν και μειώθηκε από 20% το 2015 στο 15% το 2018, αναμφίβολα παραμένει υψηλή.

Το Συμβούλιο προτείνει στο Μαυροβούνιο τις παρακάτω μεταρρυθμίσεις: μείωση του χρέους της γενικής κυβέρνησης, ενίσχυση της δημοσιονομικής διακυβέρνησης, διευθέτηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, προσπάθεια για μείωση της παραοικονομίας, εφαρμογή νέου νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, τις συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τις παραχωρήσεις.

Η στάση του Μαυροβουνίου στα πεδία της περιφερειακής συνεργασίας και της καλής γειτονίας κρίνεται ως εποικοδομητική. Η συνεργασία με την ΕΕ στο πλαίσιο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής της ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), καθώς και της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας, είναι ιδιαίτερα θετική.

Πηγές

1. Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019
2. Commission Montenegro 2019 Report 29/5/2019
3. Montenegro. ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement

Σερβία

Η Σερβία υπέβαλε αίτηση προχώρησης το Δεκέμβριο του 2009, ενώ το επόμενο έτος τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης και επιπλέον απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας. Από τον Ιανουάριο του 2014 διεξάγονται διαπραγματεύσεις με την ΕΕ. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η

Σερβία θα μπορούσε υπό προϋποθέσεις να προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέχρι το 2025.

Η Σερβία έχει παρουσιάσει πρόοδο στην πλήρωση των πολιτικών κριτηρίων και τις διαπραγματεύσεις. Επίσης έχει εναρμονίσει την νομοθεσία της με το κοινοτικό κεκτημένο σε ικανοποιητικό επίπεδο. Από τα 35 κεφάλαια της διαπραγμάτευσης άνοιξαν 16 και 2 έκλεισαν προσωρινά. Ωστόσο, το Συμβούλιο στην έκθεση του για το 2019, επισημαίνει « ότι η πρόοδος στα κεφάλαια για το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα, καθώς και σε ότι αφορά την εξομάλυνση των σχέσεων της Σερβίας με το Κοσσυφοπέδιο σύμφωνα με τα οριζόμενα στο διαπραγματευτικό πλαίσιο, εξακολουθεί να είναι άκρως απαραίτητη και θεμελιώδους σημασίας και θα καθορίσει την πορεία των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Επιπλέον οι σερβικές αρχές πρέπει να στηρίζουν σταθερά και να προάγουν τις ευρωπαϊκές αξίες»,

Το Συμβούλιο προτρέπει τη Σερβία για προώθηση μεταρρυθμίσεων, ιδίως στο κράτος δικαίου. Συγκεκριμένα απαιτούνται:

- Μεταρρύθμιση και ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, την πάταξη της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και της νομιμοποίησης εσόδων από αυτά.
- Ελευθερία και ανεξαρτησία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
- Σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, και ιδίως των μειονοτικών.
- Διαφάνεια και ποιότητα της νομοθεσίας.
- Προώθηση των δημοκρατικών θεσμών, του διακομματικού διάλογου, της κοινωνίας των πολιτών, ορθή λειτουργία των ανεξάρτητων οργάνων, του κοινοβουλευτικού ελέγχου και βελτίωση της εκλογικής διαδικασίας σύμφωνα με τις παρατηρήσεις των διεθνών παρατηρητών.

Στον τομέα της οικονομίας, η Σερβία έλαβε σημαντικά μέτρα για της εγκαθίδρυση οικονομίας της αγοράς και επέτυχε σε ένα βαθμό μακροοικονομική σταθερότητα και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Η οικονομία αναπτύσσεται σταθερά με το ΑΕΠ να παρουσιάζει άνοδο από 2% έως 3%, κατά τα τελευταία έτη μετά την κρίση. Η Σερβία προσελκύει το μεγαλύτερο αριθμό άμεσων ξένων επενδύσεων στα Δυτικά Βαλκάνια, στις οποίες η συμβολή των χωρών της ΕΕ ανέρχεται στο 63%. Η ΕΕ αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας με συνολικό όγκο εμπορικών συναλλαγών 24 δις Ευρώ για το 2018, καθώς το 67% των των σερβικών εξαγωγών κατευθύνονται προς την Ένωση και το 60% των εισαγωγών προέρχονται από αυτή. Η Σερβία μέσω του IPA και IPA II έλαβε χρηματοδότηση 2,7 Δισεκατομμύρια Ευρώ για την περίοδο 2007-2020, για υποστήριξη μεταρρυθμίσεων στους τομείς όπως Δημοκρατία και διακυβέρνηση, κράτος δικαίου και θεμελιώδη δικαιώματα, περιβάλλον, μεταφορές, αγροτική ανάπτυξη, εκπαίδευση, απασχόληση κ.α.

Το Συμβούλιο χαρακτηρίζει θετικά τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, και παροτρύνει τη Σερβία να υπάρξει συνέχεια με έμφαση στην ανταγωνιστικότητα και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, στην ενέργεια, την αγοράς εργασίας και την διαφάνεια. Επιπλέον, απαιτείται η ευθυγράμμιση της εμπορικής και ενεργειακής πολιτικής της χώρας με το κοινοτικό κεκτημένο.

Κρίνεται θετικά η ενεργός συμμετοχή της Σερβίας σε αποστολές και επιχειρήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας,

(ΚΠΑΑ), ωστόσο επισημαίνεται ότι είναι αναγκαία η ευθυγράμμιση της και με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)

Ενώ αρχικά υπήρξε έλλειψη συνεργασίας της Σερβίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για εγκλήματα πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία, μετά τη σύλληψη των Μλάντιτς και Χάτζιτς, η Σερβία προχώρησε στη συνεργασία με το ανωτέρω Δικαστήριο.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στις σχέσεις καλής γειτονίας Σερβίας-Κοσόβου, οι οποίες άλλωστε αποτελούν ειδικό κριτήριο ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρά την αρχικά εποικοδομητική στάση της Σερβίας, παρατηρείται στασιμότητα και δεν αναμένεται προς το παρόν Συμφωνία που να ρυθμίζει συνολικά το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου και την αναγνώριση του από τη Σερβία .

Το Συμβούλιο έχει εκφράσει τη στήριξή του στον διάλογο Βελιγραδίου-Πρίστινας, υπό την αιγίδα της ΕΕ και εκτιμά ότι η Σερβία πρέπει να ξαναρχίσει το διάλογο με το Κόσοβο. «Υπογραμμίζεται, ότι η σύναψη μιας συμφωνίας με το Κόσοβο που να ρυθμίζει συνολικά τα ζητήματα στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού κεκτημένου και να συμβάλλει στην περιφερειακή σταθερότητα, είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο να μπορέσουν να προχωρήσουν στην ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Το Συμβούλιο, τονίζει ότι εκτός των Συμφωνιών που τυγχάνουν εφαρμογής αναφορικά με τη δικαιοσύνη και τις τηλεπικοινωνίες θα πρέπει να εφαρμοσθεί το σύνολο των Συμφωνιών που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο του διαλόγου υπό την αιγίδα της ΕΕ. Επίσης, παρατηρεί ότι η γέφυρα της Μητρόβιτσας στο βόρειο τμήμα της χώρας (που χωρίζει τον σερβικό βόρειο τομέα της πόλης με το αλβανικό νότιο) δεν έχει ακόμη ανοίξει, παρά την ολοκλήρωση της.

Η Σερβία συμμετέχει σε πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας στο πλαίσιο των σχέσεων καλής γειτονίας με τα όμορα κράτη της περιοχής.

Πηγές

1. Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019
2. Commission. Serbia 2019 Report 29/5/2019
3. Serbia. ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement

Βόρεια Μακεδονία

Η Βόρεια Μακεδονία είναι η πρώτη χώρα των Δυτικών Βαλκανίων με την οποία η ΕΕ έχει συνάψει Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης από τον Απρίλιο του 2001. Έχει κάνει αίτηση και έχει οριστεί ως υποψήφια χώρα από το 2005. Από το 2009 έχει αποκτήσει καθεστώς άρσης της βίζας. Η Επιτροπή έχει αξιολογήσει ως επαρκή την εκπλήρωση από τη χώρα των πολιτικών κριτηρίων και έχει ζητήσει επανειλημμένως στο παρελθόν, με

σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Επανελάβε εκ νέου τον Απρίλιο του 2018, το Μάιο του 2019 και το Μάρτιο του 2020, τη σύστασή της να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Το Συμβούλιο μετά από αντιρρήσεις της Γαλλίας και Ολλανδίας το 2019, επανεξέτασε το θέμα κατά την πρόσφατη Σύνοδο τον Μάρτιο και «έδωσε το πράσινο φως» .

Η Βόρεια Μακεδονία έχει σημειώσει αξιόλογη πρόοδο στην πορεία της προς την Ευρώπη, όσον αφορά τη δημοκρατική διακυβέρνηση, ιδίως ως προς τη διενέργεια δίκαιων βουλευτικών εκλογών, καθώς και του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Απαιτούνται, ωστόσο, περαιτέρω προσπάθειες, στο πεδίο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης στα μέσα ενημέρωσης, την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό αποτελεί ζήτημα καθοριστικής σημασίας η πλήρης εφαρμογή της συμφωνίας της Οχρίδας για την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ Σλαβομακεδόνων και Αλβανών.

Η οικονομία αναπτύσσεται σταθερά, το ΑΕΠ παρουσιάζει ετήσια άνοδο από 2,5% έως 4% κατά την περίοδο 2013-2018 με εξαίρεση το 2017 που υπήρξε στασιμότητα. Ωστόσο, το επίπεδο ανεργίας αν και έχει βελτιωθεί σε σχέση με την περίοδο 2010-2015 (30%), παραμένει υψηλό (21%). Η συμβολή των χωρών της ΕΕ στις άμεσες ξένες επενδύσεις ανέρχεται στο 47%. Η ΕΕ αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας, καθώς για το έτος 2018 το 82% των εξαγωγών της χώρας γίνονται προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και το 62% των εισαγωγών προέρχονται από αυτή. Η Βόρεια Μακεδονία μέσω του IPA και IPA II έλαβε χρηματοδότηση 1,23 δισεκατομμύρια Ευρώ για την περίοδο 2007-2020, για υποστήριξη μεταρρυθμίσεων σε τομείς όπως Δημοκρατία και διακυβέρνηση, κράτος δικαίου και θεμελιώδη δικαιώματα, περιβάλλον, μεταφορές, αγροτική ανάπτυξη, εκπαίδευση, απασχόληση κ.α. Επίσης η χώρα δέχτηκε σημαντική κοινοτική χρηματική ενίσχυση για εκσυγχρονισμό των Πανευρωπαϊκών οδικών και σιδηροδρομικών διαδρόμων που διέρχονται από αυτήν.

Όσον αφορά την ικανότητα του κράτους να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους, η Επιτροπή σημειώνει στην έκθεση της του 2019, ότι η Βόρεια Μακεδονία είναι μετρίως προετοιμασμένη καθώς στους τομείς της ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών, της ελεύθερης κυκλοφορίας εργαζομένων και στην πολιτική ανταγωνισμού δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία πρόοδος. Αντίθετα στα πεδία του δικαιώματος εγκατάστασης και ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, των δημόσιων συμβάσεων, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, της κοινωνίας της πληροφορίας και της αγροτικής ανάπτυξης υπήρξε κάποια πρόοδος, ενώ στο κεφάλαιο «Δίκαιο των εταιριών», το επίπεδο προετοιμασίας είναι καλό.

Ένα μείζον εμπόδιο για την ένταξη της ΠΓΔΜ στην ΕΕ ήταν η εξεύρεση αμοιβαία αποδεκτής λύσης ως προς το θέμα του ονόματος του κράτους με την Ελλάδα. Μετά την υπογραφή μεταξύ των δύο κυβερνήσεων και την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας των Πρεσπών, με την οποία αναγνωρίστηκε μεταξύ άλλων, ως επίσημη ονομασία της χώρας «Δημοκρατία της Βόρειας

Μακεδονίας», άνοιξε ο δρόμος της ενταξιακής προοπτικής. Το Συμβούλιο, «χαιρέτισε και υποστήριξε τη συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Ελλάδας όσον αφορά το ζήτημα της ονομασίας, προσθέτοντας ότι, σε συνδυασμό με τη συμφωνία μεταξύ της Βουλγαρίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας για τη συνθήκη φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας, αποτελεί λαμπρό παράδειγμα ενίσχυσης των σχέσεων καλής γειτονίας και για την υπόλοιπη περιοχή».

Πηγές

1. Commission staff working document. North Macedonia 2019 Report 29/5/2019
2. North Macedonia . ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement
3. Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019

Αλβανία

Η Αλβανία υπέβαλε αίτηση προχώρησης τον Απρίλιο του 2009 και το ίδιο έτος τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σύνδεσης και Σταθεροποίησης. Το Δεκέμβριο 2010 απέκτησε καθεστώς άρσης της βίζας Τον Ιούνιο του 2014 απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας, αφού εφάρμοσε με επιτυχία το σχέδιο δράσης και την αναθεώρησή του με μεταρρυθμίσεις που είχαν υποδειχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Επιτροπή αρχικά το 2016 και εν συνεχεία τον Απρίλιο του 2018, το Μάιο του 2019, καθώς και το Μάρτιο του 2020, εισηγήθηκε να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Αλβανία. Το Συμβούλιο μετά από αντιρρήσεις της Γαλλίας και Ολλανδίας το 2019, επανεξέτασε το θέμα κατά την πρόσφατη Σύνοδο τον Μάρτιο και έδωσε τη συγκατάθεσή του.

Η Αλβανία σε γενικές γραμμές, έχει σημειώσει αξιόλογη πρόοδο στην πορεία της προς την Ευρώπη.

Ωστόσο, η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης, δεν ευνόησαν τις προσπάθειες για την εκλογική μεταρρύθμιση. Η έντονη πολιτική πόλωση, η παρατεταμένη αποχή της αντιπολίτευσης από την κοινοβουλευτική λειτουργία, η αποχή των κομμάτων της αντιπολίτευσης από τις τοπικές εκλογές έχουν επηρεάσει αρνητικά το πολιτικό σύστημα της χώρας. Συνολικά, η Αλβανία έχει σημειώσει περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά τη συμμόρφωση με τα πολιτικά κριτήρια της προσχώρησης.

Η μεταρρύθμιση για μία Δημόσια Διοίκηση πιο αποτελεσματική και λιγότερο κομματική, δεν κρίνεται επαρκής.

Αντίθετα, υπάρχει σημαντική πρόοδος στο τομέα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης με την ίδρυση νέων ανωτάτων δικαστικών δομών, τα όποια έχουν αναλάβει τη διοίκηση της δικαιοσύνης. Αξιόλογη πρόοδος έχει συντελεσθεί επίσης στους τομείς της πάταξης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίοι αποτελούν μεγάλη πληγή για την Αλβανία. Αφενός μέσω του Σχεδίου Δράσης 2018-2020 για τη Στρατηγική ενάντια στη διαφθορά και την ίδρυση της Ομάδας Δράσης ενάντια στη διαφθορά, αφετέρου με τις επιχειρήσεις της αστυνομίας για τον περιορισμό

της εγκληματικής δραστηριότητας και ειδικότερα της παραγωγής και διακίνησης ναρκωτικών. Όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα το θεσμικό πλαίσιο της Αλβανίας πληροί τα διεθνή κριτήρια.

Ωστόσο, παρά την συντελεσθείσα πρόοδο, απαιτούνται περισσότερες μεταρρυθμίσεις, ιδίως όσον αφορά το κράτος δικαίου. τη λειτουργία ανεξάρτητης Δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Επιπλέον, πρέπει να υπάρξει πρόοδος, στα πεδία της προστασίας των μειονοτήτων και των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Επίσης είναι αναγκαία μια συνολική εκλογική μεταρρύθμιση, σύμφωνα με τις προτάσεις του ΟΑΣΕ.

Στην πρόσφατη Έκθεση της Επιτροπής για την Αλβανία (Μάρτιος 2020), σημειώνεται ότι απαιτούνται, πριν από την επίσημη έναρξη των διαπραγματεύσεων, μεταρρυθμίσεις στο εκλογικό σύστημα στη διαφάνεια για τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και των προεκλογικών εκστρατειών, μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, διασφαλίζοντας την ομαλή λειτουργία του Συνταγματικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Δικαστηρίου, καθώς επίσης και συγκεκριμένες δράσεις στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Επιπλέον απαιτείται η αντιμετώπιση του φαινομένου των αβάσιμων αιτήσεων άσυλου.

Αναφορικά με τα οικονομικά κριτήρια, η Αλβανία έχει πραγματοποιήσει μερική πρόοδο και είναι μετρίως προετοιμασμένη για να αναπτύξει μία βιώσιμη οικονομία της αγοράς. Εντούτοις, η οικονομία αναπτύσσεται σταθερά και το ΑΕΠ παρουσιάζει ετήσια αύξηση μεταξύ 3,5% και 4% κατά την τριετία 2016-2018. Η ανεργία έχει μειωθεί στο 13% σε σχέση με την περίοδο 2010-2015 (16,5%), αλλά παραμένει υψηλή. Ωστόσο, το χρέος γενικής κυβέρνησης αν και μειώθηκε από το 72,3% του ΑΕΠ το 2016 στο 67,3% του ΑΕΠ το 2018, παραμένει υψηλό. Το τραπεζικό σύστημα είναι σταθερό. Γίνονται προσπάθειες για βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και προσέλκυση επενδύσεων. Η ΕΕ αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας. Η συνολική συνεισφορά των χωρών της ΕΕ στις άμεσες ξένες επενδύσεις ανέρχεται σε 432 εκατομμύρια Ευρώ το 2018. Ο συνολικός όγκος εμπορίου για το 2018, είναι 5 δισεκατομμύρια Ευρώ. Το 75% των εξαγωγών της χώρας κατευθύνονται προς την Ένωση και το 60% των εισαγωγών προέρχονται από αυτήν. Η Αλβανία μέσω του IPA και IPA II έλαβε χρηματοδότηση 1,24 δισεκατομμύρια Ευρώ για την περίοδο 2007-2020, για υποστήριξη μεταρρυθμίσεων σε βασικούς τομείς. Ωστόσο, το επίπεδο τεχνογνωσίας, εκπαίδευσης, καθώς και το ενδιαφέρον για έρευνα και καινοτομία παραμένουν χαμηλά.

Η Αλβανία συμμετέχει ενεργά στην περιφερειακή συνεργασία και διατηρεί σχέσεις καλής γειτονίας. Με την Ελλάδα έχουν πραγματοποιηθεί κάποια βήματα προς επίλυση διμερών θεμάτων.

Η Αλβανία συνεχίζει να ευθυγραμμίζεται με την ενωσιακή νομοθεσία, με σκοπό να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητα του κράτους-μέλους της ΕΕ, όμως η προετοιμασία της σε τομείς όπως χρηματοοικονομικός έλεγχος, εκπαίδευση και στατιστική είναι περιορισμένη. Αντίθετα σε άλλους τομείς, όπως των δημόσιων συμβάσεων και των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, είναι προετοιμασμένη σε κάποιο βαθμό.

Αναφορικά με τη μετανάστευση υπήρξε κάποια πρόοδος σε θέματα διαχείρισης συνόρων και ασύλου. Μεταξύ ΕΕ και Αλβανίας έχει υπογραφεί η Συμφωνία του καθεστώτος των Ευρωπαϊκών συνόρων και της ακτοφυλακής.

Πηγές

1. Commission . Albania 2019 Report
2. Albania . [ec.europa.eu/ neighbourhood-enlargement](https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement)
3. Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019
4. Commission reports on progress made by Albania and North Macedonia. 3-2020

Βοσνία- Ερζεγοβίνη

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι μια χώρα διαιρεμένη ανάμεσα σε τρεις εθνότητες: Βοσνίους Μουσουλμάνους, Σέρβους και Κροάτες, με πολύπλοκους ομοσπονδιακούς θεσμούς. Βάσει της Συμφωνίας του Dayton, αποτελείται από δύο ομόσπονδα κράτη τη Κροατο-μουσουλμανική Ομοσπονδία, η οποία υποδιαιρείται σε δέκα καντόνια, και τη Σερβική Δημοκρατία. Ουσιαστικά έχει δεκατέσσερις κυβερνήσεις, και νομοθετικά σώματα σε τρία επίπεδα, στα οποία οι εθνότητες διαθέτουν το δικαίωμα της αρνησικυρίας. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η χώρα αντιμετωπίζει προβλήματα συνοχής και διακυβέρνησης, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε ένα παρατεταμένο πολιτικό αδιέξοδο.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη υπέγραψε Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ τον Ιούνιο του 2008, η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Ιούνιο του 2015. Τον επόμενο χρόνο η χώρα υπέβαλε αίτηση υποψηφιότητας. Επίσης το 2008 υπεγράφη μία ενδιάμεση Συμφωνία η οποία ρυθμίζει θέματα εμπορίου. Από το 2010 οι πολίτες της χώρας έχουν δικαίωμα να ταξιδέψουν σε κράτη-μέλη της ΕΕ, χωρίς θεώρηση διαβατηρίου. Η χώρα αποτελεί εν δυνάμει υποψήφια για ένταξη στην ΕΕ.

Η ΕΕ αποτελεί το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας. Το 71% των εξαγωγών της χώρας κατευθύνονται προς την Ένωση και το 61% των εισαγωγών προέρχονται από αυτήν. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έλαβε χρηματοδότηση ύψους 1,5 δισεκατομμύρια Ευρώ από την ΕΕ για την περίοδο 2007-2018.

Το Σύνταγμα της Βοσνίας περιέχει διατάξεις που βασίζονται σε κριτήρια εθνικά ή κατοικίας. Μερικά εκλογικά δικαιώματα μπορούν να ασκούνται μόνο από πολίτες που ανήκουν στους «συστατικούς λαούς» δηλαδή Βοσνιακούς (Μουσουλμάνους), Σέρβους και Κροάτες. Συνεπώς θα πρέπει να πραγματοποιηθεί η απαραίτητη αναθεώρηση του Συντάγματος, ούτως ώστε το σύνολο των πολιτών να μπορεί να ασκήσει τα πολιτικά του δικαιώματα κατ'εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (υπόθεση Sejdic-Finci).

Η Συμφωνία του Dayton προβλέπει τη θέση του Διεθνούς Ανώτατου Αντιπροσώπου, ως ανώτατη εξουσία για την ερμηνεία των πολιτικών πτυχών της εφαρμογής της Συμφωνίας. Διαθέτει εκτεταμένες εξουσίες σε θέματα νομοθεσίας και μετακίνησης και απομάκρυνσης δημοσίων αξιωματούχων.

Αυτή η διεθνής εποπτεία είναι ασύμβατη με την έννοια της κρατικής κυριαρχίας και συνεπώς και με την ιδιότητα του κράτους- μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συγκεκριμένη θέση είναι σε διαδικασία κατάργησης από το 2008.

Το σύνθετο και πολύπλοκο πολιτικό και νομοθετικό σύστημα της χώρας δημιουργεί προβλήματα στην ενσωμάτωση και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου. Θα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες από κυβερνητικής πλευράς, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την απαραίτητη ενσωμάτωση.

Στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν υπάρχει Ανώτατο Δικαστήριο που να διασφαλίζει την ερμηνεία του Δικαίου και την εναρμόνιση της νομολογίας. Επιπλέον το συνταγματικό και θεσμικό πλαίσιο δεν εξασφαλίζει την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης.

Η διαφθορά είναι εκτεταμένη σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Ο αγώνας εναντίον στη διαφθορά και το οργανωμένο έγκλημα ουσιαστικά παρεμποδίζεται από την έλλειψη εναρμόνισης της νομοθεσίας και από ασθενή θεσμική συνεργασία και συντονισμό.

Στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων η χώρα χρειάζεται αρκετά βήματα προς την εναρμόνιση με τα Ευρωπαϊκές απαιτήσεις. Ειδικότερα μεταξύ άλλων απαιτείται, η κατάργηση της θανατικής ποινής (Σερβική Δημοκρατία), η προστασία των δημοσιογράφων από βία και απειλές, η προώθηση της κοινωνίας των πολιτών, η διασφάλιση των δικαιωμάτων του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, η δημιουργία προληπτικού μηχανισμού κατά των βασανιστηρίων και η προστασία ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

Το πολιτικό κλίμα που επικρατεί στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν είναι κατάλληλο για να συμβάλλει στη συμφιλίωση μεταξύ των τριών εθνοτήτων και την υπέρβαση των λαθών του παρελθόντος. Μέρος της πολιτικής ηγεσίας της χώρας αμφισβητεί πραγματικά γεγονότα που διεπράχθησαν την εποχή του πολέμου, καθώς και την ανεξαρτησία και αμεροληψία Διεθνών Δικαστηρίων. Στη χώρα υπάρχουν οκτώ χιλιάδες αγνοούμενοι από τον πόλεμο και εκατό χιλιάδες εσωτερικοί πρόσφυγες οι οποίοι πρέπει να αποκατασταθούν.

Σε περιφερειακό ή διμερές επίπεδο η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει ενεργό ρόλο, διατηρώντας σχέσεις καλής γειτονίας με όλα τα κράτη της περιοχής. Εξαίρεση αποτελεί το Κόσοβο, το οποίο δεν αναγνωρίζει.

Ως προς τα οικονομικά κριτήρια η χώρα βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο για την εγκαθίδρυση μιας βιώσιμης οικονομίας της αγοράς και την αντιμετώπιση ανταγωνιστικών πιέσεων από δυνάμεις της αγοράς εντός της Ένωσης.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν έχει ανταποκριθεί σε ένα σημαντικό αριθμό υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και

Σύνδεσης. Επιπλέον δεν έχει ένα εθνικό πρόγραμμα για την υιοθέτηση του ενωσιακού κεκτημένου. Η χώρα βρίσκεται γενικά σε αρχικό στάδιο όσον αφορά την προετοιμασία της να αναλάβει τις υποχρεώσεις του κράτους – μέλους και χρειάζεται να επιταχύνει ιδιαίτερα τους ρυθμούς της, προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και να θέσει σε ισχύ και να εφαρμόσει τη σχετική νομοθεσία.

Πηγές

1. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Commission opinion on Bosnia and Herzegovina's application for membership of the European Union 29/5/2019
2. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016 . Η προοπτική διεύρυνσης της ΕΕ και Ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας Δ. Μπούρης ,Ν. Τζιφάκης σ.303

Κοσσυφοπέδιο

Τον Φεβρουάριο του 2008, η Βουλή του Κοσσυφοπεδίου ανακήρυξε, μονομερώς, την ανεξαρτησία του από τη Σερβία, η οποία όμως δεν την αποδέχθηκε. Το ανεξάρτητο Κόσοβο αναγνωρίστηκε άμεσα από τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται και οι τέσσερις μεγάλες (Γερμανία Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία,), ενώ η Ελλάδα και άλλα τέσσερα κράτη-μέλη της ΕΕ (Ισπανία, Κύπρος, Ρουμανία και Σλοβακία) δεν το αναγνωρίζουν, ως ανεξάρτητο κράτος.

Από το 2008 η ΕΕ δήλωσε ότι η χώρα έχει σαφή ευρωπαϊκή προοπτική. Έχει ορίσει ειδικό εντεταλμένο στο Κόσοβο και έχει συγκροτήσει την αποστολή EULEX, για συνδρομή στην οργάνωση κράτους δικαίου.

Τον Απρίλιο του 2013, το Κόσοβο και η Σερβία. συνήψαν συμφωνία στις Βρυξέλες, η οποία καταρτίστηκε υπό την αιγίδα της ΕΕ. Στη συμφωνία προβλέπεται ένας ορισμένος βαθμός αυτονομίας για τους Σέρβους του βορείου Κοσόβου (Μητρόβιτσα). Επιπλέον, τα δύο κράτη συμφώνησαν ότι δεν θα έχουν το δικαίωμα αρνησικυρίας, σε πιθανή ένταξη του ενός εκ των δύο σε διεθνή οργανισμό. Παρά τη συμφωνία, η Σερβία συνεχίζει να μην αναγνωρίζει το Κοσσυφοπέδιο, ως ανεξάρτητο κράτος.

Τον Απρίλιο του 2016, τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την ΕΕ. Η χώρα είναι εν δυνάμει υποψήφια για ένταξη στην ΕΕ. Το 2018 κυρώθηκε η Συμφωνία για την οριοθέτηση των συνόρων με το Μαυροβούνιο.

Η ΕΕ είναι ο κύριος εμπορικός εταίρος του Κόσοβου. Η χρηματοδότηση αφορά ιδίως το κράτος δικαίου, τις μεταφορές και την εκπαίδευση. Χρησιμοποιείται ως νόμισμα το Ευρώ. Υπάρχει μεγάλη διαφθορά και οργανωμένο έγκλημα. Το επενδυτικό περιβάλλον είναι ασαφές και η παραοικονομία εκτεταμένη. Η ανεργία ήταν ανέκαθεν πολύ υψηλή γύρω στο 70%. Αν και επίσημα έχει μειωθεί στο 30% δεν παύει να είναι η υψηλότερη της περιοχής. Μέχρι σήμερα έχει συντελεσθεί μικρή πρόοδος όσον αφορά το πρόγραμμα των μεταρρυθμίσεων.

Η σύναψη μιας συμφωνίας εξομάλυνσης των σχέσεων του Κοσσυφοπέδιου με τη Σερβία, είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου οι δύο χώρες να μπορέσουν να ενταχθούν στις ευρωπαϊκές δομές.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στα συμπεράσματα που εξέδωσε την 18 Ιουνίου 2019 συμπεριλαμβάνει εκτενή αναφορά για το Κοσσυφοπέδιο. Καταρχήν υπογραμμίζει τη σημασία της εφαρμογής της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης για τις προοπτικές ανάπτυξης του Κοσσυφοπέδιου και τη δυνατότητα προσέγγισης με την ΕΕ.

Ως προς τα θετικά, αναγνωρίζεται η πρόοδος στο πεδίο των μεταρρυθμίσεων, στη θέσπιση νομοθεσίας για το κράτος δικαίου και τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, στην καταπολέμηση του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας και στην ανάγκη συνεργασίας, με την Eurorol και την Eurojust.

Παράλληλα όμως, το Συμβούλιο παρατηρεί ότι:

- απαιτείται η άμεση ανάκληση μονομερών δασμολογικών αυξήσεων που επιβλήθηκαν στις εισαγωγές από τη Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, καθώς και μη δασμολογικών φραγμών, κατά παράβαση των ενωσιακών Συμφωνιών (CEFTA και της ΣΣΣ)
- απαιτείται η αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, ιδίως στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο
- άτομα που έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα πολέμου κατέχουν κρατικά αξιώματα, κατά παράβαση των αρχών της ΕΕ, ενώ παράλληλα παρατηρείται έλλειψη αξιοκρατίας στις προσλήψεις
- υπάρχουν ελλείψεις στην εκλογική διαδικασία
- προτείνεται η ενίσχυση τη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων , της πολιτιστικής και θρησκευτικής κληρονομιάς και των μειονοτήτων .
- απαιτούνται άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση της παραοικονομίας, και της μεγάλης ανεργίας, καθώς και να δοθεί έμφαση στους τομείς της εκπαίδευσης και της ενέργειας
- απαιτείται η διασφάλιση του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών ελευθεριών, της δικαιοσύνης, της συμφιλίωσης, καθώς και η δίωξη των εγκλημάτων πολέμου.

Επίσης τονίζεται ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στη στενότερη συνεργασία με την EULEX.

Ειδικότερα για το ζήτημα των σχέσεων Κόσοβου-Σερβίας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αναφέρει ότι έχει εκφράσει τη πλήρη στήριξή του στον διάλογο Βελιγραδίου-Πρίστινας υπό την αιγίδα της ΕΕ, και εκτιμά ότι το Κόσοβο

πρέπει να συμβάλει στη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος και να ξαναρχίσει ο διάλογος με τη Σερβία. Υπογραμμίζεται, ότι « η σύναψη μιας συμφωνίας με που να ρυθμίζει συνολικά τα ζητήματα στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού κεκτημένου και να συμβάλει στην περιφερειακή σταθερότητα, είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο να μπορέσουν να προχωρήσουν στην ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, υπενθυμίζει ότι η επίτευξη προόδου στην εξομάλυνση των σχέσεων με τη Σερβία είναι βασική αρχή της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης και αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη των σχέσεων και της συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και του Κοσσυφοπεδίου».

Πηγές

1. Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019
2. Commission staff working document. Kosovo 2019 Report 29/5/2019
3. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Ανατολάς και οι επιπτώσεις της. σ. 250. Σ. Μπαμπανάσης 2019

15. ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ ΙΟΝΙΟΥ/ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΔΡΙΑΤΙΚΗΣ ΙΟΝΙΟΥ (EUSAIR)

Η Πρωτοβουλία Αδριατικής–Ιονίου/ ΠΑΙ (Adriatic-Ionian Initiative) ιδρύθηκε το 2000 με τη «Διακήρυξη της Ανκόνα». Η αρχική έμπνευση ανήκε στην Ιταλία η οποία υπέβαλε την πρόταση στο Τάμπερε της Φινλανδίας το 1999, κατά τη διάρκεια της Φινλανδικής Προεδρίας. Η Ελλάδα ήταν από τους υποστηρικτές της πρότασης.

Η ΠΑΙ αποσκοπεί γενικότερα στην προώθηση της συνεργασίας των κρατών-μελών σε περιφερειακό επίπεδο και στην αντιμετώπιση θεμάτων που αφορούν την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου και ειδικότερα στην ασφάλεια και στις δράσεις κατά του εγκλήματος , καθώς και στην ανάπτυξη της περιοχής.

Αποτελείται συνολικά από εννέα κράτη: τέσσερα κράτη-μέλη της ΕΕ (Κροατία, Ελλάδα, Ιταλία και Σλοβενία), καθώς και χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, εκ των οποίων, τρεις υποψήφιος για ένταξη στην Ένωση, (Αλβανία, Σερβία και Μαυροβούνιο) και μία εν δυνάμει υποψήφια (Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Από τον Μάιο του 2018, προσχώρησε και η Βόρεια Μακεδονία.

Τον Οκτώβριο 2014, η ΠΑΙ μετεξελίχθηκε, με την ίδρυση της «Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Περιφέρεια Αδριατικής & Ιονίου» (European Union Strategy for the Adriatic-Ionian Region - EUSAIR), και έκτοτε λειτουργεί ως διακυβερνητική συνεργασία της EUSAIR.

Η μακροπεριφερειακή στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια Αδριατικής-Ιονίου είναι μία από τις τέσσερις μακροπεριφερειακές στρατηγικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Οι άλλες τρεις είναι οι μακροπεριφερειακές στρατηγικές της Βαλτικής, του Δούναβη και των Άλπεων).

Η στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια της Αδριατικής και του Ιονίου έχει ως στόχους την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία της περιοχής, την προώθηση του ανταγωνισμού, την καλύτερη συνδεσιμότητα της περιφέρειας και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η στρατηγική περιλαμβάνει τέσσερις θεματικούς πυλώνες:

- τη γαλάζια ανάπτυξη,
- τις μεταφορές
- την ποιότητα του περιβάλλοντος
- το βιώσιμο τουρισμό.

Στην εδαφική έκταση της μακροπεριφέρειας διαμένουν περίπου 70 εκατομμύρια άτομα. Περιλαμβάνει το σύνολο των περιφερειών των κρατών που την αποτελούν, με εξαίρεση την Ιταλία όπου περιλαμβάνει συγκεκριμένες περιοχές της χώρας, που έχουν μέτωπο στις θάλασσες της Αδριατικής και του Ιονίου. Σημειώνεται ότι και το Κόσοβο επιδιώκει την ένταξή του στη στρατηγική.

Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί τέσσερις μεγάλες ετήσιες συναντήσεις. Στο 1ο Ετήσιο Φόρουμ της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Μακροπεριφέρεια Αδριατικής - Ιονίου (EUSAIR), που πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2016 στο Ντουμπρόβνικ της Κροατίας, οι Υπουργοί των κρατών-μελών, υπέγραψαν τη «Διακήρυξη του Ντουμπρόβνικ για την EUSAIR», με την οποία συμφωνήθηκε ο συντονισμός της συνεργασίας για την επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης και την υλοποίηση έργων ευρύτερου ενδιαφέροντος, με την αξιοποίηση ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μηχανισμών, εθνικών πόρων και ιδιωτικών κεφαλαίων. Το 2ο ετήσιο Φόρουμ διοργανώθηκε τον Μαΐο 2017 στα Ιωάννινα με κεντρικό θέμα τη Γαλάζια Ανάπτυξη. Το 3ο ετήσιο Φόρουμ συνεκλήθη τον Μάιο του 2018 στην Κατάνια της Ιταλίας με κύριο θέμα τις μεταφορές, ενώ το 4ο, τον Μάιο του 2019 στην Μπούντβα του Μαυροβουνίου με αντικείμενο τους τομείς του Τουρισμού και της Γαλάζιας Ανάπτυξης. Στις παραπάνω συναντήσεις οι συμμετέχοντες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα Υπουργεία, τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές, τον ιδιωτικό τομέα, την κοινωνία των πολιτών, είχαν την ευκαιρία για ενημέρωση, ανταλλαγή απόψεων και προώθηση κοινών δράσεων αναφορικά με τους τέσσερις θεματικούς πυλώνες της EUSAIR.

Σε αρχικό στάδιο, η EUSAIR ασχολήθηκε κυρίως με τη οικοδόμηση των απαραίτητων δομών και διαδικασιών που θα λειτουργήσουν ως βάση συνεργασίας για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής. Κατά τα τελευταία έτη, η συνεργασία εστιάζεται στον χάραξη δράσεων και καθορισμό έργων στο πλαίσιο των τεσσάρων θεματικών πυλώνων της EUSAIR. Με στόχο την επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης που σέβεται το περιβάλλον, οι πράσινοι και γαλάζιοι διάδρομοι που συνδέουν την ηπειρωτική χώρα με την Αδριατική Θάλασσα και το Ιόνιο Πέλαγος, έχουν οριστεί ως βασικοί τομείς για την προώθηση στρατηγικών έργων.

Οι πέντε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων έχουν ιδιαίτερο όφελος από τη συμμετοχή τους στη στρατηγική της ΕΕ για την περιφέρεια της Αδριατικής και

του Ιονίου. Η συνεργασία με την Επιτροπή και τις χώρες της ΕΕ, καθώς και η άσκηση ή συνάσκηση Προεδρίας εντός της EUSAIR, συμβάλλει στην απόκτηση εξοικείωσης και εμπειρίας από τον τρόπο λειτουργίας του θεσμικού πλαισίου και των διαδικασιών της Ένωσης, Επιπλέον, τα Δυτικά Βαλκάνια έχουν τη ευκαιρία ενημέρωσης και αποκτούν τεχνογνωσία για τη συγχρηματοδότηση προγραμμάτων, καθώς και τη δυνατότητα προώθησης στρατηγικών έργων κοινού ενδιαφέροντος για τη βελτίωση των υποδομών τους, μέσω συγχρηματοδότησης από την ΕΕ, στο πλαίσιο ανάπτυξης των πράσινων ή γαλάζιων διαδρόμων που συνδέουν την Αδριατική θάλασσα, το Ιόνιο Πέλαγος και το εσωτερικό των κρατών. Στο βαθμό αυτό η Στρατηγική μπορεί να λειτουργήσει ως προθάλαμος που αναμένεται να ενσωματώσει περαιτέρω τις συμμετέχουσες χώρες των Δυτικών Βαλκανίων στο Ενωσιακό γίνεσθαι και να δημιουργήσει καλύτερες προοπτικές για την προσχώρηση τους στην ΕΕ.

Πηγές

1. EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region. Ευρωπαϊκή Επιτροπή
2. Η Πρωτοβουλία Αδριατικής–Ιονίου/ ΠΑΙ. Υπουργείο Εξωτερικών
3. https://www.adriatic-ionian.eu/wp-content/uploads/2019/05/EUSAIR_Achievements.pdf

16. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ο ρόλος της Ελλάδας στα Δυτικά Βαλκάνια

Η Ελλάδα αποτελεί ιστορικό κράτος των Βαλκανίων με μεγάλη παράδοση και με πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή. Με τα περισσότερα κράτη της περιοχής συνδέεται πέρα από τις σχέσεις γειτονίας με στενούς ιστορικούς, πολιτιστικούς, πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς.

Από πολιτική άποψη η Ελλάδα, στον χώρο των Βαλκανίων-μια περιοχή ασταθή που έχει χαρακτηριστεί ως πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης- επιδιώκει τον σεβασμό των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, την εμπέδωση της ειρήνης, της πολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας, της Δημοκρατίας, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιοχής, την περιφερειακή συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας. Ως παλαιό μέλος του ΝΑΤΟ και της ΕΕ, επιδιώκει την ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων στους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς, αποβλέποντας στην σταθερότητα και την ανάπτυξη της περιοχής.

Η βαλκανική πολιτική της χώρας μας πραγματοποιείται, μέσω περιφερειακών σχημάτων όπως η Διαβαλκανική Συνεργασία, το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας και η Πρωτοβουλία Αδριατικής –Ιονίου (ΠΑΙ) /Στρατηγική της ΕΕ για την Περιφέρεια Αδριατικής & Ιονίου» (EUSAIR). Τα ανωτέρω σχήματα αποτελούν ένα στάδιο προετοιμασίας, για την πιθανή ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ένωση. Επίσης πραγματοποιείται είτε μέσω διμερών ή πολυμερών σχέσεων με τα κράτη της Χερσονήσου του Αίμου, είτε μέσω του Ελληνικού Σχεδίου, για την Οικονομική Ανασυγκρότηση των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ).

Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων-ΕΣΟΑΒ (Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans-HiPERB) αποτελεί προσπάθεια της Ελλάδος, για κατάρτιση ενός ενιαίου σχεδίου για τη προώθηση αναπτυξιακής πολιτικής στα Βαλκάνια. Στους στόχους του σχεδίου περιλαμβάνονται ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, η προώθηση των παραγωγικών επενδύσεων, η στήριξη των θεσμών, η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού και ιδίως η υποστήριξη του ευρωπαϊκού προσανατολισμού των χωρών της περιοχής. Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκε ένα πενταετές πρόγραμμα ύψους 550 εκατ. €, για την περίοδο 2002-2006 το οποίο παρατάθηκε για μία πενταετία, για την περίοδο 2007–2011, Είναι ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα οι πόροι του οποίου προέρχονται από τον ελληνικό προϋπολογισμό και μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται έργα, επενδύσεις, δράσεις, μελέτες και δραστηριότητες σε επτά βαλκανικές χώρες (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο, Π.Γ.Δ.Μ, Ρουμανία και Σερβία). [1]

Η Ελλάδα έχει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο στην περιοχή και εξ αρχής προσπάθησε να λειτουργήσει ως σύνδεσμος μεταξύ Βαλκανίων και Ένωσης και να προωθήσει την Ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών μέσω της διεύρυνσης της ΕΕ προς τα Βαλκάνια. Η χώρα είχε ιδιαίτερη συμβολή στην Ατζέντα της Θεσσαλονίκης, προωθώντας τη προσέγγιση των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, με στόχο την ενταξιακή προετοιμασία και την εναρμόνισή τους με τα ευρωπαϊκά κριτήρια. [2]. Σημαντική συμβολή υπήρξε επίσης στον ενεργειακό τομέα με τη συμφωνία που υπεγράφη στην Αθήνα το 2005 στο πλαίσιο της «διαδικασίας των Αθηνών» για τη δημιουργία μιας μεγάλης περιφερειακής αγοράς. Ενεργός Ελληνική υποστήριξη υπήρξε γενικότερα σε όλες τις δράσεις που στόχο είχαν την ενσωμάτωση των Δυτικών Βαλκανίων στην Ένωση,

Στον οικονομικό τομέα οι χώρες των Βαλκανίων συγκαταλέγονται μεταξύ των σημαντικών προορισμών για τα ελληνικά προϊόντα. Η Ελλάδα σύμφωνα με την Eurostat, ήταν 8^η χώρα στις εξαγωγές στα Δυτικά Βαλκάνια κατά τα τελευταία έτη, οι οποίες ήταν σχεδόν τριπλάσιες των εισαγωγών. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι συνεπώς θετικό. Ο συνολικός όγκος των ελληνικών επενδύσεων στα κράτη της περιοχής είναι ιδιαίτερα υψηλός. Η Ελλάδα αναδεικνύεται μεταξύ των πρώτων επενδυτών στην περιοχή και ειδικότερα στην Αλβανία, στην Βόρεια Μακεδονία και στη Σερβία. Στον τραπεζικό τομέα, όλες οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες έχουν εγκαταστήσει θυγατρικές τράπεζες και υποκαταστήματα στην περιοχή.

Οφέλη και κόστη

Η ενδεχόμενη ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ θα συνέβαλε στην εμπέδωση της ειρήνης, της ασφάλειας, της σταθερότητας, της Δημοκρατίας, των σχέσεων καλής γειτονίας, στη μείωση των εθνοτικών εντάσεων και του αλυτρωτισμού. Παράλληλα θα συντελούσε στη βελτίωση της οικονομίας και του βιοτικού επιπέδου των λαών της περιοχής. Η Ελλάδα που έχει κοινά σύνορα με δύο από τις χώρες, ενώ οι υπόλοιπες βρίσκονται στην ευρύτερη γειτονιά της, έχει ιδιαίτερο συμφέρον, ο γεωγραφικός χώρος των δυτικών Βαλκανίων, από πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης, να μετατραπεί σε μια περιοχή ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας.

Παράλληλα η ένταξη των χωρών αυτών στην ΕΕ, θα μείωνε την επιρροή της Τουρκίας στην ευρύτερη περιοχή και θα ανέκοπτε την δημιουργία ενός νέο-οθωμανικού τόξου στα βόρεια σύνορα της χώρας.

Η ενδεχόμενη ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων θα μπορούσε να είναι μια ευκαιρία για επίλυση ζητημάτων που υφίστανται σε επίπεδο διμερών σχέσεων. Η Συμφωνία των Πρεσπών, θα μπορούσε να είναι ένα παράδειγμα. Με την Αλβανία θέματα προς επίλυση αποτελούν η διευθέτηση της ΑΟΖ, καθώς και προβλήματα που έχει η Ελληνική μειονότητα με το Αλβανικό κράτος. Αναφορικά με την αναγνώριση του Κοσόβου, η Ελλάδα είναι ένα από τα πέντε κράτη της ΕΕ, που δεν έχουν αναγνωρίσει de jure την ανεξαρτησία του Κοσόβου ευθυγραμμιζόμενη με την Κύπρο. Υπάρχει ο φόβος, ότι η αναγνώριση του Κοσόβου μπορεί «να ανοίξει τους ασκούς του Αίολου» όσον αφορά αποσχίσεις αυτονόμων περιοχών. Εντούτοις, η Ελλάδα έχει αναγνωρίσει de facto το Κοσσυφοπέδιο και διατηρεί Γραφείο Συνδέσμου στην Πρίστινα.

Για την χώρα μας, τα συγκεκριμένα κράτη αποτελούν τη φυσική της ενδοχώρα από όπου διέρχεται ο εμπορικός «δρόμος του μεταξιού» που ενώνει την Ασία με την Ευρώπη, τα Πανευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, αλλά και τα μελλοντικά Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (αν πραγματοποιηθεί η ένταξη). Η αύξηση του διαμετακομιστικού εμπορίου μέσω των λιμένων του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης που αποτελούν αντίστοιχα πύλες της Ευρώπης και των Βαλκανίων, καθώς και άλλων Ελληνικών λιμένων προς τις αγορές των Δυτικών Βαλκανίων και της Ευρώπης, πέραν του μεγάλου οικονομικού οφέλους αυξάνει τη γεωπολιτική και γεωοικονομική σημασία της χώρας.

Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες στις εξαγωγές στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Το εμπορικό ισοζύγιο με τις χώρες είναι θετικό υπέρ της Ελλάδας. Η ενδεχόμενη ένταξη των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ, θα απέφερε μεγαλύτερη αύξηση των κερδών για την χώρα, λόγω κατάργησης των δασμών εντός της ενιαίας αγοράς.

Από την άλλα πλευρά οι συγκεκριμένες χώρες χαρακτηρίζονται από χαμηλή φορολογία και χαμηλό κόστος εργασίας, ενώ παράλληλα μερικές από αυτές, όπως η Σερβία, διαθέτουν εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων, θα μπορούσε να οδηγήσει Ελληνικές επιχειρήσεις, ιδίως στη Βόρεια και Βορειοδυτική Ελλάδα να μετεγκατασταθούν και να επενδύσουν περαιτέρω στα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα την μείωση των επενδύσεων στην Ελλάδα, την αύξηση της ανεργίας, ιδίως στις ανωτέρω περιοχές, ενώ παράλληλα θα μείωνε και την φορολογητέα ύλη. Άλλωστε, το φαινόμενο έχει επαναληφθεί στο παρελθόν, ιδίως μετά την προσχώρηση της Βουλγαρίας και Ρουμανίας στην ΕΕ.

Πηγές

1. Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων-ΕΣΟΑΒ. Υπουργείο Εξωτερικών
2. Νοτιοανατολική Ευρώπη: κρίση και προοπτικές. σ.23 Επιμέλεια-πρόλογος Δ. Ξενάκης. Παπαζήσης 2010

17. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από το 1999 που δρομολογήθηκε η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με σκοπό την ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν παρέλθει πάνω από 20 χρόνια. Μέχρι σήμερα κανένα από τα έξι κράτη δεν έχει γίνει δεκτό στην ΕΕ και ίσως το 2025 θα γνωρίζουμε αν θα ενταχθούν η Σερβία και το Μαυροβούνιο, ή ενδεχομένως περισσότερα. Για τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων, η εκπλήρωση των κριτηρίων της ΕΕ αποδεικνύεται δυσκολότερη από τις αρχικές προσδοκίες.

Στους τομείς του κράτους δικαίου, της Δημοκρατίας, του σεβασμού των θεμελιωδών ελευθεριών, των σχέσεων καλής γειτονίας, της συνεργασίας με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο και της αντιμετώπισης της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, παρατηρούνται αποκλίσεις από τους στόχους.

Θα πρέπει να γίνουν κάποιες επισημάνσεις αναφορικά με τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων:

- Στερούνται δημοκρατικής παράδοσης.
Εκτός από σχετικά σύντομες περιόδους Δημοκρατικής διακυβέρνησης, τα μεγαλύτερο διάστημα της σύγχρονης Ιστορίας τους είχαν αυταρχικά καθεστώτα. Στο βαθμό αυτό, δεν πρέπει να εκπλήσσει το γεγονός ότι και την μετακομμουνιστική περίοδο παρατηρούνται φαινόμενα αυταρχικής διακυβέρνησης.
- Είναι από εθνοτικής άποψης διχασμένα.
Το χρονικό διάστημα δύο ή τριών δεκαετιών που πέρασε από την εμπόλεμη περίοδο, ίσως δεν είναι αρκετό για να ξεπεραστούν τα τραύματα των πολέμων, του εθνοτικού μίσους, του αλυτρωτισμού, των χαμένων πατρίδων και των διαχωριστικών γραμμών.
- Το οργανωμένο έγκλημα έχει βαθιές ρίζες.
Την μετακομμουνιστική περίοδο, οι δυσκολίες της μετάβασης στο σύστημα της αγοράς, η φτώχεια, σε συνδυασμό με μία τάση εύκολου και γρήγορου πλουτισμού, οδήγησαν στην ραγδαία άνοδο του οργανωμένου εγκλήματος. Σε μερικές χώρες ένα σημαντικό μέρος του ΑΕΠ παράγεται από εγκληματικές ομάδες που ελέγχουν τομείς της οικονομίας. Οργανωμένα κυκλώματα ολιγαρχιών ελέγχουν το κράτος (state capture). Λόγω ισχυρών δεσμών μεταξύ των οργανώσεων αυτών, με πολιτικούς, δικαστές και ανώτερους δημοσίους υπαλλήλους, είναι δύσκολη η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος. [1]
- Υπάρχει έλλειψη συναίνεσης για μεταρρυθμίσεις που έχουν σημαντικό κόστος, ή που θίγουν προνόμια της ελίτ.
- Παρατηρείται ανεπάρκεια αποτελεσματικών δομών για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων σε θέματα Δημοκρατίας, κράτους δικαίου και στην πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Γενικότερα, το πολιτικό σύστημα δεν έχει πετύχει στην οικοδόμηση και στην τήρηση θεσμών και κανόνων. [2]
- Το μεγαλύτερο τμήμα του κομματικού συστήματος αποτελείται από ομάδες συμφερόντων που αποβλέπουν στην απόκτηση και διατήρηση της εξουσίας. Θεωρείται πελατειακό, αναξιόπιστο, με εντυπωσιακή ρητορική, αλλά χαρακτηρίζεται από έλλειψη αποτελεσματικών δράσεων, καθώς και αποφυγή τήρησης στην πράξη των Ευρωπαϊκών αξιών. [3]

- Η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων δεν είναι θέμα μόνο των κυβερνήσεων. Απαιτείται και η στήριξη της κοινωνίας. Η κοινωνία των πολιτών και τα κοινωνικά κινήματα γενικότερα, είναι ανίσχυρα στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων.

Εντούτοις παρά τα διάφορα προβλήματα, τα υποψήφια κράτη μέσω της ενταξιακής διαδικασίας πραγματοποίησαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις, που οδήγησαν στον θεσμικό και πολιτικό εκσυγχρονισμό τους. Είναι ενθαρρυντικό ότι στον οικονομικό τομέα, με τη βοήθεια της ΕΕ, έχουν πραγματοποιηθεί μεταρρυθμίσεις, το ΑΕΠ αυξάνεται τα τελευταία χρόνια με 2,5% έως 3% και έχει ανέβει το βιοτικό επίπεδο των λαών της περιοχής. Έχουν πραγματοποιηθεί άμεσες ξένες επενδύσεις, ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και της ΕΕ αυξάνεται, ενώ η Ένωση παραμένει ο κύριος εμπορικός εταίρος. Ωστόσο, παρά τα θετικά βήματα, το δημόσιο χρέος σε μερικές χώρες, όπως το Μαυροβούνιο, παραμένει υψηλό, η ανεργία γενικά έχει μειωθεί, όμως η ανεργία των νέων είναι μεγάλη και η παραοικονομία εκτεταμένη. Είναι αμφίβολο αν στην παρούσα φάση, οι χώρες της περιοχής είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στις ανταγωνιστικές πιέσεις εντός της Ευρωπαϊκής αγοράς. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση διέθεσε συνολικά για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (και την Τουρκία) μόνο ως προενταξιακή βοήθεια ποσό άνω των 27 δις Ευρώ, για την περίοδο 2000-2020, μέσω του Προγράμματος CARDS και του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ) IPA και IPA II.

Η ΕΕ συνέβαλε στην ασφάλεια, την ειρήνη και τη σταθερότητα στην περιοχή μέσω των στρατιωτικών επιχειρήσεων EUFOR-Concordia στην Βόρεια Μακεδονία και EUFOR-Althea στην Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Προωθήθηκε η περιφερειακή συνεργασία και ο διάλογος μέσω του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας και άλλων δομών. Παράλληλα, στο πλαίσιο καλής γειτονίας, επιλύθηκαν χρόνια ζητήματα, αναπτύχθηκαν φιλικές σχέσεις μεταξύ κρατών, υπογράφηκαν Συμφωνίες για τη χάραξη συνόρων. Η ΕΕ συνέβαλε σε ένα κλίμα ειρηνικής συνύπαρξης, με στόχο την παγίωση της πρακτικής αποφυγής της χρήσης βίας, ως μέσου επίλυσης των διαφορών. Ωστόσο υπάρχουν θέματα που παραμένουν ανοικτά όπως οι σχέσεις Σερβίας-Κοσόβου, καθώς και η μη αναγνώρισή του Κοσόβου από πέντε χώρες της ΕΕ. Επίσης, είναι ιδιαίτερης σημασίας, η απονομή δικαιοσύνης μέσω του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου και οι καταδίκες υπευθύνων για τα εγκλήματα γενοκτονίας, πολέμου και κατά της ανθρωπότητας, που διαπράχθηκαν κατά την δεκαετία του 90.

Η Ευρώπη μετά την τελευταία διεύρυνση φαίνεται να είναι επιφυλακτική για εισδοχή νέων μελών. Παρατηρείται γενικότερα μια διάσταση ανάμεσα στην Επιτροπή, η οποία δίδεται υπό προϋποθέσεις ευνοϊκά προς την ένταξη των πλέον ώριμων χωρών και ορισμένων παλαιών κρατών-μελών που φαίνεται ότι σκληραίνουν τη στάση τους. Τα πολιτικά κριτήρια τοποθετούνται στο επίκεντρο και η διαδικασία τείνει να γίνει αυστηρότερη. Η κοινή γνώμη στη Γαλλία και Γερμανία είναι εναντίον της διεύρυνσης. Η εικόνα που παρουσιάζουν τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων στην Ευρώπη, δεν είναι ιδιαίτερα θετική.

Όσον αφορά τις προοπτικές ένταξης στην Ένωση, περισσότερες πιθανότητες δείχνει να έχει το Μαυροβούνιο και η Σερβία στο βαθμό που

βελτιώσουν τις επιδόσεις τους στους τομείς του κράτους δικαίου και της αντιμετώπισης της διαφθοράς και εφόσον η δεύτερη βελτιώσει τις σχέσεις της και αναγνωρίσει το καθεστώς του Κοσόβου. Για τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία (υπό προϋποθέσεις), δόθηκε συγκατάθεση του Συμβουλίου τον Μάρτιο τ.ε. για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, χωρίς ωστόσο να προσδιοριστεί ημερομηνία έναρξης. Η Βοσνία Ερζεγοβίνη και το Κόσοβο, λόγω της ιδιαίτερης εσωτερικής κατάστασης τους και της καθυστέρησης που παρουσιάζουν στην πορεία των μεταρρυθμίσεων, δεν φαίνεται προς το παρόν να έχουν ελπίδες.

Θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη, ότι η σχετική στασιμότητα της ενταξιακής πορείας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην ΕΕ, είναι πολύ πιθανό, να στρέψει το ενδιαφέρον των κυβερνήσεων των συγκεκριμένων κρατών προς άλλες δυνάμεις οι οποίες θα σπεύσουν για να καλύψουν το κενό. Επιπλέον, στο εσωτερικό των χωρών θα ενισχυθούν εθνικιστικές και λαϊκίστικες τάσεις. Ο συνδυασμός των δύο αυτών παραγόντων είναι πιθανό να δημιουργήσει αστάθεια και αναζωπύρωση παλαιών εντάσεων και κρίσεων στην ευρύτερη περιοχή.

Πηγές

1. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Α. Γιατζίδης. Οργανωμένο έγκλημα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σίδερης
2. Western Balkans and the EU. Fresh wind in the sails of enlargement. F.Bieber, M. Kmezic. p. 13 Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
3. Western Balkans and the EU. Fresh wind in the sails of enlargement. F.Bieber, M. Kmezic. p. 13 Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz.

18.ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- 1999 Ιούνιος Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Κολωνίας
- Προοπτική πλήρους ενσωμάτωσης των Δ.Βαλκανίων
  - Πακέτο σταθεροποίησης
  - Πρόταση για Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης
- 2000 Ιούνιος Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην Σάντα Μαρία ντε Φείρα
- Δυτικά Βαλκάνια δυνάμει υποψήφια κράτη
- 2000 Νοέμβριος Διακήρυξη του Ζάγκρεμπ
- Δέσμευση κρατών για ανάληψη υποχρεώσεων
- 2001
- Μνημόνιο διμερών Συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών
- 2003 Ιανουάριος Βοσνία Ερζεγοβίνη
- Αστυνομική αποστολή EUPM της ΕΕ
- 2003 Μάρτιος ΠΓΔΜ
- Στρατιωτική επιχείρηση FYROM/Concordia της ΕΕ
- 2003 Ιούνιος Διάσκεψη Κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων της Θεσσαλονίκης
- Ατζέντα Θεσσαλονίκης
  - Τελική μορφή της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης
- 2003 Δεκέμβριος ΠΓΔΜ
- Αστυνομική αποστολή PROXIMA της ΕΕ
- 2004 Κοινοβουλευτικό forum Cetigne
- 2004 Δεκέμβριος Βοσνία Ερζεγοβίνη
- Στρατιωτική επιχείρηση EUFOR-Althea της ΕΕ στη Βοσνία Ερζεγοβίνη
- 2005 Ιανουάριος Συνάντηση στο Σαράγιεβο
- Δέσμευση Βοσνίας, Κροατίας, Σερβίας και Μαυροβουνίου για επίλυση του θέματος της επιστροφής των προσφύγων
- 2005 Οκτώβριος Αθήνα
- Συνθήκη για την Ενεργειακή κοινότητα μεταξύ ΕΕ και Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- 2005 Δεκέμβριος ΠΓΔΜ
- Αστυνομική αποστολή EUPAT
- 2006 Δεκέμβριος Βουκουρέστι
- Νέα CEFTA

- 2008 Φεβρουάριος Σαράγιεβο
- Ίδρυση Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας
- 2013 Ιούλιος
- Ένταξη Κροατίας
- 2014 Αύγουστος Βερολίνο
- Πρωτοβουλία για στήριξη Δυτικών Βαλκανίων (Διαδικασία Βερολίνου)
- 2017 Ιούλιος Συνάντηση κορυφής Τεργέστη
- Περιφερειακός Οικονομικός Χώρος
- 2018 Φεβρουάριος
- Νέα Στρατηγική Επιτροπής
  - 6 εμβληματικές Στρατηγικές για Δυτικά Βαλκάνια
  - Ενδεχόμενη ένταξη Σερβίας και Μαυροβουνίου έως 2025
- 2018 Μάιος Σύνοδος κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων στη Σόφια
- Επιτροπή: νέα δέσμη μέτρων/Πλαίσιο επενδύσεων για Δ. Βαλκάνια
- 2018 Ιούνιος Λονδίνο
- Συνεργασία για θέματα ασφαλείας
- 2019 Οκτώβριος Βρυξέλλες
- Αναβολή έναρξης διαπραγματεύσεων για ένταξη Αλβανίας και Β. Μακεδονίας.
2020. Μάρτιος
- Συγκατάθεση έναρξης διαπραγματεύσεων για ένταξη Αλβανίας και Β. Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

A / A	ΚΡΑΤΟΣ	ΑΙΤΗΣΗ	ΘΕΣΗ ΣΕ ΙΣΧΥ ΣΣΣ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑΣ	ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ
1	ΑΛΒΑΝΙΑ	Απρίλιος 2009	Απρίλιος 2009	Ιούνιος 2014	
2	ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	Μάρτιος 2005	Απρίλιος 2004	Δεκέμβριος 2005	
3	ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	Φεβρουάριος 2016	Ιούνιος 2015		
4	ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ		Απρίλιος 2016		
5	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	Δεκέμβριος 2008	Απρίλιος 2010	Δεκέμβριος 2010	Ιούνιος 2012
6	ΣΕΡΒΙΑ	Δεκέμβριος 2009	Σεπτέμβριος 2013	Μάρτιος 2012	Ιανουάριος 2014

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Δ. Παπαγιάννης. Νομική Βιβλιοθήκη. 2016
2. Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς και οι επιπτώσεις της. Στέργιος Μπαμπανάσης, 2019. Παπαζήσης
3. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δίκαιο, Οικονομία Πολιτική Ν. Μούσης 2010
4. Neill Nugent Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές 2012.
5. Ι. Αρμακόλας, Θ. Ντόκος Από τα Βαλκάνια στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Σίδερης
6. Ευρωπαϊκή Ένωση. Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές. Επιμέλεια Ν. Μαραβέγιας. 2016
7. Παγκόσμια Ιστορία. τ. Α΄ & Β΄. Εκδοτική Αθηνών
8. Βαλκάνια. Από τον Διπολισμό στη νέα εποχή. Επιμέλεια Θ. Βερέμης/Γνώση 1994
9. The impact of the crisis on the EU perspective of the Western Balkans Rumiana Jeleva . 2012
10. Ε. Ρούκουνας Διπλωματική Ιστορία 19^{ος} αιών.
11. European integration of the Western Balkans. From reconciliation to the European Future. p. 35. L. Vesnic-Alujevic 2012
12. Νοτιοανατολική Ευρώπη: κρίση και προοπτικές. Επιμέλεια-πρόλογος Δ. Ξενάκης. Παπαζήσης 2010
13. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ε. Σαχπεκίδου . Σάκκουλας 2013

Περιοδικά

- 1 The Western Balkans as a geopolitical chessboard. Myths, realities and policy options. F.Bieber and N.Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
- 2 Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης. Οι ειρηνευτικές στρατιωτικές επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Δυτικά Βαλκάνια Ε. Φακιολάς, Ν. Τζιφάκης . Τ 28. 2006
- 3 Overcoming enlargement deadlock. An action plan for the incoming EU leadership p 6. N. Wunsh, with contributions by M. Kmezic, Corina Stratulat and N. Tzifakis. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz
- 4 Western Balkans and the EU. Fresh wind in the sails of enlargement. F.Bieber, M. Kmezic. Balkans in Europe Policy Advisory Group. Center of Southeast European Studies. University of Graz

- 5 Advocacy Strategy for the EU Integration of the Western Balkans. European Movement In Serbia. 2016.

Ιστοσελίδες

- 1 European Commission Albania 2019 Report
- 2 European Commission North Macedonia 2019 Report
- 3 European Commission Montenegro 2019 Report
- 4 European Commission Serbia 2019 Report
- 5 European Commission Kosovo 2019 Report
6. Συμπεράσματα Προεδρίας Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κολωνίας 3 & 4 Ιουνίου 1999. <https://www.consilium.europa.eu › media>
- 7 Συμπεράσματα Προεδρίας Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σάντα Μαρία ντα Φέιρα 19 & 20 Ιουνίου 2000 <https://www.consilium.europa.eu/el/european-council/conclusions/1993-2003/>
- 8 European Commission, Stabilization and Association Process.
- 9 Συμπεράσματα Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκέμβριου του 2006
- 10 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 5 Δεκεμβρίου 2011
- 11 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 11 Δεκεμβρίου 2012
- 12 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις Βρυξέλλες την 17 Δεκεμβρίου 2013
- 13 A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans. European Commission 6/2/2018
- 14 Δήλωση της Σόφιας 17-5-2018
- 15 Συμπεράσματα Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, 26 /6/ 2018
- 16 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 28/6/ 2018
- 17 Συμπεράσματα Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 10/12/ 2018
- 18 Western Balkans Summit in Poznan. Strengthening links within the region and with the EU. European Commission. Press release
- 19 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 17-18 Οκτωβρίου 2019
- 20 Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 18 Ιουνίου 2019
- 21 Montenegro. ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement
- 22 Serbia. ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement
- 23 North Macedonia . ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement
- 24 Albania . ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement
- 25 Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Commission opinion on Bosnia and Herzegovina's application for membership of the European Union 29/5/2019
- 26 Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων-ΕΣΟΑΒ. Υπουργείο Εξωτερικών
- 27 Wikipedia. Αλβανία
- 28 Wikipedia. Μαυροβούνιο
- 29 Wikipedia. Σερβία
- 30 Wikipedia. Βόρεια Μακεδονία
- 31 Wikipedia. Βοσνία Ερζεγοβίνη
- 32 Wikipedia. Κόσοβο

- 33 EU Strategy for the Adriatic and Ionian Region. Ευρωπαϊκή Επιτροπή
- 34 Η Πρωτοβουλία Αδριατικής–Ιονίου/ ΠΑΙ. Υπουργείο Εξωτερικών
- 35 https://www.adriatic-ionian.eu/wp-content/uploads/2019/05/EUSAIR_Achievements.pdf
- 36 Τα Δυτικά Βαλκάνια. www.europarl.europa.eu/factsheets/el
- 37 Ένταξη στην ΕΕ διαδικασία προσχώρησης <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114536>
- 38 Enhancing the accession process - A credible EU perspective for the Western Balkans. Commission
- 39** Commission reports on progress made by Albania and North Macedonia
- 40 Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης – Αλβανία και Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας
- 41 Δήλωση του Ζάγκρεμπ, 6 Μαΐου 2020